

P. 11
34

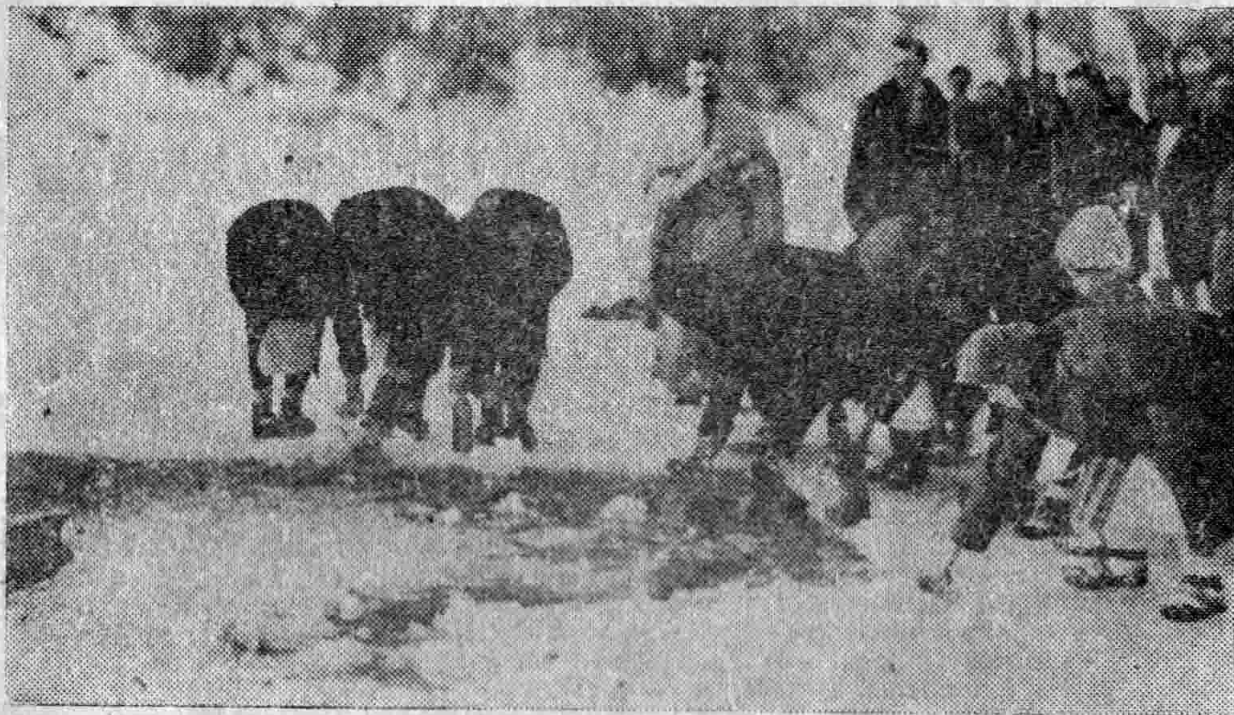
An. VI Nr. 10-12

OCT. DECEMBRIE, 1940

APOSTOLUL

Revistă literară, științifică și educativă

Apare sub auspiciile Asociației profesorilor și învățătorilor
din Județul Neamț

Boboteaza la Munte

Redacția : Școala Normală de Învățători din — Piatra-Neamț.

.17. 5 84

Circulări:

Extras din circ. 9281/1940 a Inspectoratului școlar Neamț: (pag. 5)

Cu toate măsurile sanitare luate de organele în drept, cu toată lupta uneori eroică și plină de riscuri a personalului medical și sanitar auxiliar, întinderea unei mari epidemii în condițiile de astăzi nu se poate preveni decât prin măsuri excepționale și prin o vastă și energică acțiune la care trebuie să colaboreze toți factorii interesați: Serviciul Sanitar, Ad-ția locală, *corpul didactic* și preoțimea, premilitarii și organizațiile mișcării legionare. Solicităm deci concursul prompt și efectiv al tuturor acestor factori pentru organizarea și executarea unei adevărate bătălii împotriva necurăteniei, a lipsei de igienă și a parazitismului, urmărindu-se un scop precis: realizarea unei curățenii radicale și a unei deparazitări efective a locuințelor românești: deparazitarea în masă a întregii populațiuni dela sate și orașe.

Incepând de luni 9, Decembrie și până sâmbătă 14, Decembrie, toți locuitorii vor proceda la executarea măsurilor de curățenie în gospodăriile proprii, în casele în care locuiesc și asupra membrilor din fiecare familie prin:

Curățirea radicală a curții și a împrejurimilor.

Spălarea cu leșie ferbinte a mobilelor din casă și a dușamelelor.

Văruirea pereților în interiorul locuințelor.

Sulfurizarea locuințelor în cazurile indicate prin organizațiile sanitare.

Fierberea cu leșie a întregii rufării și lenjerii de pat și corp.

Inmuerea în petrol a efectelor ce nu se pot fierbe (cojoace, itari, căciuli, etc).

Desinfectarea și deparazitarea efectelor la etuvă sau cuptorul de deparazitare în cazurile indicate de organele sanitare.

Tundererea părului la băieți și bărbați și ungerea capului cu soluție de petrol și ulei.

Pieptănarea regulată a părului la femei și fetițe cu un pieptene des înmuiat în oțet cald și după aceea ungerea capului cu soluție de petrol și ulei.

Băi corporale cu apă caldă și săpun, acasă, la băi populare și școlare și în trenurile băi.

Pentru aceste operațiuni, cei cu dare de mână se vor servi de mijloacele proprii de care dispun sau pe care le vor procura. Pentru cei complect lipsiți de mijloace, autoritățile (Prefectura de județ, Serv. Sanitar Județean, Primăria locală și Ajutorul Legionar) vor pune la dispoziție toate etuvele și cuptoarele de deparazitare disponibile, trenurile băi disponibile, cantitățile necesare de var pentru văruirea pereților în interior, cantitățile necesare de soluție de petrol, ulei și acid acetic, combustibilul necesar pentru fierberea rufelor, cantitățile necesare de sulf pentru desinfecția locuințelor, săpun pentru spălat, lenjerie pentru schimb în cazurile indicate.

Executarea acțiunii se va face în primul rând de către populație fiecare cap de familie fiind răspunzător de lucrarea din sânul familiei și gospodăriei sale. Pentru cazurile mai grele, unde lipsește capul familiei sau se ivesc alte insuficiențe, acțiunea se va face cu ajutorul legionarilor, premilitarilor și a organelor sanitare care se vor pune la dispoziție în acest scop.

Indrumarea, supravegherea și controlul acțiunii se vor executa în comună de către șeful legionar local, care va împărți comuna în sectoare, fiecare sector având un conducător dintre învățătorii și intelectuali comunel. Aceste organe vor fi ajutate de personalul sanitar auxiliar, de personalul administrativ și polițienesc din localitate.

Organizarea, îndrumarea și controlul pe circ. îl va executa medicul circ. respective, ajutat de un legionar delegat dela centru. Intreaga organizare, îndrumare și control pe județ, se va face de medicul primar județean respectiv ajutat de delegatul mișcării legionare județene. Colaborările se vor stabili pe baze de prietenie și de plină solidaritate socială, în cea mai desăvârșită armonie și frăție.

Fiecare șef de sector va controla zilnic executarea programului fixat, va îndruma de aproape acțiunea și va nota într'un carnet mersul întregii operațiuni, înregistrând: numărul gospodăriilor curățite, numărul locuințelor desinfectate prin sulfurizare și prin simpla spălare cu leșie, nu-

APOSTOLUL

Revistă literară, științifică și educativă

Director : PROF. VICTOR ȚĂRANU

Redactor : Inv. M. Cojocaru

Opt Noembrie.

Din viietul vremii : un moment de reculegere, pentru ca toate gândurile noastre cele mai bune să se îndrepte spre Domnitorul Țării.

Ziua de 8 Noembrie este și onomastica M. S. Regelui Mihai I. Dumnezeu a voit ca în ziua când biserica noastră creștină preamărește pe Sfinții Arhangheli, țara întreagă să-și sărbătorească și pe Domnitorul ei. Dumnezeu a voit ca în această zi, Națiunea și Domnul să se găsească sub aceeași aripă protezoare.

Dacă pentru un popor, regele este quintezența aspirațiilor naționale, atunci, în chip fericit, am descoperit toate însușirile alese și nobile, cu care Pronia L-a înzestrat pe Regele Românilor. Înalt și suplu, cu ochii ca seninul cerului, are, la vârsta de 19 ani, un trecut de aspră și dureroasă viață. Și-a făcut, până la această vârstă, studiile în țară, în clasa Lui de 12 elevi aleși din toate straturile sociale și din diferite rase etnice. Cu vădite inclinații și spre matematici și spre literatură, nu a neglijat nimic în același timp din programa analitică a școlii și nici din preocupările extrașcolare. A urmat la liceul militar dela Mănăstirea Dealului și la liceul tehnic aeronautic din Mediaș, iar după teme grele de luptă, obține pe rând gradele militare inferioare, fiind repartizat la Batalionul II Vânători de Munte, dela Brașov.

Fire meditativă și gândire logică, Suveranul nu iubește lingușirile sau aclamațiile sgomotoase. Această rezervă atât de grăitoare contrariă de multe ori vechiul anturaj al Marelui Volevod de ieri. Formele goale și podoabele sclipitcare, care nu aveau nimic princiar, nu l-au impresionat niciodată. Acestea îl

pllictiseau și în pauza unor sporturi amorfe se retrăgea spre mașina princlară. Îl place vânătoarea și ciclismul, dar mai mult, l-au atras excursiile prin țara durerilor mute și a cunoscut cele mai grele ocupații manuale. În această direcție și-a ales ca meserie mecanica, îndeplinind într'un atelier din capitala țării munca la cot cu personalul atelierului și primind, ca și aceștia, plata lucrului efectuat, după funcțiunea ce a îndeplinit-o, începând dela calfă până la maistru. Ocupațiile multiple, care se impun unui prinț de coroană, nu erau niciodată neglijate; serbările naționale și ale datinelor îl găseau pe prințul moștenitor totdeauna în inimă lor. Atunci când începea însă reprezentarea sângeroaselor acte ale marelui tragedii naționale, Prințul stătea deasupra gravelor evenimente. Sănătatea-I amenințată și-a căutat-o la Florența, sub îngrijirea augustei sale Mame îndurerate. După completa însănătoșire, Prințul s'a oțelit în credința strămoșilor și s'a întărit în speranța unor zile de mare triumf național. Așa au lăcrămat într'o zi mare pentru El și pentru Neam ochii săi buni. Așa s'a împletit într'o mare zi pentru El și pentru Țară sufletul său drept cu începutul noului veac românesc. Vibrarea tinereții plină de vigoare și de nestăpânită emoție și-a manifestat-o cu dreapta săgetând spre cer, ca o muștrare pentru eclipsa socială a unei decade și ca un semn înalt al viziunii triumfului. La toate acestea se adaugă însușirile de ostaș, care s'au și dovedit, de îndată ce a luat parte la manevrele regale din 1935 și a încins sabia de ofițer în 1937.

La 6 Septembrie, 1940, Marele Voievod de Alba Iulia ia pe umerii săi tineri sarcinile domniei.

Fără pompe amețitoare și fără retorica fantastică a regimurilor apuse, ci într'o ținută de aspră poruncă a vremii și de esențială transformare a țării, Majestatea Sa Regele Mihai I domnește; domnește sub privegherea augustei sale Mame; domnește având deoparte un mare conducător de stat și de altă parte un mare conducător de mișcare națională; iar în cuprinsul țării: toată încrederea poporului curat la suflet.

Ridicat la rangul de general de divizie, Majestatea Sa Regele este și capul oștirii.

Ca membru al Academiei Române, El este apărătorul culturii.

Crescut în izul brazdei românești și îndrăgît de muncă, El este sprijinul țărănimii și al întregii muncitorimi de azi și de totdeauna.

Cu El începe o nouă istorie a poporului român pe același pământ al Daciei lui Traian și cu aceleași aspirații ale vremii lui Mihai Viteazul și Ferdinand cel Mare.

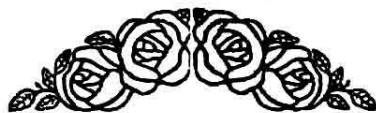
De aceea, gândul nostru al tuturor se îndreaptă cu neclintită încredere spre Majestatea Sa Regele Mihai I și-i urăm domnie lungă și glorioasă peste poporul român: dela Nistru până la Tisa și din Ceremuș până la Mare.

Apostolul

C r e d i n ț ă

*. . . Căci toate-or trece'n val nestingherit
In țara neagră a uitării.
Iar vremea, doamnă'n tronu-i aurit
Va scri poema 'nstrăinării.
Și din povestea scumpului pământ,
De-om fi mai buni de-acum sub soare,
Va răsări, în cântec drept și sfânt,
A reînvierii noastre floare!*

C. Anghel

Intelectualul în Legiune

Să fii drept ca Socrate și bun ca Isus, lată, acolo în lumea veche, doctrina dreptății și alci, în lumea nouă, doctrina iubirii. Aceste virtuți n'au rămas însă platonice ori utopice teorii, ci fapta a consacrat aceste virtuți divine prin jertfa marilor învățatori : unul primește cupa de otravă și altul răstignirea. Nu poți fi drept și nu poți fi bun fără iubire și fără jertfă ; desăvârșirea aceasta s'a făcut prin Fiul Omului. De aici a luat naștere cea dintâi condiție care stă la temelia oricărei acțiuni intelectuale.

Impotriva acestor virtuți luptă fariseii și zarafii, care din păcate se consideră și cărturarii. Impotriva acestora, chiar Isus a luat biciul pentru a nu-l zăgăzui marea lui iubire față de cei mulți și umili. De atunci a început să se despartă și să se limpezească lumea mântuirii de aceea a păcatului. Forțele răului și ale întunericului au rămas în lumea ucigașă și plină de ură a lui Cain, Moise și Irod ; iar forțele binelui și ale luminii au pășit în lumea Mântuitorului lumii. La început au fost trei magi care, călăuziți de stea, au aflat ieslea cea săracă, unde erau : Isus, Fecioara și Iosif Teslarul. Este cel dintâi cult creștin. Și, pe când în lume se deslănțuia furia lui Irod, care ucidea mii de prunci nevinovați, în același timp, spre cultul acela de lumină, se îndreptară unul după altul credincioșii și apoi rolau în lume să propovăduiască marea minune. Mântuitorul s'a pregătit pentru dumnezeiasca misiune, a vorbit noroadelor în plide, iar când i s'au cerut fapte, El a săvârșit minunile. Care din cărturarii a mai putut să reziste învățăturii de fapte și de jertfe a lui Isus ? Douăzeci de secole dela cea mai mare insurecție socială formează doar o clipă în șirul fără sfârșit al anilor din istoria lumii ; și, într'un timp atât de scurt, ucenicii, apostolii și martirii creștini au împânzit pământul.

Martiri pentru dreptate și pentru credință am dat și noi Românii în cursul veacurilor, culminând, în ultimul timp, cu jertfa legionară și a Căpitanului însuși. Din aceste jertfe a ieșit blurtoare Legiunea. Drumul ei a pornit ca și acela al marelui mântuiri creștine. Legiunea străbate însă numai spațiul vital al

neamului. Legiunea este o comunitate creștină și națională, integrală și pură. Legiunea este un sanctuar, unde oficiază martirii ei veșnic prezenți între noi. În tinda acestui altar se adună legionarii să asculte ruga și să se îndemne spre faptă. Aici vin muncitorii, țărani și intelectuali, care se înfrățesc toți în Legiune, împlinindu-și rolul lor îndoit și totalitar de gândire și de faptă. Rolul cel mai greu este însă al intelectualului.

În înțeles obișnuit, intelectualul este omul care știe multă carte. În înțeles propriu, intelectual este omul care-și pune probleme etice de rezolvat și meditează asupra morții. Astfel se poate ca un intelectual să fie și un țaran fără carte și se prea poate ca un om cu multă școală să nu fie un intelectual, ci doar un om cult, o bibliotecă ambulantă, ori o persoană cu diplomă. Omul cult poate să rămână pasiv toată viața, intelectualul este mereu activ. Când omul cult este și intelectual, atunci acțiunea acestuia este gândită prin fapte și după valoarea etică a gândului, așa vor fi faptele. În Legiune se pot încadra numai acest fel de oameni; de aceea, nimeni de aici nu aleargă după persoane decorative ori de mare răsunet. Intelectualul în Legiune este simplu la port, curat la suflet, împede la minte, stăpân pe cunoștințele specialității sale, ori pe profesune și bogat la fapte bune. Numai cu acest fel de oameni se pot face marile cuceriri. Sfânta Scriptură a noului Testament ne spune că Mântuitorul s'a adresat celor mai simpli dintre pescari, spunându-le: „Veniți după mine și vă voi face pre voi pescari de oameni”. Mântuitorul se ferea de cărturarilor farisei. Forța sufletească a elementului de conducere se reazămă așadar pe virtute. Acest adevăr l-a spus și cel mai autentic scriitor român: Ion Creangă, în „Amintiri...”; Clubuc clobanul îl lămurește pe Vodă că o țară se conduce cu „cel slab de minte și tari de vârtute”. Mai aproape de timpurile noastre, virtutea a fost luată ca lozincă de mișcare și conducere politică a generației naționaliste de după războiul mondial.

După concepția filosofică fichtiană și după ideologia creștină desprinsă din „rugăciunile” lui Gr. Alexandrescu, M. Eminescu și Octavian Goga, o generație a reușit să creadă cu sinceritate în scrisul marilor cărturari și să-și strângă rândurile în jurul doctrinei formulate de A. C. Cuza. A fost o perioadă de pregătire intelectuală în sensul obișnuit al cuvântului, mai bine zis; o perioadă de informare. Aceasta nu era totul însă, nu era nici măcar suficient. A urmat a doua pe-

rioadă, aceea de formare a sufletelor: formarea în spirit național integral după directivele date de o altă pedagogie, o pedagogie firească, reală, fără a fi de import, ci izvorită din adâncurile națiunii. Naționalismul nou integral nu mai putea rămâne o doctrină platonice, ci, în chip inevitabil, trebuia să devină o mișcare. Șeful acestei mișcări este Corneliu Zelea Codreanu, predestinat pentru marea acțiune de strălucită însușire națională, iar principiile călăuzitoare ale mișcării se bazează pe o știință nouă pedagogică: Etnopedagogia, așa cum au fost ele arătate, în linii generale, de profesorul S. Mehedintzi, în cartea sa „Altă creștere”; iar pe plan social, chiar în cartea Căpitanului „Pentru legionari”, — cea mai valoroasă operă de știință politică apărută în ultimii ani. În această epocală scriere, teoreticianul se întâlnește cu omul de acțiune și gândirea se împletește cu fapta, ceea ce constituie întreaga chemare a intelectualului.

În Legiune, rolul intelectualului se multiplică, fără a fi însă complicat, ci se desfășoară într-o succesiune de fapte coordonatoare și unitare. Orice activitate intelectuală în Legiune devine o problemă asupra căreia cugești, te întrebi și pornești la rezolvarea ei. Orice rezolvare se îndeplinește pe plan național-social cu căldura iubirii desăvârșite.

Iată și pildele :

1). Intelectualul predică în Legiune iubirea de copii și de tineret, fie ca părinte, fie ca educator. Această predică, pe care o auzim și în alte împrejurări, dă naștere marelui întrebări: Cum poți prigoni, cum poți ucide sau ordona ori înlesni prigoana și uciderea copiilor și a tinerilor, dacă-i iubești? Evident, iubirea nu trebuie să se reazăme pe slăbiciune, ci pe înțelegere adâncă și pe virtute. „Lăsați copiii să vină la mine”, a zis Isus (Matei, 14). Cine a putut să-l ucidă așadar pe copii, decât irozii veacurilor care-și temeau domnia lor plină de ură și teroare. Ca rezolvare a unei probleme atât de uriașe, este să ai în paza ta un copil și să-l iubești, prin ochii lui buni, pe toți copiii. Așa a făcut Căpitanul! Să ai un prieten din grupul celor mai tineri decât tine și să cultivi prin el amicitia întregii tinerețe „sfinte” și „cu sufletul de crin”, prin care străbate „neînfricatul luresc de primăvară”. Așa a fost Căpitanul!

2). Intelectualul predică în Legiune cultul muncii. Munca înnobilează sufletul; pentru aceasta, intelectualul împlineste vorba cu fapta: el muncește efectiv. Munca intelectualului

abstract este ideea, a intelectualului de acțiune este și fapta. În continuă acțiune de înaltă concepție și de pilduitoare faptă, sunt numai genurile politice.

Așa a fost Corneliu Codreanu. În Legiune, intelectualul, în primul rând, trebuie să urmeze această pildă subordonat șefului, spre a se desăvârși. Ideea și a face posibilă fapta biruitoare. Căpitanul n'a respins sugestiile și n'a înfrânt inițiativa, ci le-a coordonat, le-a gândit, le-a dat viață și așa a izbutit întotdeauna să împlinească fapta. Așa au răsărit principiile cele mai înalte; din faptă; așa s'au întreprins toate marile bătălii legionare în domeniile economice, politice și spirituale. Așa s'a putut începe înalta zidire a „catapetesmelor peste veac” „tencuite cu sudoarea și sângele dac” al legionarilor. Orice intelectual din Legiune trebuie să cunoască munca și să mănuiască o unealtă cu aceeași pricepere cu care cunoaște o teorie filosofică și mănuește cu dexteritate pana. Căpitanul a scris nemuritoare pagini nu numai din vaste cunoștințe de doctrină, ci mai ales din contactul direct cu realitatea și în urma muncii efectiv îndeplinite. Cine nu l-a văzut lucrând în arșiță, în ploaie și în sudoare? Căpitanul era mereu pe șantier, chiar și atunci când se găsea la studii în Grenoble.

Intelectualul folosește rodul unei singure munci pe care o îndeplinește și nu acaparează posturi și situații, pentru a nu se găsi vreodată în conflict de atribuțiuni. El nu poate cere nimic în afară de dreptul său legitim, pentru care s'a pregătit și nu primește altă situație, decât atunci când i se ordonă.

Intelectualul în Legiune își desăvârșește caracterul prin:

- a) Ajutorarea fratelui căzut în nenorocire după „Legea ajutorului reciproc”, așa cum a fost statornicită de Căpitan.
- b) Prin camaraderie.
- c) Prin disciplină.
- d) Prin tăcere.
- e) Prin cultul onoarei.

Intelectualul în Legiune cugetă numai în fapte și săvârșește în fiecare zi o faptă bună.

Încet, încet, părăsim lumea răului, a întunericului și a capriciilor nesfârșite și venim în Legiune ca într'un altar de pace și de lumină, pentru a putea gândi cu conștiința liberă și a înfăptui cinstit. Venim și cu lepădarea de sine, pentru a putea desluși în noi pe omul nou. Venim ca să întărim zidul pentru marea biruință a națiunii și să tragem puntea între pământ și cer, prin jertfa cea mai curată a flecărula din noi.

Victor Țăranu

Rugăciune

Cu gândul către Tine, Doamne,
Venim și ne 'ndreptăm privirea:
Ascultă, Doamne, ruga noastră
Și dă-ne nouă mântuirea.

Durerea noastră este mare,
Ne plângem grelele păcate
În fața Ta, Cerească Părinte,
Umili le recunoaștem toate
Și cerem caldă Ta 'ndurare
Ca să ne-aline suferința,
Căci iarăși crunta vijelie
Ne turbură adânc ființa.

Am fost supuși mereu greșelii,
Căci a greși e omenește
Și de-am greșit, ne iartă, Doamne,
Și de primejdii ne păzește.
În pragul desnădejzii noastre,
La Tine cerem ajutorul,
Căci știm că Tu ești bun și mare
Și tot la Tine-i viitorul.

De n'-i așa de greu păcatul,
De-avem greșală — atât de mare,
De ne-am pierdut cu toții'n bezna
Și nu mai încercăm iertare,
Noi Ție ne rugăm, Părinte,
Cu toată flacăra credinții:
Nu ne lăsa în foc, ci dă-ne
Măcar tăria suferinții.

Așa ne-om ispăși greșala,
Și-așa ne-om căpăta iertare..
Din bunătatea Ta, o, Doamne,
Ne-om făuri din nou hotare. .
Ne-om țese iarăși o poveste
Cu flori și cânt de primăvară
Și-om făuri din crezul nostru
Altare 'n scumpa noastră țară.

Spre Tine ne 'ndreptăm, o! Doamne,
Căci n'avem nici-o mângâiere,
Tu ești nădejdea și vieța,
Și nu ne părăsi 'n durere.

C. Anghel

Bădica Vasile

Il cunoști pe bădica Vasile, plutaș vestit din satul meu? E înalt ca bradul, volnic ca leul, sfătos ca un dunovnic și vesel ca o fată mare! Se poate că l-ai zărit vr'odată cu șpranga și țulacul pe umăr, cu barda pe mână și cu geanta garnisită cu unghii de căprioară, sătulă de bunătați, venind cu mai mulți volnici, prin șesul Hangului; atunci să știi că a scurtat drumul, trecând pe la castelul din gura Pângarașilor și a coborât peste dealul Grohotișului în Buhalnița, la crâșma lui Gheorghileș, de unde își urmează mai departe călătoria, numai în povestiri cu întâmplări din viața de plutaș...

Sau dacă lei mai bine seama, îl vezi în poștă, așezat pe o bancă mai în fund, pe lângă vr'o tinerică, cu tulpanul de mătasă tras pe un ochlu, cămeșulcă inpuțată cu mărgele, bondiță cu izvoade frumoase de flori și catrăță de *camva*: toată numai alesături în fir și peteală, de-ți umezesc ochii uitându-te după ea! Atunci... vezi că fața lui veselă pălește în culoarea trandafirului; părul castaniu închis îl dăsmeară vântul, ca pe o pădure aleasă; sprâncenele dese și mari parcă sunt doană arcuți de triumf, ce-l împodobesc ochii căprui, din care revarsă priviri pline de iubire și omenie în jurul său. Nasul plăcut coboară din prelungirea unui creț, ce dispărte fruntea lată în doană părți deopotrivă, întocmind cât mai bine înfățișarea unui chipeș ales de român. Mustățile răsucite ca gânjul se aseamănă cu doană cornițe de miel; iar vocea sa dulce ca un clopot de mănăstire răspândește un cântec drag, tălmăcit parcă din valurile furioase ale Bistriței, pe care el este veșnic: pescăruș călător.

Imbrăcat cu pălărie și suman, poartă peste cămeșa albă ca omătul un pleptar din *jamjă*, cu *muscurele* de strămătură și încolo țări, oblele și opinci legate cu ață de păr, din coada de cal, *costrușit* în ziua de Sf. Spiridon.

— Da di și'i nu porți ghete? îl zice moș Gavrițaș, un cântăreț foarte bun și hazos.

— Am bocanci di și'il cu măsele ca di mistreț, da il mai

crucă di sărbători mari ; opcinca nu sună, da-l bună mai ales la plute, că *pin* nahlapcii clea dela Platra lui Toader, ori di la Capşa, nu-l chip să nu te uzi şi atunci mă discalţ repede, le anin în sălcier şi cât ai zice ; peste, s'o uscat. Nu ştiu *nevoastre*, da n'le opcincele ni-s tare dragi ! Când eram de vr'o 6 ani, tătucu, 'mnezen să-l lerte, ni-o făcut o pereclă din cele di scroafă neagră, cu nişte gurgule aduse colea la mama lor şi imi zice : „Na, măi bălele ! să le ai di sărbători, di dus la biserică şi ca mâine la şcoală, că doar n'al să moşteneşti cotruţa jucându-te tătă zluica cu şperlă ! Pl-acasă îl mai terfălui pl cele răli !” Bucuria mea era fără margini ; cu multă grijă le-am pus drept, ca vorba celula, în cui sub laiţă şi m'am culcat cu gândul la ele.

„Amu, di cătră zluă, când Gerilă o început a sufla pl clanţa uşei, cum dormeam pl cupclori, aud o ronţălală di mare poznă ; era cucoana plsică, care trăleşte numai din linclurlitul oalelor cu smântână ; Cheţ, cheţ ! am strâgat de câteva ori şi dusă o fost. După ci am mai cliposit un popas bunşor, mă scol şi, când să mă pun în rândulală de Crăclun, opcinuţile mele erau carne, ca Anica Cuculu di pârău Brânzul. Cum erau unsuroase di slănină, rozătoarea nalbei ni-o mâncat nojiţile şi gurgule, infruptându-se drept ghinşor până la zluă. Na, tătucă ! mai du-te la şcoală şi la biserică cu opcincl di porc' că li-o papat mâţa, drept azi, în ziua di Crăclun !... Aşa că eu nu prea şiu la fleacuri bolereşti, îl trag cu năsoalcele lestea, di lesă colb ca di la maşina lui Zăbavă ; că-s di gumă”, grăi bādica Vasile celor de faţă.

Intr'o zi din luna lui Cireşar, l-am văzut în Polană, la Maftel, inconjurat de vr'o cinc şase cărmaci mai tineri şi câţ-va dălcăuşi cu catrinţă, care îl cinsteau şi îl cântau aşa :

Din Dorna până la Platră,
Pluta mea-l câte-o bucată.
Din Broşteni până la Cut,
Pluta mea-l câte-un butuc !

— Câte-un butuc, câte-un butuc ; încă tot îl bine şi-aşa, măi băleţ !

— Ăă... eu bādică, cam totdeauna rămălu şi fără suman, ultându-mă după cele copcile !

— Eu am puşcat o încisoare la Fârţâgl, di trecea lumea ca pl uscat, la hramul schitului Cerăbuc !

— Eu am imboşit o tearfă de-a lui Ieşanu în cotu Boului ;

ba era să-mi dau și dălcăușul dijmă loștrișilor, di pomană în holbură!

— Să vedeți: eu, când vineam dela Bolohăniș, am omorît buhaiul cel mare dela Brânzările; s'o trântit haramu boncăluind înaintea mea, în vale, ca să mă împungă și, când colo, pluta o încălcat și namnilă și chisăliță l-o făcut!

— Ahăă! eu întotdeauna leg di butuci câte două-trei undiți, ca să mai agăț câte-un bolștean. Odată, și la Toance, o sărit și plută o loștruță cât un copchil di zece ani; am aruncat cu toporașu în ea și cu topor cu totul s'o dus printre lemne în vale; când m'am mai ultat înapoi di ea, buzariu meu o luase hălsa; noroc de-o boambă, că am mai hodinit oleacă", grălau flăcăii întrecându-se unul pe altul.

— Așa, mă Colbece, că tu până mai ieri erai cârlanari și Fauru!

— Ar și' ș'amu, dar nu putea dormi di răul codăilor din ponoarele Vârlanului!

— Bată-vă să vă bată di băleți! Mai bine v'ar zice lumea broscară dicită plutăși!" le grăi bădica Vasile zâmbind.

— Broscară?! Ș'asa îl bine, că unde sunt broaște sunt și plutăși și mai ales broșcuțele cu gușă cântă frumos și într'o mie di feluri; așa că n'eta poți să le lei di dălcăuș, că nici tocmeală mare nu ț'or cere și nici nu se îneacă la vreme de primejdie!" răspunde Ion a lui Șoric din Zăvoiu Lesel.

— Da cred că pe cine ai învățat n'eta să plutărească, ori mai plutărește, ori ba!"

— Ehe! Eu am învățat și fete mari să plutărească; Ilinca lui Cojoc, năsoasa Bocănoael și o țâgancă din Sabasa au broscălit până ei le-o leșit mestecul în coc; noroc că s'o măritat, că și azi ar și' ca rața și vale. Eu prin Pușcata, prin Chel și prin Toance, vin jucându-mă cu pluta de o sută de metri. Cu mine o venit boierii mari și plută, mă! miniștri, studențime, școleri și borcutari. Câți am cărat la Platra, să-l și' însămnat undeva, aș avea un răbuș de-o prăjină di lung!"

În timp ce povestirile izvorau cu tact și multă voință bună, Grigore a lui Costache, cu Talița lui Pulu și fecioru lui Boboc, toți frumușii de culoarea ceaunului, făceau un tarambol din instrumentele lor împrumutate, de mai nu se mai auzea nimic. Noroc că struna cea mare de la scripcă o plesni și o lovit cu putere în nasul lui Costache. Boboc scuipa cu ciudă în *cuțul* de la gâtul cobzei, căci nu stătea încordată, iar Talița ținea hangul în legea ei din țambalul ce-l hodoroșit și în-

clelat cu rășină, pe care-l afumase ca pe o bucată de slănină de-asupra *gicnei* la foc din fierările. Intr'un colț, la masa dascălului Ionel, moș Nechita Cozan își umfla cîmpotul înroșindu-se pe obraz ca o creastă de cucos, de atîta suflat în țipe. Și cânta cîmpoerul acesta dolne, de vărsau oamenii lacrimi ascultându-l, și cânta hore, de asudau tinerii jucând!

Deși oamenii aceștia nu sunt bețivi, totuși, în semn de omenie, se cînstesc de usucă frunza! Așa că și la masa lui Bădica Vasile se auzeau țăcănell de pahare, iar un poznaș de dălcăuș îl cânta așa:

Toată vara drăgoman,
Și iarna fără suman.
Toată vara în camlon,
Și iarna cu capu gol!

— Bravo măă, așa-l! Să duci o plută de-o mie de lei, dacă te mai sufărește la metru, ori îți mai scoate dracu în cale vr'o munteancă de cele divorțate, și cu cât mai dai pi la cîi din ulița strîmtă care sar ca dulăii pi tine, atunci ajungi la vorba celula, că:

Cinci câșligi,
Zece mănânci;
Ce-l ce mai rămâne, în pungă strîngi!

Trebue să te mai împrumuți pe la Coman, pe la Trofin ori pi la Mihallescu, ca s'o poți urni din loc.

— Așa-l, bădică, tăt pățitu îl priceput!

D'apoi că nici voi nu sunteți așa cumînți! Ei și amu ci v'ați adunat cu udlala în jurul meu; nu v'ați tahuit de atîta imblăteală? Ia mai încetați!

— Hai, cumătră, tragii, măi, chișlag, că dintr'o săptămână are gura o zi. Ud-o azi, ca să n'o uzi mîne pe vale, vezi că meseria îl brățare de aur și gātu lelcă de argint!

— Dacă di n'ai zice doauă; ieri, cât mă vezi di lung, am răstocit gârta de la moara lui Dorneanu.

— Era rost de chitici! Cum naiba?

— Să vezi, ieri când s'o înroșit Căllmanul la vîrf, i-am dat drumu din Broșteni cu o hangara mălciidă di pe Neagra, din rămășiță di portlaji și argele de la plânci. La Cotârğaș, balta la Mrejeriu era tixtă di plute. Ce se întâmplase? Cum venise puholul noaptea, șpranga de la căulă rămăsese de un lat de mână în apă. Dornenii, care au ajuns pe la două-trei după miezu-noptii, i-au făcut pocnogul, pușcând o închisoare.

de gema valea, nu alta ! Înaintea mea era Ion Sillvan cu vărul său Sadovanu, cu o șarpoalcă de-o sută de metri, de-a lui Raux Lalu, de la Barnari ; când o bubuit cu tunacul ceala în jneamăt, șpranga o crâșcat cu putere și bolohanii din căsol făcut un tărămbol de credeai că se corhănesc vacile cele negre de pe Chetrosu, iar el s'o trezit la vr'o șapte paș printre lemne, care să lăsau ca niște călcători la fund și apoi l-am văzut aruncați afară ca dintr'o praștie, de nu știam pe ce lume sânt. După el, vine și-a mea arle și când s'o buhnit în celelalte, s'o făcut o clacă ca la popa ! O scorcle din Feru, auzind lemnele trăsniind, cum trăsnește Ilie în Petriile Doamnei, o început a strîga : Dă-o de buză, măă ! că s'o încis valea la Cotârgești ! Inga cum se crapă plutele ! Doi țâncăuoși de cîi fuduli, care pierd nopțile pe la cele potloage, auzind-o s'o fâșticit și o pușcă în niște stânci de-o leșit foc din tîngi ; apoi el s'o încurcat în sârmă, pluta s'o întors curmezis, corzile o plesnit, mijlocariu s'o încălcat pe buzaci, bocul s'o împănat în argele și așa îngrămădită o venit cu spume în leasă.

De la vale de jlamăt, apa clocotea ca lezărul de la râpa Corolului, unde balaurii ș'erb platra ce-l scumpă, iar lemnele tocăneau ca clocanele de la chiua lui Popescu de pe dreapta ; numai vedeai învârtindu-se în holbură câte-o bucată de cârmă, câte un mânzoc rupt în două, câte-o tralstă, câte-o opincă plecând în voia soartei pe valuri. Eu, cel puțin, am venit acasă gol golul ca napu !

— El și cu ce ai venit ?

— Cu pluta ! Că pentru un plutaș îl rușinos să meargă în josul apei pe jos ; nu ne-am lăsat pe discâlcite, numai că băltanii ca băltanii, o început a se clănțani între ei :

— Ai fost chior ! N'ai văzut șpranga s'o și l'ferit la pădure ?

— Dacă era copcila Căndroaei o vedea el de departe și păle unde trebuia !

— Ba se vede că era cu gândul la Profira lui Costică ; l'gât'o-l, dă ghițica la apă !

Nepăsătoare și cu furca în brâu, trăgea pe furis cu coada ochiului spre plutași și cânta în ciuda lui Radu de la Galu :

Din cruce pân'la Mădel
 Radu-l negustor de chef.
 O vândut doi boi și o vacă
 Și o lăsat baba săracă !
 Radu pe la șăzător,

Baba doarme pl cupclori;
 Radu bea și chefuește
 Și de babă nici gândește !...

Cântă mai bine un cântec de la Moara Dracului, cam pus-o di mămăligă și n'avem făină. Lasă-l pl Radu, că l-a leșit ochii din cap ridicând la plută, și zice ficiorul lui Nica Hăgățș din Sunători.

— Sunteți buni di netizit c'un jujău că ni-ați facis valea în dreptul grădinei mele, grăi ea zămbind.

— Ba mai bine dă-ne bårdița să chișcăm lemnu ista, că a noastre țile lăsăm în hulboană di sufletul lui Kliper.

Bucuroasă, da toporul meu n'are coadă; da este o floalpă di rugină la mămuca, di pl vremea războiului; duceți-vă că v'o dă ! Da tu, măi Ghiorghiță și tu, măi Gavriile, n'ar și mai bine să mergi la oi pl Grințleș, că ești pre mătățul plntru plute.

— Poate la oi di cele cu pulpa în cept, și vorbi unu mai ștregăros.

— Numai să li poți păzi !

— Eu șapte veri am clobănit.

Di la zăr nu m'o oprit.

În stână nu m'o lăsat,

Nici caș dulce n'am mâncat.

Numai di la val di strungă,

La cupa cea lungă

Mâncam dolsprece c'o lingură !

— Cată a și tu un pul di lele ! Da di și n'ai prins pluta sub grădină la Fuloară.

— Dar nu plătește asigurare și pentru schinare.

— Mai bine v'ați apuca di roboteală, di cât îți sta ca fumelle cu mâinile în sân și vi-ți certa di geaba ca la ușa cortului !

— Eu ne-am rupt cârma din pricina lui !

— Eu ne-am prăpădit țulacul !

— Eu șpranga !

— Eu geanta !

— Eu opincile !

— Eu toporu !

— Eu sumanu !

— Eei, lasă, măi Bulzuș, că ti-l însura și țil-o face moaca ta altul ; că la voi sunt distule di cele lănoase și brânzoase cu pădure și cu loc, subțirele la mijloc !

— Di cât să ne mai ocărăști, mai bine ajută-ne să discurm jnlamătul 1sta, 1-au zls plutașli care începuseră să-și suflice mânicile până la coate.

De la Broșteni, plutele nu mai conțineau și butucii încrucșați unul peste altul făceau un șgomot asurzitor, ca la Duruitoarea Ceahlăului !

Când mi-o venit toporașu, ne-am dus ca o mătă pl butuc și după ce am zls un Doamne ajută, am pușcat una în spranga căulei, di s'a strâns arcuți ca struna dela cobza lui Sardari și hal cu tasonul pl vale de plângeau femei, fete și copli, babe și moșnegli și își făceau cruce minunându-se de noi cum mergeam cu plutele stricate în șforul apel, porniți parcă din gura 1rodului, pe Bistrița umflată și mânloasă din cale afară !..

— Di la vale di Zahorna, era s'o puți la ocă pe-o boambă răsturnată din râpa cornului.

— Da'n caltea o fost smântână, n'ai perit ! ti zice Moroșanu puțin cam allorit.

— Ei, să vezi ! Când s'o dau di buză sub podul Largu-lui, acasă, 1-am afumat buzariu de-asupra gârlei morii, la o răchită care era numai cotloane di disubt și când o început a pârâi cu gard cu tăt, m'am prăbușit : 1lap, în vale.

Până să mă dismeticesc și să mă ridic, niște femei a lui Ropotă o vniți cu sepele la mine și mă plsau ca pl șerpi în cap, blăstămându-mă cu lacrimi că le-am stricat pământul ; noroc că pluta mă trăgea cu spranga și cu răchita în gura gârlei morei, unde o făcut o izitură de-o stat și râșnița pl grăunțe. Numai ș'i văd că și muraru, un om foarte di treabă, venea cu o falcă în cer și cu una în pământ răstindu-se, cu cața cea di fier, di tăt la mine, că di și 1-am oprit moara ; Până și 1-am liniștit, pluta mea o încins 1azul și s'o așezat la hodină pentru zlua de azi !

— Și era să ti omoare cotrențele nabel ! ti zise moș Stelea.

— Erau ciudululte că nu s'o măritat, grăi bādica Vasile, închinând tuturor sănătateși când să-1 lege sacul cu pătăranli, Moș Nechita Cozan își strunea cimpolul ca pe-o nevastă tinerică, zicând o bătută coala ca la Dorna, di s'o încins la joc, fete cu moșnegli, babe cu flăcăi, primar cu notar și popa cu jandari, de se minunau toți care treceau pe acolo, de așa petrecante.

Cauzele mortalității infantile

Toată lumea este preocupată astăzi de problema tineretului și cu drept cuvânt, deoarece copilăria și tineretul dela 0—20 ani reprezintă, în general, 1/3 din populația unei țări. În America s'a propus chiar înființarea unui Minister al copilăriei. Lahy-Hollebeque propune același lucru în Franța. La Moscova s'a creat un institut științific pedagogic, având ca subiect studiul copilului socotit ca o unitate socială și biologică. Medicii, pedagogii, psihologii, economiștii îl studiază pentru a-l superloriza viața și a înfăptui buna ei stare, atât din punct de vedere calitativ cât și cantitativ, iar în concurența dintre popoare se știe că înving cele mai prolifiche și cele mai bine înzestrate calitativ.

Situația biologică a elementului copil se prezintă însă la noi sub o formă specială defavorabilă și cu consecințe dezastuoase pentru vitalitatea neamului; marea mortalitate a copilului.

Țara noastră prezintă natalitatea cea mai mare din Europa, dar în același timp suferă de cea mai mare mortalitate generală și infantilă de pe continent.

După statisticile diverselor țări, făcute în anul 1937, s'a văzut că România a avut o mortalitate de 31 ‰ de locuitori, Bulgaria 23,9 ‰, Italia 22,7, Franța 14,7 etc.

În anul 1937, din 100 de copii născuți vii, au murit în primul an al vieții 17,8, pe când în Bulgaria au murit 14,09, iar în Ungaria 13,5; Danemarca, Germania, Franța numai 6, iar Suedia 4,6. În anul 1937 s'au născut în România 601.302 copii și au murit 377.812. Concluzia tristă este că România are cea mai mare mortalitate infantilă din Europa; cu alte cuvinte, un copil care se naște în România are de 6 ori mai multe șanse de a muri, decât un copil care se naște în Olanda sau Noua Zeelandă, iar fenomenul îngrijorător este că natalitatea noastră scade din an în an.

În anul 1928, dintr'un total de 351.272 morți, au fost 115.936 până la vârsta de un an, 43.630 având vârsta de 1-5

ani și 27.045 între 5-20 de ani. Cu alte cuvinte, primul an reprezintă 32,7 % din numărul total, între 1-5 ani: 12,4 %, și 5-20 ani: 7 %. Din aceste cifre, constatăm că mai mult de jumătate din cifra totală a morților, dintr'un an de zile pe întreaga țară, este furnizată de copii. Totodată s'a mai constatat că mortalitatea copiilor, în prima săptămână după naștere, reprezintă cam 1/2 din mortalitatea primei luni, că mortalitatea copiilor din prima lună a vieții este de aproximativ jumătate din mortalitatea primului an, iar aceea a primului an întrece întreaga mortalitate infantilă dela 1-20 ani.

Mortalitatea în mediul rural este aproape dublă față de mediul urban. În satele noastre, mor din cauza ignoranței și neglijenței de două ori mai mulți copii — înainte de a implini o săptămână — decât la oraș, iar dacă acești copii trec de 1 lună, până la 6 luni, mortalitatea este mai mare la orașe, din cauza alăptării artificiale.

S'a mai constatat că mortalitatea cea mai mare la copii, în primele 6 luni, este în timpul iernii, din cauza: gripei, bronco-pneumoniei, bolilor infecțioase etc.

Cauzele mortalității. Fragilitatea organismului omenesc la această perioadă, schimbările organismului și modificarea organelor, procese importante de creștere care consumă o mare cantitate de substanțe de rezervă, fac pe copii să cadă mai ușor pradă bolilor; în afară de aceasta, o îngrijire rea, o locuință insalubră, veniturile scăzute ale capului de familie, vor duce la distrugerea timpurie a lui.

Incepe cu nașterile premature ce sunt în legătură cu unele boli cronice ale mamei, copilul născându-se înainte de termen, sau cu facerile grele ce necesită diverse operații, care provoacă leziuni fătului, sau din cauza condițiilor rele de igienă, în care nasc femeile de țară, ori se produc infecții ale copilului ce duc la moarte. Ori sunt urmări ale sifilisului ereditar și alcoolismului.

În primul an, bleștii copii mor din cauza: fie a bolilor aparatului digestiv: diareele și stări de slăbiciune completă; fie a aparatului respirator: congestie pulmonară, pneumonie, gripă sau a bolilor contagioase: scarlatină, tuse convulsivă, difterie, tuberculoză pulmonară precum și a complicațiilor lor, ca nefrită, meningită, etc.

La 100 copii morți în primul an al vieții.

22 — 29 au murit de afecțiunile ale căilor respiratorii.

17 — 28	„	„	„	deblilitate congenitală.
20 — 24	„	„	„	turburări gastro-intestinale.
16 — 18	„	„	„	boli nervoase.
3 — 6	„	„	„	boli infecțioase,
2 — 3	„	„	„	tuberculoză.
1 — 2	„	„	„	sifilis.

La 100 copii morți dela 1 — 5 ani.

17 — 30	au murit de	boli	infecțioase.
17 — 30	„	„	afecțiunilor pulmonare.
19 — 24	„	„	„ gastro-intestinale.
6 — 13	„	„	tuberculoză.
5 — 10	„	„	boli nervoase: meningită, endocardită.

Așa dar, afecțiunile căilor respiratorii dau cel mai mare număr de morți. Variabilitatea climelor noastre poate fi incriminată. Putem deasemenea presupune că multe bronco-pneumonii din a 2-a copilărie consecutivă unei rușe și tusei convulsive, ar fi de natură tuberculoasă. Lipsa celor mai elementare griji de curățenie în timpul nașterii copilului, botezul în apă rece la biserică, locuințele insalubre, umede, aglomerația întregii familii într'o singură odăiță, aerul viciat de zi și noapte, mai cu seamă în timpul iernii, favorizează bronșitele ușoare la început, care, la un moment dat, micșorează rezistența organismului copilului, sub influența unei imprudențe din partea mamei, a lipsei de îngrijiri medicale și igienice, transformându-se în bronco-pneumonie gravă mortală. Mortalitatea este de multe ori rezultatul bolilor organismului mamei, tuberculoza mamelor făcând ca și copiii să nu supraviețuiască.

Un alt factor este frecvența nașterilor: copiii care surviu după mai mulți copii născuți înaintea lor sunt mai expuși mortalității, decât cei proveniți din mame tinere. S'a mai constatat că mortalitatea printre copiii aceleiași familii este cu atât mai mare, cu cât intervalul dela o naștere la alta este mai scurt, aceasta din cauza surmenajului și debilității mamei.

Un rol important îl joacă factorii sociali: căsătoriile nelegitime și marele număr de fete mame ce și abandonează copiii, care copii, la vârsta preșcolară fiind, se întovărășesc cu diverși vagabonzi ce au asupra lor o înrăurire dezaastroasă, devenind chiar ei vagabonzi. După statisticile din 1931, numărul

acestor copii se ridică la 1.042.140 din care 840.000 în mediu rural, iar 202,140 în mediul urban. Din aceștia, abea 67.725 frecventau grădiniile de copii, singura instituție de ocrotire care le poate fi de folos, proporția celor educați în familie fiind foarte mică.

Aglomerarea, cu cât numărul de camere este mai mare la o locuință, cu atât mortalitatea este mai scăzută. În județul Neamț, după statisticile ultime, sunt 33.417 locuințe peste 200.000 locuitori, din care 32,385 cu câte 2 camere, 1034 cu o cameră ; din acestea, 5705 sunt cu ferestrele fixate, deci niciodată aerisite.

Ignoranța și analfabetismul mamelor.

Factori economici ; veniturile familiei, obligația mamei de a munci într'o perioadă avansată a sarcinii, lipsa de repaus a mamei, fac ca și copiii să se nască înainte de termen cu slabe perspective de viață.

Debilitatea congenitală, ce reprezintă 1/3 din totalul nașterilor, este datorită tulburărilor digestive grave, deoarece alimentația sugarilor este defectoasă, mai ales la țară, din cauza proastei alimentații a mamei, știut fiind că țăranul nu beneficiază decât de porumb sub formă de mămăligă, iar prin alte părți, acest porumb mai este și de proastă calitate și necopt la timp. Clasificându-se decese în între 0 — 100 pe anul 1931, după alimentația părinților, s'au găsit următoarele proporții 1,9 % alimentație bună, 77,6 %, mediocră și 20,5 %, rea.

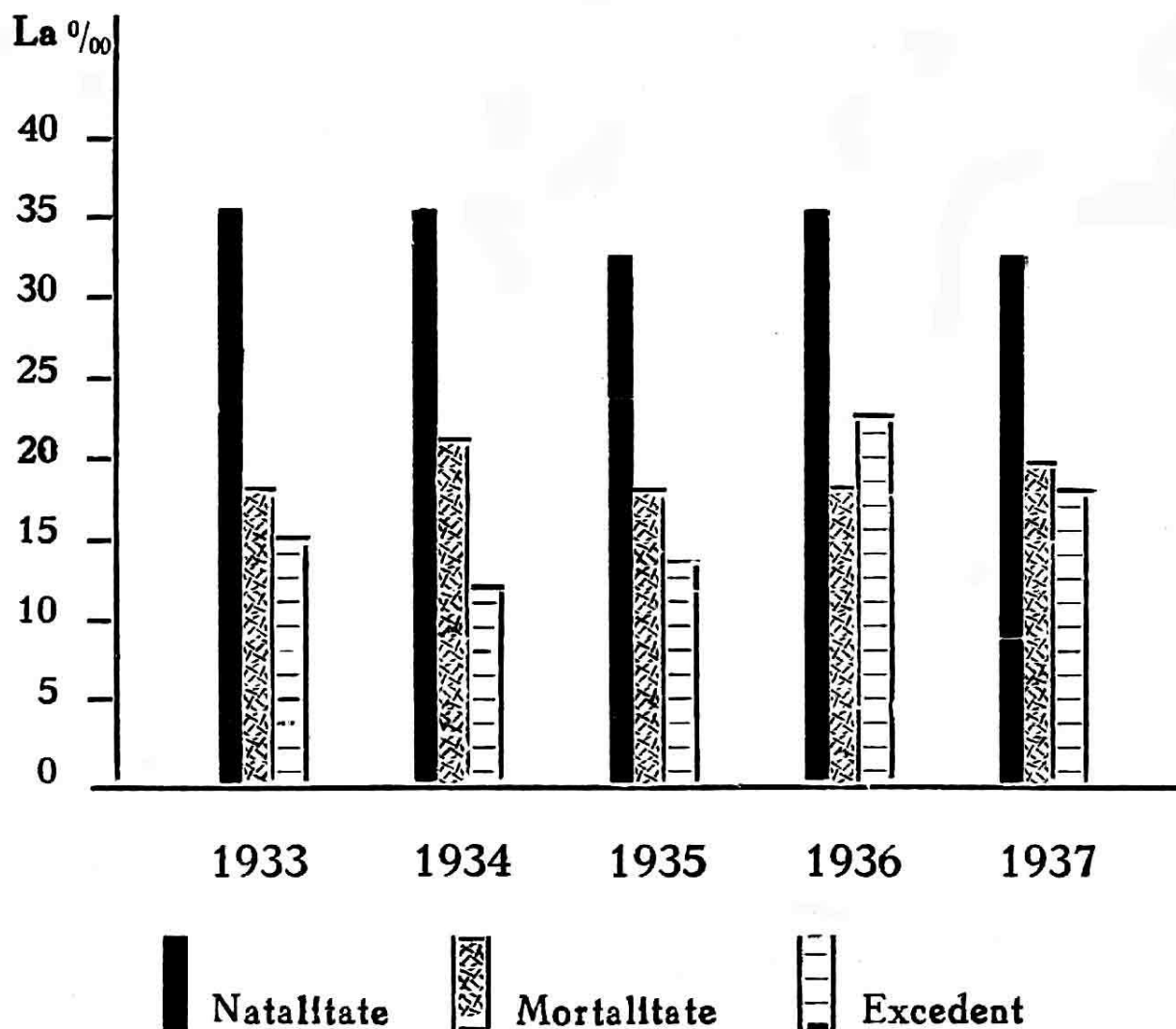
Alții arată influența mare a temperaturii exterioare asupra mortalității copiilor din naștere. Temperatura corpului copilului născut prematur scade foarte mult, dacă și copilul este expus la aer rece ; chiar copiii bine dezvoltați sunt sensibili la scăderile temperaturii în primele zile după naștere. Copilul nou născut debil poate sucomba în primele zile după naștere, numai din cauza aerului rece al camerii, temperatura lui rectală scăzând până la 32 — 33 grade.

1). Pentru a îndrepta aceste rele, suntem de părere de a se face profilaxia și tratamentul boalelor, de care sucombă copiii, prin vizitarea obligatorie de către medici a oricărui copil nou născut, înființarea de dispensare speciale în care să poată supraveghea creșterea igienică a copilului, precum și educația mamelor și doicilor în privința igienei infantile.

2). Profilaxia și ajutorul medical al boalelor infecțioase acute, înmulțirea locurilor în spitale, supravegherea mai riguroasă a locuințelor, inspecțiunile medicale mai de efect la școli

răspândirea noțiunilor de igienă în populația nevoiașă, prin conferințe și broșuri populare.

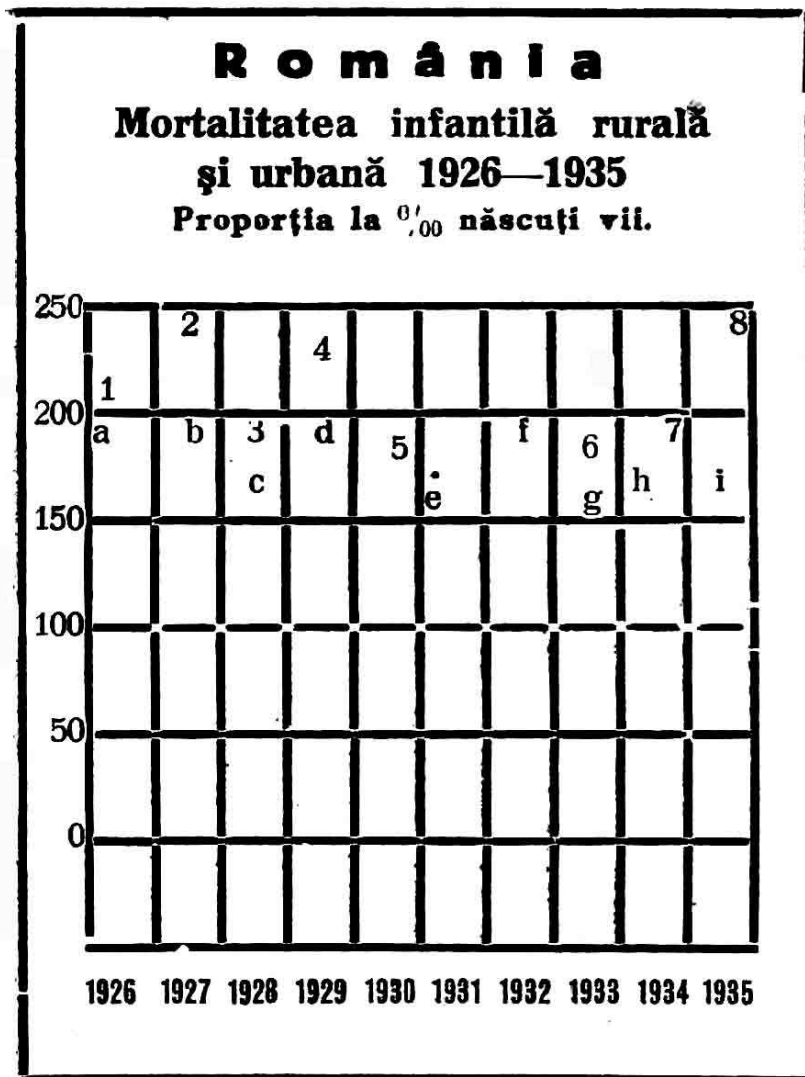
3). Profilaxia tuberculozilor prin supravegherea medicală a copiilor candidați la tuberculoză, distribuirea de untură de pește și lapte la cantinele școlare, organizarea pe o scară largă a colonilor de vacanță.

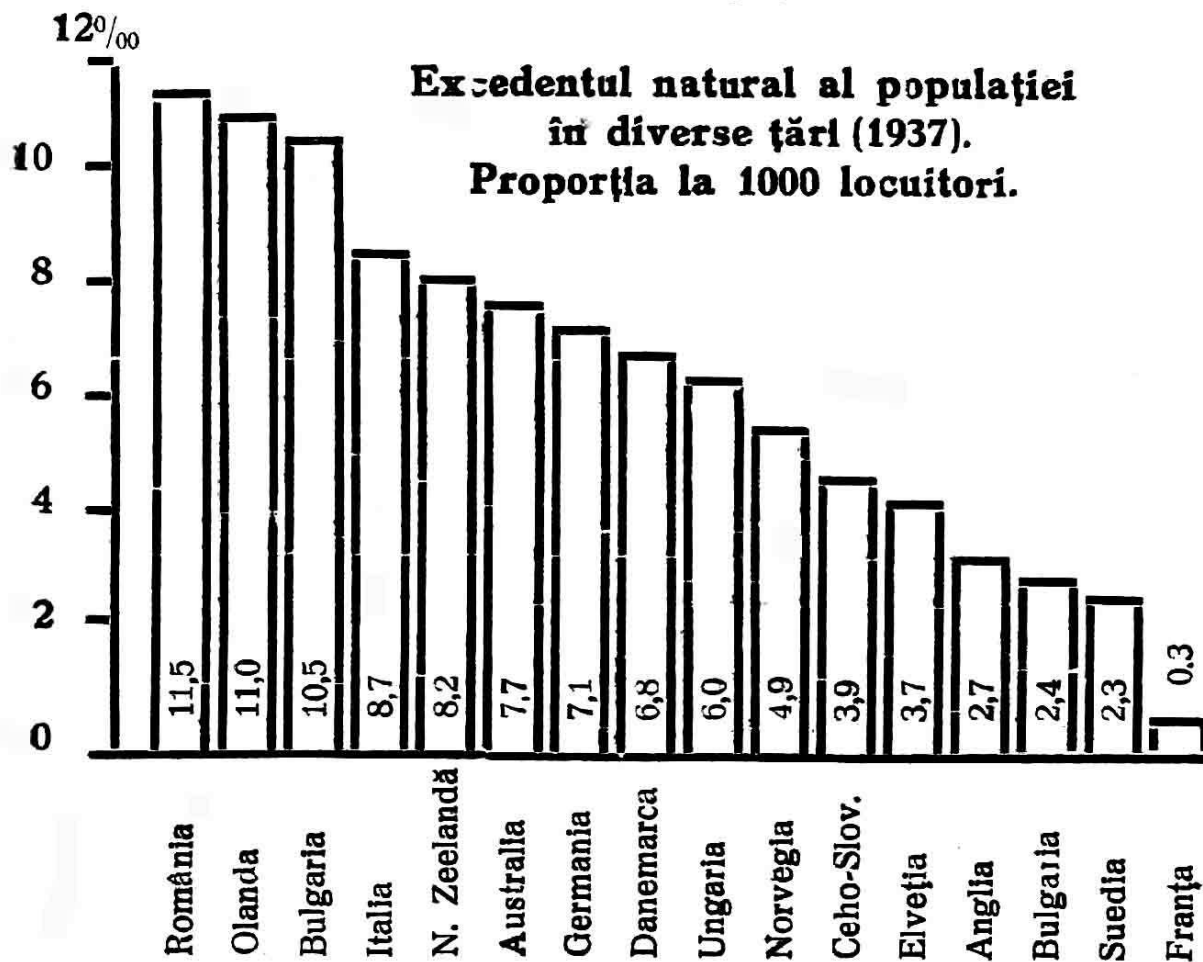
Mortalitatea infantilă în jud. Neamț pe 5 ani.

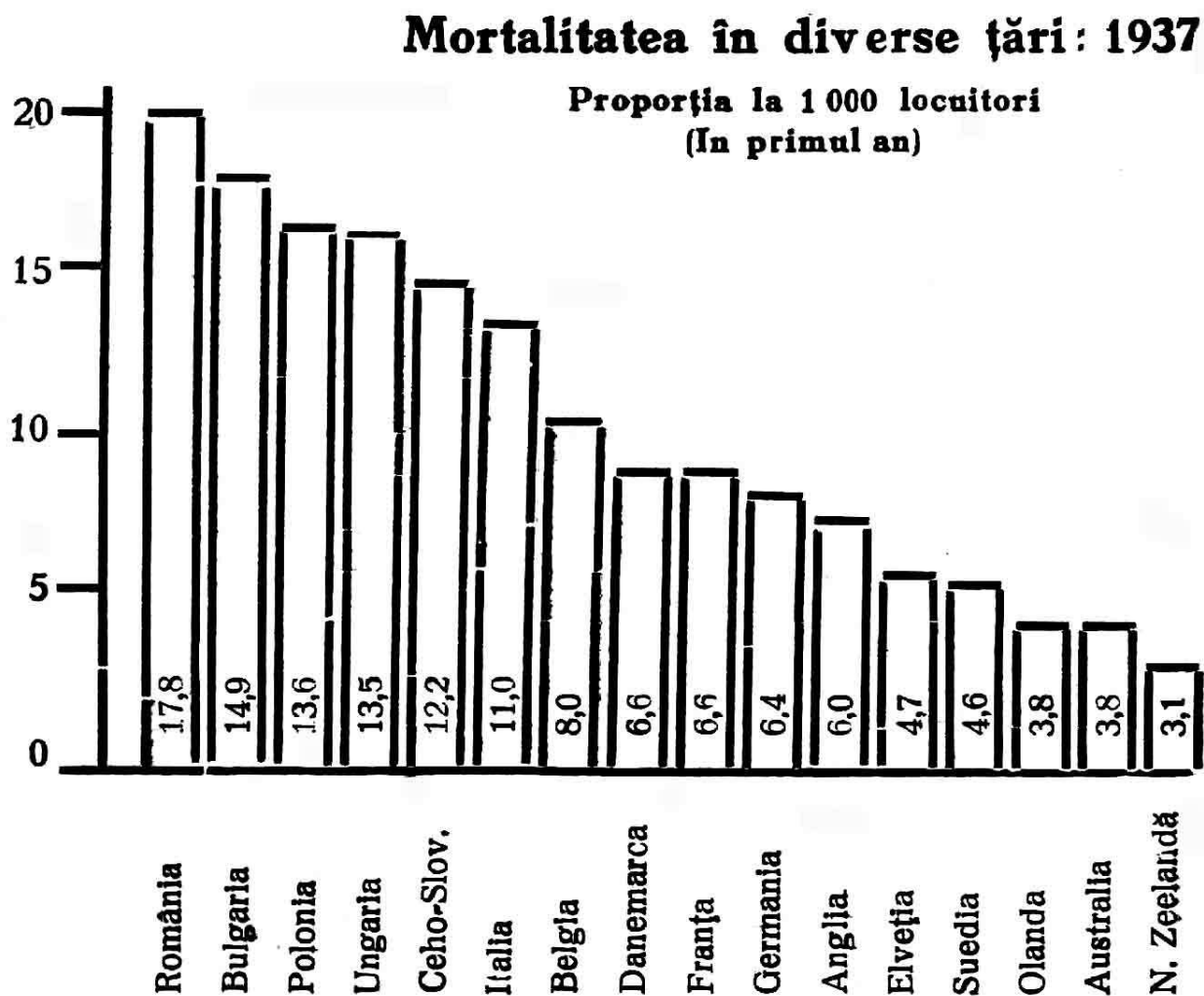
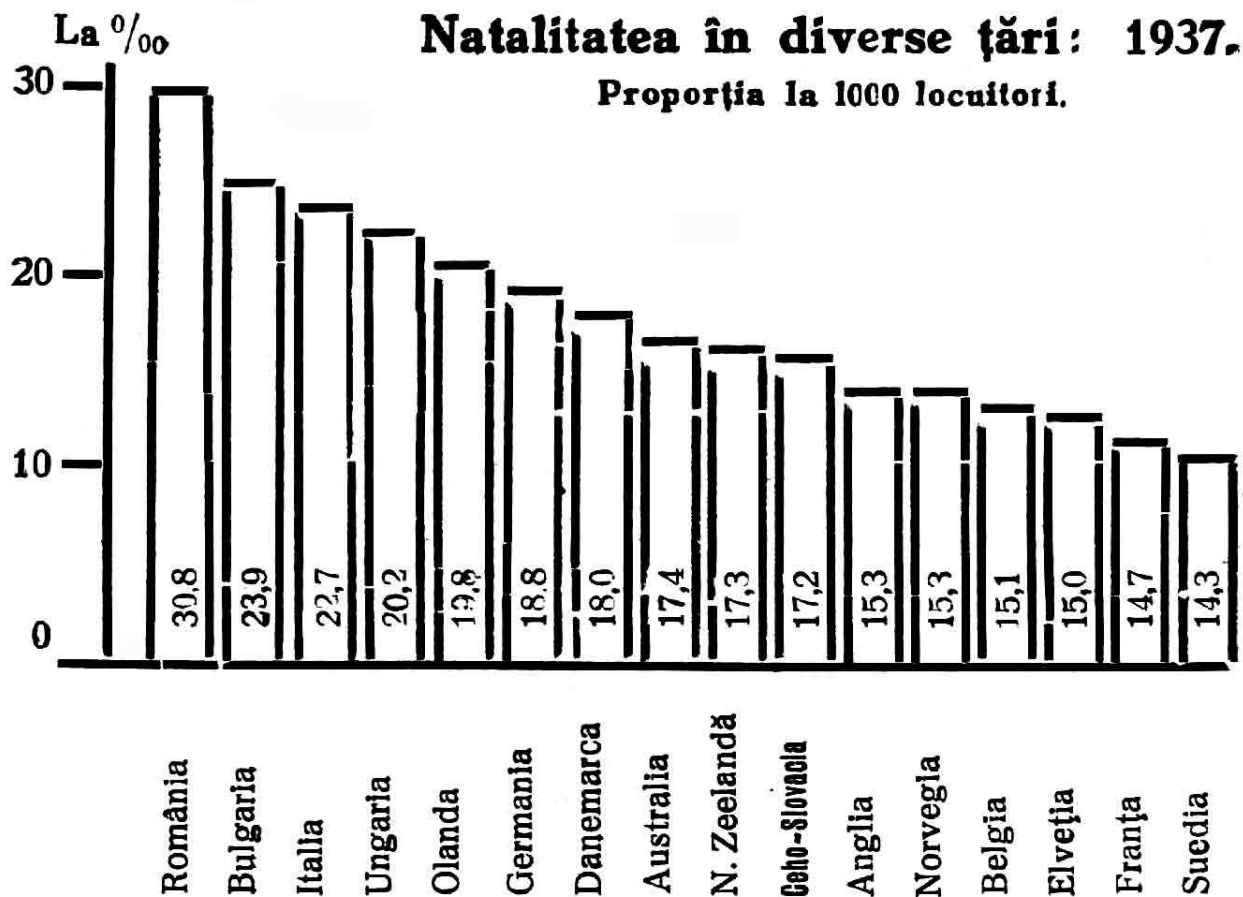
Mortalitatea infantilă a județului Neamț, pe ultimii 5 ani de zile în mediul urban, este de 12,3—22,3‰ întrecând media țării, iar în mediul rural : 16‰.

Mortalitatea mare în mediul urban (Piatra) se explică prin aceea că acest oraș fiind un centru industrial, cu o populație flotantă, această populație trăiește în rele condiții de viață.

Grafioul se obține prin unirea cifrelor și apoi a literelor.

Sagma bisericească de mir

din Siatra-Neamț la 1859

In arhiva primăriei Piatra, în „registru nr. VII al biroului statistic — comitetul permanent — din anul 1859”, în care este înscrisă întreaga populație evreiască de atunci, din orașul nostru, se află, legată la urmă — lucru ce ne-a mirat, desigur! — și o tabelă a clerului ortodox de mir...

Data alcătuirii acestei tabele, deși nu se arată, e sigur anul 1859, întrucât în coloanele ei nu s'a însemnat nicio hirotonie mai nouă de acest an. Ea cuprinde preoții, diaconii, psalții, dascălii, dimpreună cu întreaga lor familie: soții, copii, rude apropiate etc... Pentru preoți se arată data hirotoniei și pentru toți se arată vârsta, averea mișcătoare și nemișcătoare, venitul anual, în galbeni sau lei și numărul casei.

Clerul întreg e grupat pe biserici. Se arată lăcașurile cu hramurile:

I) Nașterea sf. Ion Botezătorul — catedrală, cu 7 preoți, 2 diaconi și 2 dascăli, din care unul e adăugat la urmă.

II) Sfântul Gheorghe, cu 5 preoți, 2 diaconi, 1 psalt și 2 dascăli.

III) Trei Ierahi, cu 1 preot, 1 diacon, 1 psalt și 2 dascăli.

IV) Adormirea Maicei Domnului, cu 4 preoți din care unul călugăr, 1 diacon și 2 dascăli.

V) Sfinții Volevozi, cu 3 preoți, 1 diacon și 2 dascăli.

VI) Sfântul Neculai — Bordee, cu 1 preot, 1 preoteasă văduvă, 1 diacon și 2 dascăli.

VII) Sf. Ion Botezătorul — Mărăteș, cu 2 preoți, 1 diacon 1 psalt, 2 dascăli și o dascăliță văduvă.

VIII) Buna Vestire — Dărmănești, cu 1 cântăreț.

IX) Sfinții Ioachim și Ana, fostă biserică de curte a Anei Balș — azi conacul Costinescu de Peste Vale — cu 1 psalt.

X) Sfinții Apostoli, schitul Doamna de Peste Vale, cu 1 dascăl.

XI) Fără arătarea bisericii: 1 preot, o preoteasă, două diaconite și o dascăliță.

Cum vedem, deci, în 1859, erau în târgul Pietrii 22 preoți, 9 diaconi și 21 dascăli. Toți aceștia erau retribuiți de Comună și din veniturile bisericilor.

Iată lista lor nominală:

Biserica Nașterea sf. Ion Botezătorul

1) *Economul Gheorghe Vasiliu, de 56 ani, hirotonit la 1829, când a fost numit și protosereu al districtului (dosarul nr. 77539). Avere: 100 galbeni—mișcătoare; 1200 galbeni casa și grădina; venit anual 280 galbeni; nr. casei 116.*

Ecaterina — soție, de 44 ani.

Dimitrie de 18 ani, Vasile de 16 ani, Alexandru de 9 ani — copii.

2) *Economul Dimitrie Focșa*, de 38 ani, hirotonit la 1848. Avere: 200 galbeni — mișcătoare; 560 galbeni casa și grădina; venit anual 110 lei; nr. casei 139.

Smaranda — soție, de 25 ani.

Marla de 6 ani, Ecaterina de 5 ani, Nicolae de 4 ani, Vasile de 2 ani — copii.

3) *Economul Vasile Popovici* — psalt, de 43 ani, hirotonit la 1835. Avere: 20 galbeni, mișcătoare; 400 galbeni casa cu grădina; 35 galbeni venit anual; nr. casei 482.

Marla — soție, de 37 ani.

Aristița de 10 ani, Agurița de 13 ani, Zamfirița de 11 ani — copii.

4) *Sachelar Enache Pârvu*, de 40 ani, hirotonit la 1847. Avere: 40 galbeni — mișcătoare; 560 galbeni casa și grădina; 35 galbeni venit anual; nr. casei 166.

Smaranda — soție, de 36 ani.

Grigorie de 17 ani — la seminar, Vasile de 14 ani, Anastasia de 12 ani, Marla de 11 ani, Ioan de 8 ani, Ecaterina de 5 ani, Neculai de 3 ani, Ana de 2 ani — copii.

5) *Sachelar David Vicol*, de 28 ani, hirotonit la 1855. Avere: 30 galbeni, mișcătoare; 250 galbeni casa și grădina; 40 galbeni venit anual; nr. casei 125.

Ecaterina — soție, de 21 ani.

Dimitrie de 3 ani, Victoria de 1 an, Nicolai, orfan, de 9 ani — copii.

6) *Preotul Constantin Robu*, văduv, de 61 ani, hirotonit la 1822. Avere: 5 galbeni, mișcătoare; 120 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 203.

Efrosina — văduvă de 28 ani — venit anual 5 galbeni.

7) *Preotul Nicolai Teodor*, de 50 ani, hirotonit la 1834. Avere: 5 galbeni, mișcătoare; 240 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 108.

Marla — soție, de 40 ani.

Marla de 20 ani, Safta de 17 ani, Constantin de 16 ani, Vasile de 12 ani, Ioan de 9 ani — copii.

8) *Diaconul Atanasie*, de 35 ani, hirotonit la 1845. Avere: 15 galbeni, mișcătoare; 80 galbeni casa și grădina; 18 galbeni venit anual; nr. casei 124.

Anastasia — soție, 28 ani.

Nicolai de 12 ani, Constantin de 1 an — copii.

9) *Diaconul Gheorghie Robu*, de 21 ani, hirotonit la 1858. Avere: 40 galbeni, mișcătoare; 20 galbeni casa și grădina; 40 galbeni venit anual; nr. casei 492.

Ana — soție, de 19 ani.

Zolța de 1 an, Marla, orfană, de 10 ani — copii.

10) *Dascălul Costache Gosal*, de 25 ani. Avere mișcătoare 6 galbeni, venit anual 8 galbeni, nr. casei 124.

Marla — soție, de 25 ani.

Biserica sf. Gheorghe

1) *Sachelar Constantin Elad*, de 60 ani, hirotonit la 1818. Avere: 50 galbeni, mișcătoare; 10 galbeni venit anual; nr. casei 491. Văduv.

2) *Preotul Ion Elad*, de 38 ani, hirotonit la 1838. Avere: 12 galbeni, mișcătoare; 180 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 491.

Pulheria — soție, de 35 ani.

Nicolai de 8 ani, Anica de 14 ani — copii.

3) *Economul Ion Ionescu*, de 45 ani, hirotonit la 1840. Avere: 20 galbeni, mișcătoare; 280 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 492.

Ruxanda — soție, de 40 ani.

Dimitrie de 14 ani, Elena de 9 ani, Nicolae de 6 ani, Grigorie de 3 ani, Constantin de 1 an — copii.

Diaconița Marla, de 82 ani, văduvă.

4) *Sachelar Ștefan Coman*, de 56 ani, hirotonit la 1831. Avere: 50 galbeni mișcătoare, 180 galbeni casa și grădina; 15 galbeni venit anual; casa nr. 394.

Smaranda de 40 ani — soție,

Dimitrie de 16 ani, Constantin de 13 ani, Vasile de 9 ani, Elena de 5 ani — copii.

5) *Sachelar Costache Gheorghiu*, de 41 ani, hirotonit la 1842. Avere: 30 galbeni, mișcătoare; 670 galbeni casa și grădina; 50 galbeni venit anual; nr. casei 507.

Ecaterina — soție, de 37 ani.

Mihail de 16 ani, Constantin de 10 ani, Elena de 7 ani — copii.

6) *Diaconul Nicolai Ionescu*, de 31 ani, hirotonit la 1848. Avere: 12 galbeni, mișcătoare; 50 galbeni casa și pământul; 10 galbeni venit anual; nr. casei 490.

Balasa, de 26 ani — soție.

Ioan de 11 ani, Marla de 6 ani — copii.

7) *Dimitrie Iliescu* — psalt, de 35 ani, hirotonit la 1848. Avere: 8 galbeni, mișcătoare; 100 galbeni, casa și grădina 30 galbeni venit anual.

Smaranda — soție, de 25 ani.

Marla de 10 ani, Ana de 7 ani, Gheorghe de 6 ani, Ecaterina de 2 ani — copii.

8) *Dascălul Apostol Almaș(anu)*, de 45 ani. Avere: 8 galbeni venit anual; nr. casei 393.

Ruxanda — soție, de 45 ani.

9) *Dascălul Arghir* de 58 ani, văduv. Avere: 60 galbeni casa și grădina; 8 galbeni venit anual; nr. casei 722.

Elena de 20 ani, Ana de 15 ani — copii.

10) *Diaconul David Elad*, de 70 ani — văduv, hirotonit la 1830. Avere: 10 galbeni avere mișcătoare; 90 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 79.

Smaranda — presviteră, văduvă, de 36 ani — venit anual 3 galbeni.

Ion de 18 ani, Vasile de 13 ani — copii.

Biserica Trei Ierarhi

1) *Economul Vasile*, de 56 ani — văduv, hirotonit la 1824. Avere: 15 galbeni — mișcătoare; 10 galbeni venit anual; nr. casei 119.

Elena, presviteră, văduvă, de 65 ani.

Marfa, dascăliță, văduvă, de 40 ani.

2) *Diaconul Grigore*, de 36 ani — văduv, hirotonit la 1850. Avere: 15 galbeni mișcătoare; 70 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 95.

Marfa, de 10 ani — fiică.

3) *Ștefan Mihăescu*, psalt, de 36 ani. Avere: 100 galbeni, mișcătoare; 160 galbeni casa și pământul; 40 galbeni venit anual; nr. casei 14.

Ana, de 26 ani — soție.

Marfa de 7 ani, Ana de 4 ani, Constantin de 2 ani, Mihail de 2 ani — copii.

4) *Dascălul Sava Gheorghiu*, de 60 ani. Avere: 5 galbeni avere mișcătoare; 50 galbeni casa și grădina; 8 galbeni venit anual; nr. casei 92.

Pulheria, de 50 ani — soție.

Marfa de 16 ani, Zolța de 14 ani, Ion de 12 ani — copii.

5) *Dascălul Vasile Ghenade*, de 33 ani. Avere: 8 galbeni mișcătoare; 85 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual. nr. casei 84.

Ecaterina, de 25 ani — soție.

Ioan de 9 ani, Niculai de 1 an — copii.

Biserica Adormirea Maicei Domnului

1) *Preotul Ion Sava*, de 48 ani, hirotonit la 1842. Avere: 20 galbeni, mișcătoare; 80 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual, nr. casei 635.

Zolța de 40 ani — soție.

Elena de 12 ani, Vasile de 10 ani, Gheorghe de 7 ani — copii.

2) *Preotul Simion Elad*, de 32 ani, hirotonit la 1850. Avere: 15 galbeni mișcătoare; 180 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 720.

Ecaterina, de 26 ani — soție.

Vasile de 9 ani, Zolța de 6 ani — copii. Marfa de 14 ani — orfană.

3) *Preotul Simion Iuteș*, de 38 ani, hirotonit la 1845. Avere: 15 galbeni, mișcătoare; 50 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual.

Marfa, de 30 ani — soție.

Rabeca, de 13 ani — fiică.

4) *Diaconul Neculai Ionescu*¹⁾, de 30 ani, hirotonit la 1852. **Avere:** 15 galbeni mișcătoare; 70 galbeni casa și grădina; 30 galbeni venit anual; nr. casel 610.

Elena, de 25 ani — soție.

Ecaterina de 8 ani, Dimitrie de 5 ani, Aglala de 3 ani, Grigore de 2 ani, Alexandru de 1 an — copli. Vasile Dimitriu de ani — orfan.

5) *Dascălul Vasile Călugăreanu*, de 30 ani. **Avere:** 16 galbeni mișcătoare; 90 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casel 68.

Maria, de 29 ani — soție.

Dimitrie, de 6 ani — copil.

Elena, orfană — săn.

5) *Preotul Ioan* — călugăr, de 20 ani, necăsătorit. **Avere:** 90 galbeni casa și grădina; 4 galbeni venit anual; nr. casel 628.

7) *Dascălul Gheorghe Gheorgh(iu)*, de 27 ani. **Avere:** 5 galbeni mișcătoare; 60 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casel 696.

Elena, de 26 ani — soție.

Maria de 7 ani, Paraschița de 1 an — copil.

Biserica sf. Voevozi

1) *Preotul Gheorghe Sava*, de 62 ani, hirotonit la 1817. **Avere:** 15 galbeni mișcătoare; 80 galbeni casa și grădina; 15 galbeni venit anual; nr. casel 290.

Ecaterina, de 58 ani — soție.

2) *Diaconul Gheorghe Focșa*, de 24 ani, hirotonit la 1856. **Avere:** 18 galbeni mișcătoare, 10 galbeni venit anual; nr. casel. 290.

Ecaterina, de 16 ani — soție.

Dimitrie, de 2 ani — copil.

3) *Preotul Vasile Focșa*, de 32 ani, hirotonit la 1853. **Avere:** 25 galbeni mișcătoare; 20 galbeni casă și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casel 294.

Maria, de 26 ani — soție.

Gheorgh(iu) de 11 ani, Ion de 9 ani, Ecaterina de 6 ani, Elena de 4 ani — copil.

4) *Dascălul Gheorghe Vahsanu*, de 38 ani. **Avere:** 5 galbeni mișcătoare; 10 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casel 301.

Ecaterina, de 29 ani — soție.

Zolța de 2 ani — fiică.

5) *Dascălul Toader* săn.

6) *Preotul Gheorghe*, de 27 ani. **Avere:** 20 galbeni mișcătoare; 30 galbeni casa și grădina; 12 galbeni venit anual; nr. casel 520.

Zolța, de 20 ani — soție.

Gheorghe, de 2 ani — fiu.

1) Autorizat de a ține școală, din anul de față.

Biserica si. Neculai

1) *Preotul Ion Costinescu*, de 25 ani, hirotonit la 1859. Avere: 20 galbeni mișcătoare; 30 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 64.

Marla, de 18 ani — soție.

Marla, de 1 an — fiică.

2) *Diaconul Lupu*, de 66 ani, hirotonit la 1824. Avere: 25 galbeni casa și grădina; 8 galbeni venit anual; nr. casei 44.

Marla, de 55 ani — soție.

Smaranda, de 26 ani — fiică, mută.

3) *Zoița*, presvitera de 66 ani — văduvă. Avere: 3 galbeni mișcătoare; 30 galbeni casa și grădina; 4 galbeni venit anual; nr. casei 1295.

Mihail Costinescu, de 26 ani — necăsătorit. Avere: 6 galbeni pe an.

Marla de 18 ani, Lupu de 14 ani, Safta de 13 ani.

4) *Dascălul Grigore Toma*, de 36 ani. Avere: 6 galbeni mișcătoare; 80 galbeni casa și grădina; 8 galbeni venit anual; nr. casei 24.

Ana, de 18 ani — soție.

Gheorghe, de 4 ani — fiu.

5) *Dascălul Teodor Livescu*, de 40 ani. Avere: 15 galbeni mișcătoare, 50 galbeni casa și grădina; 18 galbeni venit anual; nr. casei 38.

Suzana, de 30 ani — soție.

Ioan de 10 ani, Gavril de 8 ani, Ana de 7 ani, Simion de 3 ani, Marla de 1 an — copii.

Ioana, soția dascălului Iordachi, de 60 ani — văduvă.

Biserica si. Ion Botezătorul (Mărăței)

1) *Preotul Ioan Lupu*, de 48 ani, văduv, hirotonit la 1832. Avere: 20 galbeni mișcătoare; 80 galbeni casa și grădina. 10 galbeni venit anual; nr. casei 1047.

Petru de 22 ani, Antonia de 17 ani — copii.

2) *Preotul Ion Climescu*, de 38 ani, hirotonit la 1838. Avere: 20 galbeni mișcătoare; 80 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 1048.

Elena, de 35 ani — soție.

Sofia de 14 ani, Efrosina de 10 ani — copii.

3) *Diaconul Constantin Tofan*, de 54 ani, hirotonit la 1830. Avere: 3 galbeni nemiscătoare; 70 galbeni casa și grădina; 8 galbeni venit anual; nr. casei 613.

Marina, de 50 ani — soție.

Ruxanda, de 14 ani — fiică.

4) *Constantin*, sãn preotul *Dimitrie* — psalt, de 23 ani. Avere: 25 galbeni mișcătoare; 60 galbeni casa și grădina; 12 galbeni venit anual; nr. casei 1051.

Zoița, de 18 ani — soție.

5) *Dascălul Constantin*, sãn preotul *Ioan*, de 38 ani. A-

vere: 5 galbeni mișcătoare; 30 galbeni casa și grădina; 8 galbeni venit anual; nr. casei 582.

Anastasia, de 26 ani — soție.

6) *Catinca, dăscălița*, de 40 ani — văduvă. Avere: 20 galbeni casa și grădina; 3 galbeni venit anual; nr. casei 1168.

Panaita, de 6 ani — fiu.

7) *Dascălul Neculai Pintilie*, de 27 ani. Avere: 3 galbeni mișcătoare; 100 galbeni casa și grădina; 18 galbeni venit anual; nr. casei 713.

Marla, de 20 ani — soție.

Aristița de 6 ani, Smaranda de 4 ani, Ecaterina de 1 an — copii.

Biserica Buna Vestire

1) *Dimitrie Liciu* — cântăreț, de 40 ani. Avere: 10 galbeni nemiscătoare; 20 galbeni venit anual; nr. casei 68.

Mărgărinta, de 35 ani — soție.

Paraschița de 14 ani, Constantin de 12 ani, Savastia de 10 ani — copii.

Biserica sf. Ioachim și Ana

1) *Dimitrie Găucă* — psalt, de 43 ani. Avere: 20 galbeni mișcătoare; 105 galbeni casa și grădina; 25 galbeni venit anual; nr. casei 697.

Elena, de 38 ani — soție.

Dobrița de 17 ani, Ecaterina de 14 ani, Marla de 12 ani, Constantin de 10 ani — copii.

Biserica sf. Apostoli

Dascălul Enoli Constantin, de 48 ani. Avere: 8 galbeni mișcătoare; 60 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual;

Ana, de 45 ani — soție.

Pavel de 14 ani, Ștefan de 4 ani — copii.

Fără arătarea bisericii

1) *Sechelar Nicolai*, de 60 ani, hirotonit la 1824. Avere: 80 galbeni casa și grădina; 5 galbeni venit anual; nr. casei 409.

Smaranda, de 55 ani — soție.

2) *Catinca Pololoi* — dascălul, de 50 ani, văduvă mizerabilă (= în mizerie); nr. casei 131.

Mihail, de 16 ani — fiu (gângav).

Marla, de 50 ani — proastă.

3) *Presvitera Smaranda Elad*, de 31 ani — văduvă. Avere: 30 galbeni casa și grădina; 3 galbeni venit anual; nr. casei 489.

Agurița de 12 ani, Niculai de 10 ani — copii.

4) *Anastasia, diaconița*, de 50 ani — văduvă. Avere: 30 galbeni casa și grădina; 4 galbeni venit anual; nr. casei 478.

5) *Diaconița Elena*, de 55 ani — văduvă. Avere: 2 galbeni mișcătoare; 50 galbeni casa și grădina; 4 galbeni venit anual; nr. casei 625.

Biserica sf. Ion (adaos)

Dascălul Ioan ¹⁾ sãn preotul Ionuș, de 52 ani. **Avere: 20 galbeni mișcătoare; 35 galbeni casa și grãdina; 25 galbeni venit anual; nr. casei 527.**

Balaș, de 72 ani — soșle.

Dochița de 15 ani, Maria de 12 ani, Ruxanda de 8 ani, Catrina de 1 an. — copii.

Total recapitulativ :

Bãrbați	52		IN SLUJBĂ			FĂRĂ SLUJBĂ	
Femei	57						
Copii	51						
Fete	52		Preoți	21		Preoți	1
Flăcăi	10		Diaconi	8		Diaconi	1
Fete mari	11		Dascăli	21			

Cu știință de carte: 103.

1144 galbeni; avere mișcătoare.

7225 " " casă și grãdină.

1194 " " venit anual.

Iscãliți: D. D. Gheorghide, Ionescu Neculai

Indescifrabil, Indescifrabil, Vasile Sava

Asistat și lucrat:

David Vicol — sachelar

Vasile Popovici

Constantin Turcu

¹⁾ S'au scãzut din tabloul birnicilor, in temelul rezoluției pusã pe suplica sa, și adresa Protoieriei, fiind dascãl la bisericã.

I a r n ă

*E iarnă.
De sus o mână nevăzută toarnă
Fulgi de zăpadă
peste câmpii
și peste munți.
Nu mai putem pleca desculți
prin livadă,
să facem ștreqării.
Dar nimeni să nu creadă
că noi
cuminți vom sta.
. . . Pe mâine îți declar război
cu bulgări de zăpadă
și . . . învingătorul ; de trei ori pe cel învins va săruta. . .*

Așa-mi ești dragă

*Nici oi
în plai
sau pe câmpii,
nici vacă și nici boi
în bătătură
tu nu ai. . .
. . . Ce-mi pasă însă, dacă
ești săracă,
când ai doi ochi căprii
și-o gură
dulce ca o fragă ?
. . . Așa-mi ești dragă ! . . .*

Amintiri

*Mică
biserică
cu turn strâmb,
cu crucea aplecată într'o parte,
cu vechi icoane afumate
și cu bătrânul preot în altar,
te mai zăresc și astăzi încă,
— deși-s atâta de departe
de tine, de copilărie,
de tot seninul de-altă dată. —
Te văd pe-același dâmb
de stincă,
cocoșată,
străjuind lumea plină de păcate,
prin care am plecat
și eu
hoinar,
mânat
mereu
de vijelie!
Te văd. Imi amintesc de toate
și... aș vrea să mor
— m'am săturat de toată
viața asta sbuciumată —
... Aș dori s'adorm
veșnicul somn
păgân,
în cântul clopotului tău bătrân
și în mireasma-ți de tămâe,
biserițuță dărămată
și pustie!...*

Te 'nșeli

*... Știu,
ai să crezi c'aceste melodii
sunt
pentru tine.
Te 'nșeli. Le-am închinat unui înger mai sfânt,
cu păr mai castaniu.
cu sânii
mai albi decât sunt crinii,
cu ochi mai dulci și mai căprui
și cu priviri mai calde, mai senine.
Aceste prea frumoase vise
sunt pentru o necunoscută scrise!....*

D. A. Burlacu

Despre abecedar.

I. Condițiunile unui bun manual. II. Manualele de ieri.

III. Abecedarul. IV. Abecedarul de astăzi. V. Concluziuni.

I. Cartea didactică, în special manualul destinat uzului în școala primară, pentru a putea fi de o reală valoare, trebuie să îndeplinească neapărat trei condițiuni, fără de care, acesta este obiect — manualul — este inutilizabil.

Cea dintâi condiție care se impune este, desigur, alcătuirea manualului după o oarecare *disciplină pedagogică*. Adică să fie alcătuit în așa fel, încât să totalizeze cât mai multe procente de „acceptiune“, dacă s'ar putea spune astfel. Mai clar: să fie potrivit aportului ce-l aduce copilul când vine la școală, din legătura cu mediul familiar și lumea înconjurătoare.

Căci un manual poate fi foarte potrivit unei regiuni și cu totul nepotrivit — fără nici o valoare — pentru alta; poate fi ușor pentru o regiune cu un standard de viață mai ridicat, datorită instituțiilor și altor împrejurări și greu pentru o alta, cu un nivel mai scăzut.

A doua cerință — egală în importanță — constă în o cât mai *accesibilă contravaloare* a manualului. Adică acesta să fie cât mai ieftin posibil. Căci este știut cât de mare importanță are acest fapt. Au fost manuale foarte bune din punctul de vedere pedagogic, dar din cauza prețului ridicat nu au putut fi utilizate decât în regiuni mai cuprinse; deci, din cauza restrângerii folosirii, aportul fiind redus la oarecare localități sau regiuni privilegiate.

A treia cerință, de o constituție foarte delicată prin însuși factorul ce o determină — adică preferința copilului — este *valoarea tehnică*. Un manual care nu place școlarului este inutil, oricât de pedagogic și de ieftin ar fi și oricâtă insistență se va depune în utilizarea lui. Se va munci foarte greu cu el, iar această muncă va fi silnică atât pentru școlar cât și pentru educator.

Revizuirea acestor trei puncte: a) *valoarea pedagogică*, b) *valoarea materială* (contravaloarea) și c) *valoarea tehnică*, vedem că sunt atât de strâns legate între ele, încât lipsa oricărui

punct atrage după sine inutilitatea sau neputința de a fi întrebunțat manualul. Sunt deci puncte fundamentale, pe care autorul sau editorul unei asemenea lucrări, trebuie să le aibă în vedere, acordând fiecăruia maximum de atențiune și aplicare.

II. Ori, până acum, cum se prezentau manualele?

Care erau criteriile după care se luau atât editorii cât și autorii?..

Au fost — ar fi nedrept să nu recunoaștem — manuale foarte bune în ceea ce privește valoarea pedagogică și tehnică, însă contravaloarea lor era foarte ridicată — erau scumpe — și iată deci un motiv de ordin foarte serios, de a fi prea puțin accesibile maselor sărace. Cu toată buna lor alcătuire, cu toată buna lor execuție, cu toate calitățile lor, erau de neutlizat pe scară mai mare.

Cea mai mare parte a manualelor, însă, erau alcătuite pentru speculație. Se cunosc trucurile de care se făcea uz pentru cumpărare. O dorință a cuiva, un ordin discret dela altcineva, erau argumente neîndolenice, pentru ca învățătorul să cumpere acele manuale, onorate și cu semnături din organele de control școlare. Altele, însă, făceau uz de un mijloc care dezonorau atât pe autor cât și pe cumpărător: rabatul. Și atât de puternic ajunsese acest rabat, încât manualele nu se mai alegeau după criteriile celor trei puncte de mai sus, ci după rabat. ¹⁾.

Ori, față de această situație, trebuia să se ia măsuri, trebuia să intervină cineva, pentru a se opri această stare de lucruri. Și, desigur, că cel chemat a curma această situație nu putea fi decât M. E. N., cu atât mai mult cu cât se născuse un curent care, prin reviste, ziare, moștuni etc. cerea cât mai urgent o realizare în acest sens, preconizând diferite sugestii — dintre care, în special, monopolizarea — pentru înfăptuirea acestei chestiuni devenită de o importanță și actualitate imediată.

Trebuiau să dispară manualele speculative și slab alcătuite, căci începuse a se cunoaște că manualele trebuie să macuprindă o latură, că un manual nu este numai o carte sobră de studiu, prin care să-ți îmbogățești cuantumul de cunoștințe,

1) Se cunoaște cazul când cineva și-a ales de pe catalogul trimis de o editură niște abecedare, după rabat și, la sosirea pachetului, a constatat că acestea fuseseră curențe acum 10-15 ani în urmă.

ol, cu ajutorul lui, să-ți înobilezi și sufletul. Dar mai presus de toate, astăzi, trebuie pus în slujba Neamului, a Națiunii; prin urmare trebuie să fie o alcătuire măestrată, prin care să se poată satisface complet și echitabil toate nevoile, ce Imperios le cere vremea nouă: *știință, credință și virtute națională.*

Dar să trecem la manualul pentru clasa I.

III. S'ar putea spune că abecedarul este mai mult decât un manual didactic comun, sau, în cel mai bun caz, trebuie să-l întrecă din toate punctele de vedere.

Trebuie să fie întocmit cu maximum de exactitate, atențiune și rafinament. El trebuie să fie expresia cea mai desăvârșită a frumosului și utilului. Nu este suficientă numai concepția unui specialist pentru realizarea pedagogică, ci trebuie și colaborarea maestrului, a artistului, în ceea ce privește partea tehnică, care, la abecedar, are o importanță covârșitor de mare. Căci este știut că frumusețea și plăcerea, ce o caută școlarul în abecedar, nu constă în caracterele literelor sau metoda după care sunt aranjate lecțiunile, ci și în ceea ce e zugrăvit pe lângă ele.

Aceea caută elevul, iar această frumusețe revărsată în sufletul lui îl sllesc să facă și celelalte eforturi. Sunt oameni care rămân profund mișcați, când întâmplarea le aduce o fiică din vechiul lor abecedar, trezindu-le o dulce nostalgie, o duioasă aducere aminte, iar crâmpelul de peisaj al fiicei, părându-le un colț de altă lume, de pe alte tărâmură. Așa trebuie să rămâie abecedarul. De aceea el trebuie să fie expresia cea mai desăvârșită a îmbinării dintre artă și știință. El este cea dintâi carte, din șirul mare de cărți ce trec prin mâna omului; este cel dintâi care deschide ochiul minții, cea dintâi candelă aprinsă în besna necunoașterii; este izvorul sacru al mirului științei.

Abecedarul nu este numai cartea unui școlar, ci este cartea unei generații; o generație întreagă trebuie să se bucure de frumusețea lui și să se trudească pe buchile lui. De aici vine și datorăa unui neam de a se îngriji serios de ceea ce pune în mână copilului — nădejdea de mâlne — și tot de aici, datorăa imperioasă a oamenilor cu răspundere în stat, de a face această carte să fie cât mai lefină posibil, ajutând la crearea ei, căci știut este că, față de pretențiunile mari și multe ce se cer acestor cărți, trebuie să răspunzi cu bani mulți.

IV. Abecedarul de astăzi, netăgăduit, este o realizare în raport cu vechile abecedare, din următoarele puncte de vedere: a) Condițiunile tehnice, în care a fost prezentat uzului, au fost mai mult decât mulțumitoare.

Intradevăr, editorul a pus în serviciul reuștelor tot ce perfecțiunea de atelier a avut ca ultimă notă și a îmbrăcat foarte măestrit în culori, ceea ce artistul și autorul au intenționat să înfățișeze copilului. b). Din punctul de vedere al costului, manualul a fost mai mult decât accesibil. Căci, 15 lei se pot găsi în orice pungă, cât de umilă, numai bunăvoință să fie. ¹⁾

Vedem dar că două din condițiile de bază cerute unelor cărți didactice — înfățișarea și realizarea tehnică — au fost satisfăcute, aproape în chipul cel mai fericit posibil.

Asupra condițiilor de a treia însă, care constă în „valoarea pedagogică”, graba cu care a fost alcătuit, unele scăpări din vedere — destul de grave ²⁾ (care ne face să credem că printre autori au fost și nespecialiști), a atras asupra manualului, din partea tuturor celor ce au experimentat pe el, o constatare nu tocmai așa de mulțumitoare, rămânând ca lacunele strecurate să fie suplinite de flecare, așa cum se crede mai nimerit.

V. Desigur, aceste scăpări din vedere, această ușurință la alcătuirea lui, sunt lucruri ce nu trebuie să se întâmple. Alcătuirea lui trebuie făcută într'un spirit de înaltă înțelegere și răspundere.

Căci abecedarul este cea dintâi carte. E temelie pe care se zidește, zi de zi, tot ce omenirea a câștigat mai bun în drumul de milenii, tot ce se poate numi morală, știință, frumos, sublim. E începutul de care mai târziu îți amintești cu înflorare și care-l presărat cu atâtea aducerii aminte.

În sfârșit, e cartea generațiilor. Căci a încetat de mult de-a fi numai un lucru pe care-s zăgrăvite câteva buchii și pe care cineva trebuie să le învețe vrând-nevrând. Și la această carte are drept flecare din cei ce-s urmașii noștri și care au menirea să primească moștenirea noastră și a lumii, și s'o ducă mai departe.

De aceea, trebuie să credem că suntem datori cu aceasta copiilor noștri. Suntem datori să le-o punem în mână frumoasă, ca ei s'o îndrăgească; izvorită din dragoste pentru dânșii, Dumnezeu și Neam, pentru că ei s'o iubească și, alcătuită după mintea lor, ca să le fie de folos.

Eugeniu Macovei

1) Ideal ar fi ca manualele didactice de curs primar să fie complet gratuite.

2) La pag. 29 din abecedarul p. I pentru sat, atât litera „t” (lăutari, bătrân) cât și „ș” (voioși) nu-și au locul.

Educația națională în **școala Statului legionar**

Pentru realizarea unui Stat cu structură nouă, în care să se desvolte instituțiile și să se ducă o viață nouă, trebuie să creem un alt om. Omul lumii vechi greu s'ar putea adapta acestor vieți, pentru că este crescut și deprins cu alte concepții și practici de viață. Nu poate fi vorba imediat de o schimbare totală și nici de o ruptură; ba în ce privește aceasta din urmă, este vorba de o înrădăcinare și mai puternică în tradiția noastră românească și curată, pe care ne-o pângărise, în ultima vreme, concepții păgâne de viață streină și chiar protivnică nouă.

Acest om nou care va avea menirea să potențializeze și virtuțile națiunii și să fie temelie a Statului Legionar, trebuie să-l creeze școala.

Școala de astăzi, dar, nu mai e și nu trebuie să mai fie, instituția în care se aplică și se practică diferite principii pedagogice, pentru crearea omului după concepția unora sau altora dintre pedagogi, cari de cele mai multe ori n'au nimic aface cu neamul nostru și mai ales cu idealurile și aspirațiile sale; ea, școala, trebuie să fie instrumentul cel mai credincios al Națiunii și Statului și, în pas cu momentele istorice ale acestora, să creeze tineretul încredințat spre educare.

Pentru a formula un scop național al educației, găsiți apoi mijloacele pentru atingerea lui, e nevoie să precizăm mai întâi ce înțelegem noi prin naționalism și națiune, urmând apoi să discutăm chipul cum înțelegem să ne punem în slujba acestui ideal.

Națiunea este o comunitate morală bine distinctă de altele; cu însușirile, caracteristicile, trecutul și idealurile sale aparte.

Toate aceste elemente de bază ale națiunii nu pot exista și nu pot fi înțelese așa cum trebuie, decât de acei care fac parte din comunitatea morală respectivă. Astfel între indivizii cari alcătuiesc o națiune, există un spirit de solidaritate, de înțelegere, de iubire, de conlucrare, care răsare din înrolarea fiecăruia în patrimoniul mare al sufletului național.

Nol știm că fiecare individ își are însușirile sale aparte, deci avem foarte multe tipuri așa după cum avem foarte multe culori și nuanțe de culori; dar, în clip firesc culorile ce se potrivesc se combină și alcătuiesc o floare, așa după cum indivizii alcătuiesc națiuni armonice, în care fiecare individ își are rolul de plesă lucrătoare, numai în cadrul comunității morale căreia aparține și pentru bunul ei mers.

Solidaritatea națională leagă pe membrii aceleiași națiuni între ei cu o forță extem de puternică și-l stăpânește așa fel încât unul care iese din cadrul comunității morale, devine ridicol și periculos.

Sentimentul național — naționalismul — nu se impune. El se formează temeinic în creșterea din familie, școală și celelalte instituții.

Sentimentul național este acel simțământ care ține treaz, oriunde și la oricine, individ și colectivitate, ideala comunității morale căreia aparține și impune activitate permanentă și organizată numai în cadrul idealurilor ei și nici odată în afară sau împotriva comunității morale, națiunea.

Sentimentul național trebuie să lege între ei pe membrii națiunii în așa fel, că în orice clipă și la orice acțiune, individul să-și amintească, cum că e membru al unei națiuni și că în faptele sale se angajează această națiune; deci să se socotească pe dânsul nu ca pe un individ ce urmărește scopuri personale, indiferent dacă acestea sunt pentru sau împotriva națiunii sale ci ca pe un membru al națiunii sale pentru care muncește cu toate puterile lui.

Orice individ, în spețe Român, nu va trebui să trateze niciodată cu nimeni decât ca membru al Națiunii române și se va simți mai strâns legat de toți membrii Națiunii sale având totdeauna mai aproape de sufletul său pe conaționalii săi decât pe orice streln, chiar dacă acesta ar fi mai bogat, mai deștept, mai bine îmbrăcat sau chiar dacă acesta s'ar purta mai bine și mai frumos.

Acel individ care-și face cârdășie cu strelnii de neam cu care adesea, din nenorocire, discută pe ai lui sau chiar îi trădează, este expresia tipică a sentimentului morbid și merită să fie pus la stâlpul infamiei morale.

În Statul Legionar, care este expresia moralității integrale și care presupune nu numai comportament moral și om nou, dar cere și impune, ispașă pentru toate greșelile, nu va rămâne nimeni nerăsplătită trădarea de neam, în sensul mai

sus expus, căci ea îmbolnăvise sufletul Nației până la atât, că devenise un obicei curent.

Sentimentul național așa cum îl înțelegem noi în spiritul nou, leagă indivizii pe indivizi, nu cu elemente de ordin simplu, material și trecător, ci cu elemente morale și sufletești care pun alături pe ministrii cu lucrătorii din bașca fabricii, pe profesor universitar cu ciobanul, contopindu-i în comunitatea morală carei aparțin.

Abla după această totală contopire, în trăire și ideal, a tuturor celor de o națune, ei pot sta de vorbă cu alții, streini de neam, fără că acest strein să poată să-și facă loc sau să uneltească prăpastie între cioban și profesor universitar sau între ministru și lucrător.

În fața lumii și istoriei, nu putem avea cinste, decât dacă spărem ca o comunitate morală, demnă și perfect încheată, al cărei membri nu uită niciodată că fac parte din națunea română careia trebuie să-i slujească până la jertfă de sine.

În cadrul națiunii se strâng și lucrează toți indivizii spre a contribui la progresul omenirii, prin elementele lor așa precum savantul lucrează în camera sa pentru binele omenirii.

Nu s'a văzut savant care să lucreze la invenții și descoperiri, în plețe publice, ci numai retras singur în laborator așa după cum nu poate fi națune care să lucreze pentru progres, în cadrul lumii întregi „Universale” și nici măcar europene, ci numai retrasă în cadrul ei, cu elementele ei specifice.

Așa dar sentimentul național trebuie sudat, trebuie format, cultivat, în vederile comandamentului moral al Națiunii și după specificul etnic de care toți trebuie să ne simțim mai aproape.

Dacă ne referim la noi Români și analizăm viața noastră publică, găsim în foarte multe locuri lipsa acestui sentiment național — moral de care am vorbit.

Produs al unui amestec înform de cultură și influențe, omul lumii românești de până ieri nu trăia din plin acest sentiment de solidaritate Națională; era mai curând un parvenit între burghezi cu tendințe extrem de egoiste, de îmbogățire și mărire, iar despre națune cu toate idealurile ei, se vorbea numai în discursurile politice flecare etalându-se mai „naționalist”, din gură, decât alții.

Lipsa unui sentiment moral național așa cum trebuie să aibă Românul de azi și de mâine mai ales, în România Legionară, a luat în trecut forme extraordinare de tragice pentru Neam și Țară. Când o parte din membrii Națiunii Românești

s'au învrednicit, mai mult prin intuițiile și inspirațiile divine, decât prin formarea în școli, de adevăratul sentiment de demnitate națională, conașionalii nu numai că nu s'au trezit să porceadă la formarea întregii națiuni după acești tineri vițuroși și hotărâți, cari mergeau pe linia destinului istoric al națiunii, dar s'au năpustit ca niște bestii să sugrume pe acel care apăruse ca o muștrare pentru trădătorii de Neam.

S'a vărsat astfel din peste 20 000 de plepturi cel mai curat și nevinovat sânge românesc, din lipsa sentimentului național adevărat.

Dacă școala ar fi format oamenii de caracter, mai mult decât oameni cu multe cunoștințe, dar deformați ca moralitate, nici o picătură de sânge nu putea să fie vărsat din trupul unui Român, de streangul tot al unui Român, supus orbește poruncilor strelne și dușmane Națiunii noastre.

Atâta de absent a fost sentimentul național adevărat, încât trădătorii de Neam au fost în stare să organizeze asasinarea în masă a unei generații întregi, pe care o conducea iluminatul între oameni, Căpitanul, Corneliu Zelea Codreanu, jertfit însuși El pe altarul Patriei.

A trecut acest Neam prin acele clipe îngrozitoare când era amenințat să rămână cu un hlatus în istoria sa, prin suprimarea criminală a unei întregi generații.

Dacă toți Românii ar fi avut în fiecare clipă, treaz în conștiința lor sentimentul comunității morale căreia aparțin, niciodată mâna de Român n'ar fi apăsât pe trăgaci sau tras de ștreang, pentru a suprima vlața unui frate cărui Dumnezeu îi dăruise putere și luminare de suflet și minte să se ridice semeț și să cheme Neamul la calea dreaptă a destinului istoric.

Școala trebuie să se cutremure de această teribilă absență a sentimentului național, cu toate că între pereții ei s'a pronunțat acest cuvânt.

Din aceasta, școala trage concluzia că nu se poate face educație cu metodele folosite până acum.

Toată osteneala ei a fost zădarnică până acum, în ce privește formarea sentimentului național. A dovedit-o aceasta oribila încăerare dintre membrii aceleiaș națiuni, într'un chip cum nu s'a mai petrecut niciodată în istorie.

Trebuie deci și o metodă nouă și mai ales trebuie un spirit nou în școala românească, pentru a forma caracterele și a crea sentimentul național după comandamentul moral al idealurilor și destinului Neamului.

Naționalismul static, povestit și zugrăvit din școala trecutului, care nu imprimă viziuni directive și atitudini demne permanente, trebuie înlocuit cu un dinamism național creat nu prin povești și tablouri ci prin trăire din plin conform comandamentului național.

Noi nu vorbim despre reformarea școlii în structura ei totală și de înscrierea în legi a principiilor noi; nu aceasta este ceea ce trebuie și ceea ce va salva Neamul. Ceea ce trebuie, este schimbarea omului, transformarea lui, după cum spune în cuvântul de deschidere anulul acesta școlar, d-l Ministru al Educației Naționale, profesor Traian Brălleanu. „Nu venim și nu vom veni cu o reformă școlară, cu legi; ci reforma reală trebuie să vină dela reforma omului“.

Cel ce primește în organizația Statului, misiunea pentru viitorul Națiunii de a educa tineretul, de a reforma sufletul omului, pentru a deveni altul, trebuie să fie bine lămurit asupra acestor idealuri naționale și să le trăiască în sine pentru a le putea cultiva în alții.

Creearea sentimentului național și dezvoltarea lui se va face, în școala Statului Legionar, nu prin povestiri expositive și poezii retorice reproduse rece și stereotip, ci prin cel mai viu și strălucit exemplu de trăire conform comandamentelor moral-naționale a celui ce vrea să facă educație.

Caractere nu mai pot fi formate decât tot de caractere.

Educatorul trebuie să fie exemplul viu al concordanței între trăire și propovăduire, iar această trăire să fie așa fel ca să dovedească prezența vie a conștiinței morale a Națiunii Române.

Munca va fi legea educatorului; munca cu cântec, pe câmp și la războiul românesc. Cinstea îl va fi singura podoabă și dragostea și iubirea, atitudinea față de frații de acelaș neam.

Exemplul educatorului și pilda trecutului frumos, ce a fost pe linia destinului românesc, vor fi elementele care vor forma caractere în școala noastră.

A. Avadanei

Umila autobiografie a lui

Soader I. Ștefan

(Urmare)

Obiceiuri de sărbători.

Dragii îmi erau — din cea mai fragedă copilărie — obiceiurile dela Crăciun, Bobotează și Anul Nou! Eram încă mic de tot, când am început a umbla cu plugușorul, cu camaradul meu, Gheorghe al lui Moșu Vasile. Acesta — cu toate că era mai mare decât mine, nu putea ura, așa că uram eu. Aveam un clopoțel mic de tot. Și pentru că nici eu nu eram prea mare, mi-l lega moșul cu o ață de mână, ca să nu-l prăpădesc.

De multe ori ne întâlneam la aceeași casă, cât 3-4 perechi de plugari de aceștia cât pumnul, cu căclulile căzând pe ochi, cu sumane până'n pământ și cu mânecile de două ori cât mâinile. Și când începeam cu tot felul de clopoțele și de glasuri, pe la toate ferestlele casei, nu mai știa nici omul cui să-l dea colac și cui nu. Cel îndrăzneț! luau întotdeauna, dar eu rămâneam aproape întotdeauna cu mâna goală și cu ochii plini de lacrimi. Cu toate acestea nu mă descurajam și umblam înainte, cu toate că de multe ori era trolanul până la brâu și făceam struț! la nas. Astfel că tot mă întorceam acasă cu câțiva colăceli, sau mere, pere și nuci, pe care le împărțeam întotdeauna la noi, căci bunica împărțea foarte drept și nu-mi da o fărâmură mai mult ca tovarășul meu.

Asta la Anul Nou. Dar la Crăciun și Bobotează și mai mare îmi era bucuria, căci — după cum am spus — îmi erau tare dragii preoții. De aceea mă sileam în fel și chip ca nu cumva să nu flu primit de preot. Și când mă întorceam seara acasă, nu-mi ajungeau cuvintele ca să-l povestesc bunică! toate întâmplările din ziua aceea.

La noi, pe Valea Mărceștilor, era preot părintele Aftanasă, care avea ca dascăl pe Vasile Adlaconițel. El era un preot bun și vesel, cum nu erau mulți. Când s'aproia de vreo casă, ne strângeam grămadă cu toții și strigam din toate pu-

terile: „Iho-ho! Iho-ho! Aceasta făcea să-l râdă popii barba de bucurie și zicea și el încet: Iho-ho! Apoi, netezându-și barba cu mulțumire, ne striga vesel:

— Brava, băleți, brava! Se cunoaște că sunteți mânjiți popii!

Când vreun om nu ne primea și pe noi, se supăra foc și pară pe el. Așa s'o supărat odată pe Gh. Ciudîn, care voia să nu ne primească și cărula — ieșind din casă — l-a spus foarte supărat:

— „La Bobotează nu mai vlu la tine, să fii sfânt cu dinți“.

Dar la Bobotează l-a ieșit Gh. Ciudîn înainte și după ce-l rugă mult, cerându-și iertare, a intrat și la el.

Pe vremea aceea, era în sat la noi un om bătrân, Constantin Apost. Acesta era burlac și cam sălbatic față de preot și biserică. Și la un ajun al Crăciunului a încuiat ușa, când ne-a văzut că venim. Atunci părintele zise către noi, mai mult în glumă: — „Măi băleți! Ia aduceți un par să sparg ușa“.

Eu, atunci, apuc repede un par mare de pe o căpiță de fân și-l târâi spre ușă. Dar numai ce auzim din casă glasul moșneagului:

— „Mai stai oleacă, părinte, să mă gătesc și eu! Du-te întâi la Butnărești și-apoi îl veni și la mine!“

L-am lăsat în pace și ne-am dus la Butnărești; dar la el nu ne-am mai întors, că era seară. Iar moșneagul — văzând că nu mai vine preotul, s'a dus la el acasă ca să-l cheme. Dar vai de steaua lui săracu, ce-a pățit! L-a tras părintele Aftanasă o cheifăneală, de-a ținut-o minte câte zile a avut.

Și l-a învățat minte lecția aceasta. Căci la Bobotează l-am găsit gata, așteptându-ne, cu masa încărcată de pere frumoase, bobone, din care părintele Aftanasă a tăiat frumos cu cuțitu și ne-a dat la toți.

Și câte altele mai făcea bietul părinte Aftanasă! Dar în postul mare din anul 1867, se îmbolnăvește rău și, după opt săptămâni de zăcere, moare în ziua de 8 Aprilie, așa că anul 1867 este cel din urmă an cu care am mai umblat cu popa, căci acum eram aproape flăcău.

Vieța de cioban.

Incepând dela vârsta de 9 ani, când am păscut miei cu Ion a lui Vasile Andrei, în toate verile următoare pășteam oile pe nișaș cu alți băleți, dar mai ales cu Ion Gh. Cotfos. Acesta era însă un bălat rău, care, fiind mai tare decât mine, își bătea joc de mine în toate chipurile. Astfel, într'o zi din luna

Iulie 1865, m'a bătut toată ziua cu o vargă peste picioare, dându-mi câteva, până începeam să plâng. Atunci mă lăsa în pace un timp, până tăceam, apoi iar îmi mai trăgea câteva, până începeam să plâng din nou și tot așa, până seara.

Tot în acea zi, mi-a dat să mănânc cu de-a-sila mămăligă cu brânză, căci el luase prea multă mâncare de acasă și acum mă făcea pe mine să mănânc de frică, până s'a gătit. Și am mâncat așa, de frică, de era să crăp. Și după mâncare, iar bătăle cu nuleluța. Era o barbarie nespusă, căci în timp ce eu plângeam, el râdea, făcând haz de suferința mea.

De aceea, în primăvara anului 1866, m'am întovărășit cu alt băiet — Vasile Neacșu — care și vara trecută mă rugase să mă întovărășesc cu el. Acum, fiind prieten cu Neacșu și fiind și eu mai mare, mă simțeam în stare să mă răzbun de toate batjocurile, pe care le înduraseam dela Cotfos, în timpul celor două veri, cât păscusem oile împreună. Din prima zi, m'am înțeles cu Neacșu să-l întindem o cursă, ca să ne cadă în ghlare și să-l scărmanăm oleacă, așa cum i se cuvea. De aceea, eu cel blăscănit de anul trecut, acum devenisem dârz și din lucru de nimic, căutam sfadă, că doar, doar, i-ar veni în minte să sară la mine ca anul trecut. Și atunci Neacșu într'o clipită ar fi fost în capul lui. Dar el se păzea și fugea de mine și era cu adevărat senzațional să fi văzut cum Ion Gh. Cotfos fugea de Toader Apalagiei — cum îmi zicea el.

Vasile Neacșu mă încuraja însă mereu să încep eu prietna și apoi să-l răfulm amândoi, căci și lui îi făcuse multe neajunsuri vara trecută. Dar cu toată străduința noastră, n'am putut să-l batem, căci s'a păzit ca o vulpe, până la sfântul Gheorghe, când a plecat cu oile la Bouleț.

Nu mult după aceea, a plecat și Neacșu, așa că am rămas singur pe nișaș. Și când, într'o bună zi, m'am văzut eu singur pe nișaș, m'a pălit un urit așa de mare, că eram ca bulmăcit, neștind ce-l cu mine. Dar m'am învățat și singur îndată. Iar mai târziu, mi-am câștigat un prieten nou, pe Neculai al lui Ion Dosoftel, cam de-o samă cu mine. Acesta nu numai că nu mă bătea ca Ion Gh. Cotfos — ci, crezându-mă mai tare decât el — era foarte supus și așa ne împăcam foarte bine. Totuși nu amestecam oile cu el în fiecare zi, ci umblam mai mult singur — și singur îmi făceam tot felul de jocuri, ca să-mi omor uritul.

Astfel, în zilele cele mai frumoase, dimineața, culegeam niște flori albastre, cu floarea largă, în formă de păhăruțe și

lungi în tutele și le înfingeam în pământ, la umbra mestecenilor. Apoi mă culcam între ele pe iarba încă umedă de rouă, dormind ca împăratul Solomon, cum spune el în „Cântarea cântărilor”. Când mă sculam, soarele ardea ca focul, iar oile nu prea departe de mine, stăteau și ele la umbră. În zilele în care mă întâlneam cu Dosoftel, ne jucam cu mingea, harbuja ori țâcna, așa că vleața îmi era destul de plăcută. Mă culcam între flori și mă sculam în jocuri și veselie. Dar este o vorbă: „După bucurie, vine scârba și după bine, răul”. Așa s'a întâmplat și cu mine de astă dată. Într'o seară, am venit cu oile mai de vreme înspre casă, căci mirosul se întindea până în fața casei noastre. Am lăsat oile pe nișaș și am venit acasă, de am luat mere domnești. Și întorcându-mă la oi, am cules de pe râpă un braț de holbură, ca să dau la oi. Cărdul era mare și n'ar fi ajuns nici câte-o frunzișoară de oale, din holbura care o aveam eu. De aceea, eu volam să dau numai la vreo câteva oi de-ale noastre, nu și la cele străine. Și apropiindu-mă eu de cărd, văd într'o margine trei oi de-ale noastre, pe care le cumpărase tata dela un om dela Brusturi și care și acum umblau totdeauna tot împreună și cam marginea de cealaltă. Când le văd, pun holbura jos și mă duc să le dau la cărd. Două din ele vin la fugă și se apucă să mănânce. Una însă, nu vola și atunci mă duc s'o dau cu de-a-oua. Ea însă o pune pe fugă către cărd. Eu, atunci, svârî cu bățul înaintea ei, ca să se întoarcă înapoi. Dar ea, când vede bățul, fuge și mai tare spre băț, așa că bățul lovi ponciș în coasta dreaptă. După această lovitură, a mai mers puțin și s'a culcat. S'a sculat apoi iară, a mai mers câțiva pași și s'a culcat din nou și a început a se sbate. Văzând aceasta, strig pe tatăl meu să vină că-l bolnavă o oale. El îmi striga să o duc acasă, dar îi spun că nu poate merge. Atunci vine el în fugă mare. Iar eu, când era el aproape de oale, o și iau la fugă spre Groapa Lupului, unde am stat până noaptea târziu. Tatăl meu, când l-am strigat, își închipuia că oala s'a îmbolnăvit de sânge, sau de altă boală. Dar când a văzut că eu fug, a înțeles că eu trebuie să fiu vinovatul. Iar după ce o tale și vede lovitură la ficat, se încredințează și zice:

— „Uite, diavolul! El a lovit-o. Mă miram eu de ce-o fugit”.

Și iac' așa! Am pățit și eu ca țiganul cu musca pe căclulă.

După aceea, vreo două zile, am stat fugăr, făcând așa fel ca să nu dau ochi cu tata. Nu-mi era prea greu, căci tata

cosla toată ziua la Sărături. Dar într'o sară, m'a surprins mulgând oile. Eu am înghețat când l-am văzut, dar el nu mi-a făcut nimic, el numai mi-a zis :

— „Blăstămătule ! Ți-ai pus în gând să le omori pe toate ?

Căci, tot din pricina mea, mai muriseră doi miei ai lui Gheorghe a Dumitresel. Întâmplarea cu oala aceasta fusese fără voia mea și-mi părea foarte rău, dar ce era să fac ? Toată vina o purta bățul, căci era de pădureț și de aceasta era foarte greu. Din cauza aceasta — cu toate că era foarte frumos înflorit, cu creștăturile minunate — a doua zi, după această întâmplare nenorocită, l-am căutat — căci atunci seara acolo îl lăsasem — și l-am tălat în bucăți, aruncându-l. Cu miei ai lui Gheorghe a Dumitresel nu era însă tot așa, el muriseră din alte întâmplări, făcute din răutatea mea. Căci, dela un timp încoace, începuse să încolțească în mine o răutate și o furie sălbatică, aproape criminală.

Această furie se ivise în mine pentru prima oară în primăvara anului 1864, când, orbit de mânie, am aruncat cu bățul într'o oală a lui Gheorghe a Dumitresel și l-am scos un ochiu, de a rămas oala chloară pentru totdeauna. Tot în primăvara aceea, fiind singur cu oile, se prinsese un spin de un cârlan al lui Ion Gh. Cofos. Și cum cârlanul acela era foarte sperios, nu-l puteam prinde să-l iau spinul, el fugea ca un nebun și speria toate oile. Însfârșit, cu mare greutate l-am prins și după ce l-am luat spinul, innebunit de mânie, i-am bătut de credeam că nu mai scapă cu viață. Dar s'a întâmplat o adevărată minune. După ce s'au tuns cârlanii și am început a-i scălda în Cracău, acest cârlan, care până atunci cam tânjise din cauza bătăilor mele, s'a făcut o mloară de toată frumusețea, încât îmi era mai dragă de cât toate celelalte. Și-am făcut-o așa de blândă, că umbla tot după mine și când mă vedea mâncând ceva, sărea în două picioare pe mine. Și-mi era așa de dragă, că, cu toate că Ion Gh. Cofos mă bătea și-mi făcea tot caraghiosul de mine, după cum am arătat, totuși le răbdam toate și nu mă despărțeam cu oile de el, numai și numai ca să nu mă despart de mloara aceea.

Acestea se întâmplau în 1864. Dar acum în 1866, când se întâmplase nenorocirea cu oala aceasta, din cauza furiei aceleia grozave care acum sporise și mai mult, făcusem înainte de întâmplarea cu oala, alte sălbătăcii. Într'o zi, s'au amestecat oile mele cu altele. Și un miel al lui Gh. a Dumitresel nu voia deloc să se ducă la oi, după ce le-am despărțit. Cu vai

nevole l-am prins și l-am dus în spate până la oi. Acolo l-am trântit jos de-o lcnit și-apoi am început să-l bat, plin de furie, cu bățul, la armurile ¹⁾ picloarelor de dinapoi. Și seara, când veniam acasă, abia se putea ține de cârd, căci tot se oprea și abiera jalnic. Și acasă, fiind ușa casei deschisă, a intrat în casă gemând și sbierând, de-și era mai mare mila. Dar era și un lucru de mirare în același timp, căci acest miel era foarte sperios și niciodată n'ar fi intrat în casă, să-l omori. Încât văzându-l acum cum geme și sbieră în fața tatălui meu, ai fi zis că a venit să mă reclame spre a-mi lua pedeapsa. Dar n'a apucat sârmanul să vadă lucrul acesta, căci în noaptea aceea a murit.

Tot în ziua aceea, din cauză că oile s'au amestecat cu altele, după cum am spus, două oi — una albă a noastră și alta cea chloară a lui Gheorghe a Dumitresel — nu volau deloc să se ducă la cârd și le-am alungat de mi-au ieșit ochii din cap. Și mă cumprinsese o furie așa de grozavă, încât dacă le-aș fi putut prinde, le-aș fi omorât de bună seamă. Când am ajuns cu chlu cu val la cârd — care era în fața Râpii Albe, — oile erau toate împrăștiate, parcă dăduse un duh rău în ele. Iar un miel micuț, al lui Vasile Ștefan Filip, umbla razna, ca un zăpăcît și abiera de răsuna valea. Atunci, cum eram orbit de mânie, îi dau o lovitură cu bățul după gât de-a căzut jos. Il iau apoi de urechi și-l duc ca vreo 20 metri pe sus și apoi îl trântesc pe pământ gata mort. Mă duc apoi să strâng oile și când însfârșit izbutesc să liniștesc cârdul, văd cu mirare că mieluța lui Filip, pe care o trântisem moartă la pământ, era sănătoasă și păștea voloasă printre celelalte oi. Numai a lui Gh. a Dumitresel — aceea despre care am povestit — nu păștea, ci sta tristă și gemea. După ce m'am mai liniștit, îmi dau eu seama de gravitatea mâniei mele și-mi fac planul să-mi iau alte măsuri, căci vedeam clar că, dacă aș fi putut prinde pe cele două oi, le-aș fi omorât. Apoi, dacă mai murea și mieluța lui Filip, pe care o trântisem jos chiar cu gândul s'o omor, aș fi avut 4 oi moarte numai într'o zi. Și atunci, unde ajungeam eu cu mânia mea?

Mai aveam în cârd niște mieluțe ale lui Vasile a Ghiboael și a lui Dumitru Leonte. Și una albă, a lui Dumitru Leonte, și alta neagră a lui Vasile a Ghiboael, sugeau oile pe furie, când amizeau, la amiază. Din această cauză, eu le bă-

1) Incheieturile.

team așa de rău, că mă miram cum nu mor. Dar ele nu numai că n'au murit, ci, dimpotrivă, s'au făcut foarte grase și frumoase. Iar pe acea albă a lui D-tru Leonte, pe lângă bătăte, am tras-o într'o zi așa de tare de coadă, că i s'a rupt pielea la coadă și din această cauză a făcut viermi. Și tot năcazul meu a fost că a trebuit s'o spăl și s'o ung, până s'a tămăduit.

Această luțme și mânle sălbatcă, ce se desvolta mereu în mine, era o deosebită catastrofă pentru viitorul meu. Și dacă împotriva oamenilor ar fi fost, de bună seamă că ajungeam un criminal.

Din norocire, această pornire a mers scăzând, până ce-a dat Dumnezeu de-am strivit cu totul din inima mea viermele cel grozav al urii și al mânlei sălbatice.

Cetitorii se vor mira poate de sălbătăciile arătate. Dar nu se vor mira deloc, dacă vor pricepe de unde venea această sălbătăcie, la un copil de 14 sau 15 ani, cum eram eu atunci. Și dacă nimeni nu se va pricepe, volu arăta eu însumi de unde venea.

Cluda aceasta — cum l-am zis eu — sau nebunia — cum mai nimerit ar fi să-l zic — numai singurătatea a fost cauza de s'a ivit în mine. Căci am arătat că în sara aceasta eu am rămas singur pe nișaș și numai arare ori amestecam oile cu Necula Dosoftei. Și singurătatea, dacă nu este bună întotdeauna nici pentru un om în vârstă, apoi pentru un copil fraged, cu mîntea necoaptă, nu-i bună niciodată. În singurătatea aceea, mîntea mea îmi fierbea ca o căldare de foc. Îmi venea în mîntea să mă fac sfânt, să las lumea și să mă afund în pustietăți, limitând pe pusnicii noului testament. Dar mă loveam de o stavilă mare, de o barieră greu de trecut. Acesta era trupul, care își avea și el năzuințele lui naturale. Și din lupta acestor două firi — a sufletului și a trupului, sufeream îngrozitor. Uneori îmi venea să-mi desfac pieptul, să arunc afară materia trupului, ca pe o haină murdară și să sbor în înălțimea cerului; alte ori, alte idei mă acopereau ca un nour negru și atunci eram orbit cu totul și comiteam fapte ca a cele arătate și altele încă, tot așa de urite. De aceea, eu am ideile mele contra singurății și sfătuiesc pe toți să nu-și lase copiii osebiți de societatea omenască. Căci singurătatea ori te face drac, ori te face sfânt.

(va urma)

Mihai David

Cismarii: cismăria și ciubotarii: ciubotăria

În trecutul lor, breslele românești adoptaseră acest principiu de o importanță socială precumpănitoare: fiecare profesionist își exercita breasla sa și nu putea să încalce alte profesii sau meșteșuguri, deoarece se făcea vinovat de conflictul de atribuțiuni. În acest chip se realizau trei mari imperative sociale: a). Ocupațiunile și beneficiile erau echitabil distribuite, b). Fiecare profesionist sau breslaș avea posibilitatea să adâncească, să valorifice și să creeze progresiv în domeniul său, c). Morala socială era respectată. Excepțiile destul de rare nu atingeau normele care erau stabilite „din veac” și tocmai, fiindcă erau și excepții, depășirea acelor norme calificau pe profesionist, fără a i se recunoaște însă drepturi multiple.

Depășirile acestea întâmplătoare, totuși, nu erau salturi capricioase dela cismărie la croitorie, ori dela scripcar la negustor. În domenii foarte apropiate sau aproape identice, breslași, dacă exercitau două meserii, acestea erau îndeplinite cu mai mult folos, ba și cu mai multă pricepere. Și totuși nu s'au permis ocupațiunile duble, pentru a nu atinge dreptul altuia la muncă și la câștig. De aceea catastrofa clubotarilor moldoveni prevedea, la pontul al 14-lea: „Cismarii să-și păsească cismăria și clubotarii clubotăria”. Era, prin urmare, o breaslă a cismarilor mai urbană, deosebită de aceea a clubotarilor mai rustică. Tot la fel, statutul din 1468 al lăcătușilor și potcovarilor din Cluj hotărăște ca: „niciun lăcătuș să nu facă din lucrul său securi sau altele ca acestea, respectând totdeauna libertățile și drepturile străine”. Un alt statut al Cracoviei, din 1536, stabilește ca: „săblerul să fie săbler și cuștarul cuștar” (1) Principiul are deci caracter universal și prin urmare este cu atât mai valabil.

1) Economia breslelor în Moldova de Eugen Pavlescu, București 1939 pag. 111-112.

In lumea funcționărească, conflictul de atribuțiuni se numește cumul. Cumulul a înlesnit avalanșa profiturilor la posturile bugetare ale statului, ale întreprinderilor particulare și ale asociațiilor profesionale. Ba, generozitatea celor mari a mîluit pe unii și cu sinecure. Cumulul și sinecurele au dus la înjumătățirea, îmbucătățirea și apoi la anularea muncii. Profitorii au încheiat acest compromis degradant cu situațiile ce se deschideau tot mai ispititor, încălcând drepturile celor cinstiți, ale celor slabi și ale celor căzuți în mizerie. S'a călcat legea muncii și odată cu aceasta s'a călcat și legea onoarei.

S'a călcat legea muncii, deoarece au fost sistematic împiedicate forțele cele mai proaspete, ca să-și ocupe funcțiunile lor la timp și s'a călcat legea onoarei, deoarece s'a împiedicat dreptul la muncă al cetățeanului. Din aceste două mari neglijențe, au rezultat: deoparte beneficiile nemeritate pentru unii și mizeria cea mai grea pentru alții; și ceea ce e mai caracteristic, e faptul că oamenii pregătiți anume pentru o specialitate șomează. (Ex. în cooperative).

In noua așezare politică a statului român, este posibilă revizuirea amănunțită a trecutului și radicala organizare a statului. Realitățile istorice nu-și au valoarea lor științifică, așa cum ni le-a prezentat manualul școlar, articolele ticlute ale preselor sau retorica banchetelor. Realitatea este cu totul alta și pentru a o recunoaște, trebuie să pornim dela consecințele ei. Cu situațiile actuale, să recompunem datele acestor realități sociale și istorice, pentru a ne da seama de relele trecutului, dar și de scântelerile lui, pentru a vedea cum s'a ajuns la conflictul de atribuțiuni și la cumul, cu toate urmările rele care au dus la desechilibru și desagregare.

Mai înainte am înfățișat o pagină din tragedia breslelor românești. Să urmărim alte ocupații și profesii.

Agricultura. Marea majoritate a Românilor de 80% fiind țărani, ocupația de predilecție este agricultura. Vechea moștenire a Getilor nu a fost dată uitării, iar ca ocupație condiționată de această nobilă indeletnicire, avem creșterea vitelor. Strămoșii îngrijeau cu deosebire calul, boul, oala și capra. Calul pentru ostași, boul înjugat la car din acele vremuri vechi getice și până azi; oala și capra pentru hrană și îngrășămîntea ogoarelor; așa că păstorul este și el, alături de agricultor, principalul reprezentant al vieții rurale. (Getica, 132).

Părerea că viața noastră socială a evoluat dela păstorie spre agricultură și alte indeletniciri mai nouă, nu este vala-

blia pentru Dacia. Nu avem această pretenție de a ne socoti vechi până la triburile nomade de păstori, dar nu suntem nici războiști oleri peste plocoare de plat. Mediul geografic, în primul rând, ne-a făcut să fim deopotrivă muncitorii în breaslă și agricultorii. Această muncă s'a efectuat sub toate formele cerute de programul meșteșugului: arat, semănat, cules, îngrijat, de unde un complex de îndeletniciri: muncă, unelte, vite, toate legate de mediu și de împrejurări. Toate acestea duc-au spre o vleață sedentară mai veche decât a altor popoare ori triburi chiar, care, neavând aceste condițiuni de trai, erau nevoite să pornească în cele patru vânturi, să-și ducă mult timp vleața lor de primitiv.

Noi n'am pornit de nicăieri sau, în orice caz, n'am venit peste nici un popor, care ar putea să ne acuze de invazie sau usurpare. Și oricum ne-au numit sau ne-au poreclit alte neamuri, pe noi ne-au numit, nouă ne-au dat porecle, pe noi ne-au laudat sau ne-au bârfit, cu noi s'au războit ori s'au împăcat. *Acet nos este acet sumus* și oricum suntem noi, toată lumea care s'a ocupat de noi, afirmând sau negând permanența noastră, argumentează, până în cele mai amănunțite forme, existența noastră, cea mai veche existență pe meleagurile geto-romane. Ne-am legat de acest pământ și de aceea numai noi l-am lucrat. În urmele arheologice stărute sufletul, gustul și mâna strămoșilor noștri; în morminte, în râpi și sub ulmi, sunt osemintele strămoșilor; în șoaptele izvoarelor, în foșnetul frunzelor, în vulețul apelor, e sufletul strămoșilor noștri. Ghea noastră e frământată cu sângele, lacrimile și sudoarea strămoșilor și a fraților noștri. Din toate s'a născut spiritul românesc, ca să lege pământul cu cerul și apele. Suntem pretutindeni noi în spațiul nostru și dăinuiți așa din veac și peste veacuri. Dar încoronarea tuturor manifestărilor de vleață, din vremuri și peste vremuri, a fost și va fi munca ogoarelor. Din această muncă ne-am tras și titlul nostru de nobleță. Nobil nu poate fi decât țăranul autentic, încât oriunde s'ar găsi el, pe ori ce treaptă în societate, dacă este țăran, Românul poartă cu dânsul blazonul nobleței sale: harnic, curat la suflet, înțelept la minte, robust la corp, drept și neșovăitor la lovituri; sincer și ordonat, credincios și viteaz și, prin toate acestea, biruitor; este țăranul român. Toți cei care nu se mai simt așa au încetat de a fi țărani. Aceștia sunt cu *totul altceva*.

Nașlunea și neamul întreg românesc trăiesc prin țăran și

prin munca acestora îndeplinită din zori și până în seară. „Ocupația de căpetenie a Dacilor a fost agricultura. Am văzut că soldații lui Alexandru cel Mare, în expediția pe malul stâng al Dunării, au trebuit să treacă prin lanuri întinse de grâu, culcând spicele cu lancea. Caracteristică pentru atenția pe care o acordau Dacii agriculturii este știrea lexicografului bizantin Suidas, care o ia la rându-i din opera, pierdută azi, a lui Criton. Acesta spune că în vremea războiului lui Traian, Decebal împărțise sarcinile între nobilii daci astfel: pe unii i-a pus să apere cetățile întărite; pe ceilalți, să aibă grijă de bunul mers al agriculturii. Ceea ce ne arată câtă însemnătate avea — și pe drept cuvânt — pentru Daci lucrarea pământului, chiar în timpul conflictului hotărîtor pentru existența statului lor¹⁾).

Pe columna lui Traian dela Roma se observă această nobilă și bogată ocupație a Dacilor, iar întreținerea vitelor de muncă formează o evidentă mărturie a îndeletnicirilor lor agricole.

„Vieța economică a unei țări nu se schimbă ușor, ea fiind în funcție de anumite elemente de caracter geografic, care sunt permanente. Aceasta cu atât mai mult în epoca veche, în care descoperirile tehnice moderne nu existau. De aceea, Dacia Traiană a continuat, în linii mari, vieța economică a Daciei lui Decebal și Burebista. Ocupațiile de căpetenie au rămas tot agricultura și creșterea vitelor. Reprezentanții de pe monumentul tunerar al lui Gaius Julius Quadratus, primar în Copidava pe vremea împăratului Hadrian, au, sub acest raport, o valoare simbolică. Pe o față a acestui monument se vede un păstor cu plete lungi purtând sarica până la glesne; pe altă față, un țăran arându-și ogorul cu un plug tras de doi boi. Sunt îndeletnicirile milenare ale oamenilor de pe pământul nostru. Și acum se exportă grânele prin orașele dela mare sau în Moesia, și acum se cultivă vița de vie, așa cum constatăm la Sucidava, în sudul Olteniei. Pășunile și fânețele statului sunt însă date unor arendași numiți conductores pascui, cărora le plătesc acei care-și trimit vitele pe aceste terenuri²⁾).

Plugul getic de lemn și cu un singur corn la început, tras de boi cu grumazul, desfunda pământul în gârlă nesfârșite, în care se arunca sămânța de cea mai bună calitate. „Fără îndoială, întreaga agricultură și gospodărie getică e încă în „epoca lemnului“.

1) C. C. Giurescu, Ist. Rom. ed. III, p. 90.

2) C. C. Giurescu, Ist. Rom. ed. III, p. 153—154.

Fierul e întrebuințat, desigur, exclusiv pentru arme. De aceea plugul getic nu e probabil să fi fost căptușit cu fier, ori cumva prevăzut cu un tăiș masiv de despiciat brazda: forma lui, așa cum o vedem la Daco-Romani din ținutul Capidavii, e cea mai cunoscută în general și din Italia romană: o simplă rariță, fără roate; cornul plugului (căci plugul nici la noi nici în Italia nu pare a fi avut două „coarne”, plugarul fiind singur la lucru: cu dreapta ținea cornul, iar cu stânga îndemna boii), e așezat orizontal și e mult mai lung aici ca în Italia; boii sunt înjugați și trag cu grumazul, iar nu inhămați, spre a trage cu fruntea. În ce privește boroana (cu dinți) și grapa (de spini), nu avem reprezentări, dar, desigur, erau tot de lemn și nu vor fi fost mult deosebite de ale țăranilor noștri de azi¹).

Holdele de grâu erau atât de bogate, încât armata lui Alexandru cel Mare, venită împotriva Geților de-a-stânga Dunării, nu mai putea înainta din cauza lor. (Getica, 47). Ca să existe asemenea holde, care au impresionat pe istoricii expediției marelui cuceritor, trebuia să fi fost o importantă organizare și raționalizare agricolă, cu unelte mai alese și cu oameni pricepuți.

Fierele de plug apar în La Tène, dar pentru Dacia, ele erau socotite unelte de lux. Am arat cu plugul de lemn. Am arat mult și bine: am grăpat și am săpat ori căpăluit, tot cu unelte de lemn. *Din lemnul ca fierul și cu brațele de oțel; căci, desigur, alte brațe și altă putere musculară aveau acel strămoș sănătos, bine hrănit, arși de soare și călțiți de vreme.* Chipul unui dac de pe columa lui Traian, are o înfățișare și o musculatură herculeană, deosebite de ale sveltului roman.

Fierele de plug de mai târziu s'au adaptat la forma triunghiulară a plugului getic și și-au păstrat această caracteristică până astăzi, printre mulțimea nollor modele străine. Secerea apoi, de construcție getică, mică, încovolată și cu lama simțitor de lată (Getica, 495) era cunoscută din epoca bronzului ca unealtă rurală foarte răspândită și pe care o foloseau atât țăranii cât și senzorii — nobilii — (Getica, 294). Nobilul trăit în al mediu social și preocupat mai mult de viața militară, nu se rușina să lase în vremea recoltelii la secerăș. Iată de ce titlurile de noblețe la strămoși nu erau categorisiri singulare și consacrară de tipuri luxuriante ca la castelanii de

mai târziu. Noblețta consta în virtutea ostășească și în cultul muncii; încât toate podoabele nobililor erau pe deplin meritate, ca și respectul de care se bucurau. Nobilii se întâlneau cu țărani în luptele eroice și în aspra muncă a ogoarelor. Tot la fel erau și Cincinații romani.

Azi, nu un nobil, care ar putea avea dreptul la acest titlu, dar un mărunț funcționar se rușinează să pună mâna pe o singură unealtă agricolă, atunci când întâmplarea îl duce prin satele de țărani, sau când nevoia l-ar obliga să-și curețe cărarea de zăpadă, ori praful de pe încălțăminte. Dela sclavia veche legiferată, s'a ajuns la robla albă, prin înfometarea și umilirea celor mulți, care ară, seamănă, seceră, curăță până și praful depe gulerul altora, până și unghiile spîlcuiților, pentru ca în urmă să moară tot el în lupta pentru neam, sau în lupta pentru pâine.

Belșugul din vechime, cu holdele de grâu, a dus falma strămoșilor noștri până târziu în evul mediu. Grija de economia țării o avea chiar și conducătorul. Decebal împărțea sarcinile între nobili în vremea războaielor; pe unii îi repartiza ca adjutanți ai săi prin cetățile întărite, iar pe alții îi puneă să albă grija de bunul mers al agriculturii, (Getica, 133).

În felul acesta munca era ordonată, câmpurile lucrate rațional, vîrstându-se ogoarele și mutându-se mereu țarina, pentru ca același pămînt să nu fie lucrat doi ani de-a-rîndul, iar grânele se păstrau ca și la Traci în șiri sau gropi de bucate (Getica 136, 658), unde se transportau cu sarcina sau cu carăle trase de boi.

În vîrsta a doua a fierului, agricultura ia un nou avânt, grație uneltelor de fier perfecționate, fără a se părăsi tradiția locală a muncii agricole așezate și sigure. Prin aceasta, indigenții reușeau să alunge sau să supună pe nomazii iranieni și pe vagabonzii germano — celți; și să atragă capitalul roman, care înlocuia acum pe acel mai vechi grecesc (Getica, 644).

Populația getică, impresionant de numeroasă și de harnică, ulmea pe cuceritorii lui Alexandru cel Mare veniți din sud și putea să risipească pe năvălitorii din nord și răsărit. Aceștia din urmă mai ales, în desele lor invazii, aveau drept țintă prădăciunile și acest fenomen s'a continuat sub forme diverse, fără a se putea disloca vreodată ocupația agricolă a indigenților, așa cum s'a petrecut în alte domenii economice. Agricultură a putut stagna, a fost vitregită de vremuri și de oameni, s'a desrobît de multe ori și s'a dezvoltat, pentru ca

să stagneze din nou; dar toate aceste peripeții n'au putut-o nimici. Este prea firească această vleață pentru noi și de atâtea ori a fost indispensabilă chiar străinilor, încât prin însăși forța socială și istorică a trecutului, nu s'a putut întâmpla nici o retragere materială de populație în munți, în codri sau peste ape, decât scurtele adăpostiri, acolo unde se deslănțuia sălbăticia; și retragerea sufletească din istorie, acel mijloc caracteristic autohton de conservare.⁽¹⁾

Prin urmare, teoria unui *hiatus* rămâne o teoretică iluzie neariană.

Bogatele holde de grâu satisfăceau din plin cerințele indigenilor, de aceea se și începuse un intens export de grâu în sud — comerțul grecesc — între 400 a. H. și 100 d. H. și apoi în sud — vest — comerțul roman, începând din sec. II d. H., în schimbul pușinelor dar costisitoarelor produse importate, ca: vin, untdelemn, obiecte ori monedă.

Victor Țăranu

Doina lui Lucaci.

Cântă mierla prin păduri,
Rob e Lucaci la Unguri,
Pentru sfânta libertate
De care noi n'avem parte.

Nu fii, mierlă, supărată,
Robia nu-i ne'ncetată;
Vine — odată primăvară
Fi-va Lucaci liber iară.

Sboară pân' la Seghedin....
Unde-i Lucaci la 'nchisoare,
Nu vede nici zi nici soare;

Seghedine, Seghedine,
Dumnezeu cum te mai ține;
Mureș, Tisa, până când
Te mai rabdă pe pământ?

Sboară, mierlă, sboară 'ndată,
La fereastra 'ntunecată
Și îi pune 'nchinăciune
Dela 'ntreaga națiune.

1) Lucian Blaga, Spațiul mioritic.

Suflete gemene.

Eram undeva... pe zonă. Mă gândeam în ziua aceea la lucruri dragi — petrecute cândva în târgul acesta moldovenesc, atât de bogat în pitoresc și suflete. Căutam să-mi amintesc numai clipe însoțite — luminoase —, încercam să mă transpun în altă lume — forțat chiar —, căci nu mai puteam suporta războiul crâncen dintre o Iarnă, care nu mai vroia să se sfârșească și o primăvară care nu dovedea să-și odrăslească solii albi și gingași, ... ghloceii. Îmi părea un veac de când plecase „ordinașul” după țigări. Însfârșit, nins ca un Moș Crăciun, sosește flăcăul cu larba diavolului în „ghinți” — recte — învelită într'un hartan din „Universul”... Mașinal, netezesc acel fragment de contact cu realitatea grafică, și, aproape fără voce, ochii mi se opresc pe un anunț mortuar... pictorul N. N. Tonța... lungă și grea suferință... În clipa aceea m'a copleșit năbolul amintirilor... dureros de violent. Am fumat în neștire aproape toate țigările — pe când — în minte — ca pe ecranul unui cinematograful, se înșirau, trepidant, amintirile... A trecut vreme multă de atunci — mi s'a hărăzit prilejul de a șterge colbul înghesuit pe nescrisele însemnări ale trecutului...

Sunt ani de atunci — ani lungi de prăbușiri și reavântări — un amalgam de vis și realitate, de zâmbete și nevăzute lacrimi — din ceasul când — cu treabă sau fără treabă — am trecut pragul lui Ion Dragan. Cu vreo câteva zile înainte, îmi spusese, cu bucurie în glas și'n privire, că așteaptă un oaspe ales. Pe balconul de care am mai pomenit, în fața unui buchet urlaș de crisanteme, un om cu mânecile cămeșii suflecate, stătea în incremenire mută... Lângă el — o pânză — pensule și culori în desordine de boemă. Degetul lui Ion Dragan a făcut un gest discret... Înște... Am urcat treptele pisicești... Ca și nenea Hansi — am privit multă-multă vreme. Era o tăcere ca de biserică... Un oftat de ușurare... „Hansi, Hansi dragă — câtă frumusețe”. Și atunci vraja s'o rupt, iar noi am căpătat glas — o prezentare neprotocolară, apoi pasta a început să treacă vertiginos de pe cuțit pe pânză. Sub mâna artistului culoarea prindea vieșă, buchetul de crisanteme lumina,

alb — gîngaş — viu. De pe fruntea maestrului picura roua
trudelor, dar ochii lui zâmbeau ca și chipul lui întreg. — „Des-
tul, dragă — răsună blînd — totuși poruncitor — glasul lui
nenea Hansi... „Hai să te ascult, ursule“... apoi, brusc — o a-
postrofă: „Il cunoști pe G. D. P.? I-am citit versurile în „Pe-
troava“... Sunt minunate... Adânci... deși simple... deși pro-

Ion Dragan

Profesor și director al școlii normale

† 26 Nov. 1937.

duc impresia că autorul e tânăr... tare tânăr... Și, pe nesim-
țite, s'a iscat o discuție fără de capăt. Cu o volubilitate de ne-
crezut, aborda ori ce subiect — în legătură cu frumosul i-
deal... Zilele s'au scurs. Ne-am cunoscut din ce în mai bine.
Suflet geamăn cu acela al lui Ion Dragan, sortit parcă să-l
caute chiar până la capătul lumii — să și-l facă prieten —
trăia intens viața, cu aceeași intensitate și bogăție de nuanțe
a așterne pe pânză — sau în vreun careu artistic. În afară
de Ion Dragan și Hansi, apoi de George Demetru Pan, avea
prietenii familia — florile — chipurile de țărani și urmele tre-

cutului... L-am găsit odată creionând trist—conturul unei case vechi, înconjurată de flori simple și iederă... Mi-a spus cu glas șoptit: „Trecutul, trecutul minunat, care plere!.” Om al florilor și al trecutului, și-a risipit sufletul în multele lui tablouri... printre care abundă florile... Căci și sufletul tot floare a fost, floare și coardă de violoncel tot odată... Căci pe cele două suflete gemene le-am găsit plângând — cu frunțile plecate asupra unui stih mișălit de Tudor Arghezi. Dragostea lui mare îmbrățișa pe toți închinătorii frumosului, începând dela cea aleasă regină a florilor, al căreia oaspe nu odată a fost — și pe care veșnic a avut-o în suflet, trecând prin moldovenismul lui Ion Dragan, pentru ca amândoi să vizeze lumi ideale — cu flori multe și bogat colorate, cu case vechi... cu stihuri adânci, adânci și calde, ca și sufletele lor... E mult de când N. N. Toniță și-a trimis sufletul să-l caute pe acela al „Ursului” lui drag... Noi, cei ce l-am cunoscut, nu putem decât să închinăm un umil rând de aducere aminte, celui ce sortit a fost să fie suflet geamăn cu Ion Dragan.

Ion Trautzel

Fragment

In privința desenului copilăresc eu am un punct de vedere pornit dintr'o convingere pedagogică, pe care n'o cred ostilă punctului tău de vedere artistic. Suntem noi o seamă de dascăli, care muncim tăcuți și neștiuți, pentru triumful unei credințe ce socotim că va primumi ceva din aerul plin de mușcagii, pe care îl respiră bieții copii, în aresturile, care se chiamă astăzi școli. Decât, cu stările dela noi, punctul nostru de vedere va triumfa mult, după ce noi poate nu vom mai fi.

„(Scrisoare”, lui N. N. Toniță
din „Dușmanul nostru, copilul).

În urma lui...

„Picură, picură, picuri grei de apă“...

Câteva lumini ici și colo, pâlpălesc a moarte în clișturul prin care trece fâlfâind în flecare noapte un lilac negru, stăpânul și cloclul morților. Noaptea se lăsase peste crucile strâmbă sau culcate, ce străjuesc la capetele fericiților și nefericiților. Din clopotnița bisericii, glasurile tânguitoare ale clopotelor întovărășesc pe Iisus pe drumul Golgotel.

În fața unui mormânt, Săndel Mugur privește tăcut candelă pe jumătate stingându-se, în timp ce gândurile se întorc înapoi cu ani, când elev de liceu își îngropase acolo pe cel mai bun prieten al său, Dorel Dimitriu. Lumina candelii se răspândea pe mormântul presărat cu glastre de flori violete, la capătul cărui străjuia o troiță de stejar. O clipă clopotele încetară, pentru a-și începe din nou plânsul trist de noapte, ca vestea lumii răstignirea Domnului. Săndel Mugur se așeză pe o bancă și privea în liniște mormântul cu troița, candelă, florile violete, fotografia și versurile de sub ea, așa cum se obișnuiesc ani de-a-rândul, de când pământul nemilos îl înghițișe pentru veșnicie prietenul. (Cu capetele plecate, cu lumânări în mână, credincioșii duceau trupul lui Hristos să-l înmormânteze).

Săndel se sculă de pe bancă, își făcu cruce, își aprinse lumânarea și se uită prin ceața nopții primăvăratice la convolul mortuar, trist, ca niște osândiți, ce înconjura biserica. Printre fâșâit de brazi și castani, ajunse până la el glasurile țarcovnicilor, cântând a înmormântare. Se uită la fotografia galbenă și aproape de nerecunoscut a lui Dorel. „Așa a rămas, așa a murit, eu eram altfel când el era așa, cum e pe fotografiile. Oare cum ar fi fost Dorel acum după atâția ani?“ Săndel Mugur închise ochii, ducându-se cu gândul înapoi, când era elev, când hoinărea zile întregi pe munți cu Dorel, când se gândeau la viitor sau își puneau problema morții și a vieții, sub influența poeziei eminesciene. Nu mai auzea nici clopotele, nici fâșâitul vântului printre brazi și castani, nici glasurile țarcovnicilor, ci se uită la luminița din candelă, care parcă se mărea din în ce, îngălbenind fața puțin zâmbitoare de pe

troiță. Lumina se mărea din ce în ce mai tare, prefăcându-se în soare care răsări ca un nimb feeric în sufletul lui Săndel, ca în dimineața aceea de toamnă târzie cu frunze galbene și pădure pustie, când Dorel îl destăinul destinul lui, recitându-i aproape plângând prevestirea morții sale.

„Picură, picură, picuri grele de apă,
 „Și'n al meu suflet melancolia sapă ;
 „In negrul întuneric, plin de tristețe, gândesc
 Oare câte zile, câte... mai trăiesc ?“

Din momentul acela îl priveam cu alți ochi pe Dorel. Prin ce revelație putuse Dorel să-și prevadă moartea sa, așa de timpurie, să-și bage în lut toate năzuințele și idealurile în care credea cu atâta tărie ? De ce aproape un an de când se împrieteniise cu el nu-și destăinuluse sufletul lui, care se credea cel mai bun prieten cu Dorel ?

Câțiva ani cât fuseseră împreună, rămăseseră, zi de zi, vii în amintirea lui, până în amurgul acela nenorocit de Ianuarie, când, odată cu soarele cenușu și involburat de ceață, se ridică înspre ceruri sufletul plin de credință al prietenului său. S'au cunoscut într'o toamnă, pe când priveau amândoi la un convolu de studenți — încadrați de jandarmi — cântând un cântec trist, melancolic, cu capul în sus, dârji, de parcă ei îi aretaseră pe jandarmii, rușinați de cele ce făcuseră. (Săndel și Dorel stăteau sub o streășină, căci afară ploua cu găleata. Atunci s'au cunoscut, atunci s'au împrietenit, atunci s'au hotărât să-și făurească amândoi o vleață curată, să urmeze pilda celor ce se sacrificau pentru un ideal, cântând plini de seninătate). Candelă pălpâi de vreo câteva ori și se stinse răspândind un miros de untdelemn amestecat cu cărpa arsă a fițilului. Pe deasupra fagilor și a castanilor se ridica încet luna mai tristă ca niciodată, plângând cu întreaga omenire moartea Fiului omului. Săndel Mugur rămase în întuneric și o clipă gândurile se întrerupseră iar printre buze, șopti, uitându-se în spre mormântul unde, sub doi metri de lut, să găseau oasele celui care atunci... se entuziasmase de cei ce mergeau dârji încadrați de jandarmi : „Picură, picură, picuri grele de apă... oare câte zile, câte mai trăiesc ?“ Se apropie de troiță, deschide portița dela felinar, și cu un chibrit aprinde iarăși fițilul ars pe jumătate din candelă. Lumina palidă radia pe chipul cu zâmbetul trist de pe troiță. Credincioșii porneau în puterea nopții cu lumânările aprinse spre case. Ici și colo, prin cimi-

tir, câte-o candelă pâlâpa de câteva ori, înainte de moarte. Un câine negru trecu pe lângă Săndel, mârâind a străin. Pe bolta cerească smălțuită de stele, luna se ridica mai palidă ca niciodată cu petele-î negre, unde fusese spânzurat Iuda pentru trădarea lui. Săndel se așază din nou pe bancă și i se păru că cineva pășește apăsător pe aleea cîmîtirului. Intoarse capul sperlat. Prin întunericul nopții, desluși o formă neagră îndepărtându-se. Cine nu-l dă pace? Cine-l turbură gândurile? Se uită numai la lumina palpitândă a candelii. O răbufneală de vânt pătrunse prin felinarul de sticlă și stînsese candela. Ochii i se ațintiseră pe mormânt. De undeva, de la vreo altă biserică se auzeau nedeslușit glasuri de clopot. Se sculă și vroi să aprindă din nou candela, dar se răsghândi. Își strânse gândurile și vroi să fie numai cu Dorel. Un șgomot surd, neomenesc, venit parcă din fundul pământului, îl făcu să tresară și vroi să fugă, dar picioarele nu-l mai țineau. Săndel își strânse tâmplele cu pumnii și se uită spre mormânt. Părul i se sbârli de groază, când florile violete căzuse cu brazda în lături, iar din mormânt se ridică galben, zâmbind trist, Dorel, îndreptându-și mâna dreaptă spre el. Inchise ochii neputând să privească ochii strălucitori ai mortului viu, ce radiau o lumină ca de licurici. Ca prin vis, Săndel auzi o voce sugrumată șoptindu-i :

— „Ți-e frică? Nu ai cugetul curat, dacă ți-e frică!

Altfel jurasem noi să ne clădim viața. Eu am murit, am fost scos din lupta începută, dar ai rămas tu; Săndel Mugur, să continui cu sfințenile cele ce ai jurat. Eu, de aici din ceruri, te privesc într'una, aud glasul tău care rareori mă pomeniște, aud minciunile tale pe care le înșiri prefăcându-te răscolit de credință; sunt mereu în urma ta să te văd ce faci și rămân ulmit de murdăria în care te scăzi. De ce nu vrei mai bine să vii aici cu mine, sus, unde nu te vei mai sbate în zadar, unde răutatea omenească, pe care o văd acum atât de clar, nu te va mai face să-ți pierzi nopțile, gândindu-te la nepăsarea celor în mijlocul cărora trăiești. Tu Săndele, se pare că ești un băiat bun. Nu? Te înșeli amarnic! Ești cel mai fățarnic dintre toți. Toată ziua faci cele mai desgustătoare lucruri, călcând poruncile Domnului, iar noaptea, ca fariseul, ce acum se sbate în fundul iadului, te închini lui Dumnezeu și-î ceri iertare pentru relele tale. Până când? Ce crezi tu, că răbdarea Domnului nu are margini? De ce în fiecare seară îți termini rugăciunea, cerșând să-ți îndrumeze Cel de Sus pașii

pe calea cea bună, iar a doua zi, te sbați în aceeași murdărie trupească de toate zilele ? Ce-ai făcut cu jurământul sfânt dintre noi ? Nașta plere, iar tu îți pierzi zilele și nopțile plimbându-te pe bulevarde sau chefulnd în localurile și barurile cele mai ordinare din Capitală. De asta crezi tu că te-au trimis părinții la învățătură ? Invățătura ți-a pervertit sufletul, ți-a sugrumat conștiința, te-ai îndepărtat dela credință. Să nu te mai închini seara beat și cu sufletul întinat de păcate, căci în curând vei îndura părerile de rău. Poate vei spune că mai ai de trăit ! Ei bine, frate Săndele, află că oricât de mult ai să trăiești pentru mine, și pentru tine, pentru *veșnicie* e puțin. Un an din viața ta e ca o sută parte dintr'o secundă pentru mine. În curând vei fi și tu convins de asta. Grăbește-te, și într'un ceas cât mai ai de trăit, îndeplinește-ți jurămintele ; fi om, iar eu te voi călăuzi toată viața, mă voi uita de tine ca o umbră. Când vei vrea să calci greșit, să te gândești la mine, la Dorel, prietenul tău, care a murit într'o zi de iarnă, în brațele tale, așa cum ai notat în carnetul tău de C. F. R. Ce, ai uitat ? Deschide carnetul și vei vedea ora ! Acum te las cu bine și nu uita sfaturile mele. „(Un câine, poate câinele ce trecuse pe lângă Săndel urlă pe un mormânt. Un cocoș în noapte anunță miezul nopții). Săndel Mugur deschise ochii, și-și lăsă mâlnele jos de pe tâmpile. Mormântul îl vedea prin negura nopții, cu florile violete clătănându-se la adierea vântului. Fricii îl luă locul un sentiment de neliniște, de turburare. Ce se întâmplase cu el ? Fusesse adevărat, învinsese Dorel, sau avusese o viziune ? Credea că învinsese Dorel. Stătuse de vorbă cu un mort sau, mai bine zis, îl vorbise, căci el înlemnise de spaimă. Și dacă ar fi deschis ochii, ce ar fi pățit ? Nimic ! Morții nu fac rău la nimeni.

Vorbele lui Dorel îl ardeau, îl cutremurau. Fuseseră ca niște cuțite împlântate în inimă. De ce jurământ îl amintise Dorel și nu-l ținuse ? Jurământul cel de aproape șapte ani nu-l călcasese niciodată. Dar, oare nu-l călcasese cu adevărat ?

Cu mâlnele în buzunar, cu gulerul hainei ridicat, Săndel Mugur pășea încet să nu-l audă nici morții, nici viii. Se retrăgea ca un laș din fața aceluia ce-l adusese la realitate. Avea dreptate Dorel. Simți o acreală coclăță în cerul gurii. Gândurile negre îl năpădeau asemenea unor bălării crescute după ploale, înăbușându-l. Prin brazi și castani vântul șuera pustiu, în timp ce întunericul se lăsă deasupra cimitirului. Luna scorbise de mult după dealul din față. Săndel își scoase țigare-

ta și-și aprinse o țigară din care trase cu nesăț, având impresia că se mai liniștește. Cuvintele prietenului său îl chinuiau. Prin gând îl trecu ca o săgeată otrăvită versurile, în care acum el nu mai găsea niciun sens : „*Picură, picură, picuri grei de apă...* Ce beznă împrejurul lui ! Sgomotul pașilor îl înspălmântase. Se opri. O liniște de mormânt, prin care numai fâlfâitul liliacului stăpân, trecea ca o prevestire de rău. Va să zică aici a ajuns el după atâția ani de luptă cu viața ? Își călcase jurământul cu adevărat. „Națla plere, iar tu îți pierzi nopțile plimbându-te pe bulevarde sau chefulnd în localurile și barurile cele mai ordinare din...”

Gândurile se întoarseră în amintiri, când într'o primăvară timpurie s'au legat printr'un legământ sfânt, să lupte cu toate puterile lor pentru națlune. Mărturia jurământului lor era pehnă înfășșat în tricolorul de la brâu. Au trecut de atunci ani ; cu ani au trecut și sentimentele. El a uitat ca un laș, a fugit dela datorie, a căutat să se înșele într'una, în timp ce alți camarazi n'au pregetat o clipă să-și dea pentru națlunea lor tributul de jertfă, de jertfă supremă. Nu, de-acum înainte va fi alt om, va căuta să câștge ceea ce a pierdut. N'o fi oare prea târzlu ? Cuvintele jurământului erau grele. Pornise în vâltoarea vieții, convins că nu-l va călca niciodată. Fără să-și dea seama, duse mâna la brâu unde-și avea pehnul pe care nu-l aruncase mai mult de frică, decât din dorința de a se călăuzi în viață de cuvintele sfinte, cu care jurase. Smulse pehnul înfășșurat în tricolor și-l aruncă cât colo. De ce-l purtase degeaba ? De ce își bătuse joc de ce avusese mai sfânt cândva în conștiința lui ? Câți ani au trecut de când, alături cu Dorel, a trăit cel mai frumos episod din viață ?

Erau tineri amândoi, plini de entuziasm, credeau că ei vor fi în stare să revoluționeze o lume întreagă. Acum el, Săndel Mugur, elevul strălucit de liceu de odinioară, trecut pe băncile unei Facultăți la care se înscrișese fără să albă nicio vocație, ajunsese un învins, un înapoiat, lipsit cu desăvârșire de ideal, sau se amăgea cu credința de a și-l vedea atins, prin falșitatea de care dădea dovadă la fiecare pas. Îi plăcea să se creadă pedagog, el însuși necrezând în cele ce spunea, deoarece nu făcea ceea ce el recomanda la alții. Ce-ar putea să-l mai aducă deacum încolo viața aceasta ? Își aduse aminte de întrebarea pe care i-o pusese în nesfârșitele plimbări Dorel : „Unde suntem, ce suntem și unde mergem ?” Ce rost ar mai avea pentru el să mai trăiască, când în fața veșniciei nu mai

are decât o oră înainte ? N'a ajuns nimic, și-a pierdut anul prin scoli fără să lase la niciun capăt ; își mâncase sănătatea prin localurile metropolei fără plc de voință. Oare pentru el Săndel Mugur, versurile șoptite într'un amurg roșetic de toamnă n'aveau un sens ?... Oare câte zile... câte mai trăiesc ? Față de veșnicie n'ar trebui să se întrebe câte secunde mai are de trăit. El care nu cunoaște vleața de dincolo, nu credea în invierea materială dela sfârșitul lumii. Cum ar fi în stare să-și curme dar vleața ? Dar acum, acum crede, pătruns de un sentiment de desgust față de el însuși, de sufletul și persoana lui fizică, de care își bătuse joc până la sfârșit. Să mai poată reincepe vleața ? Il era cu neputință. El e un iremediabil, un om fără *motive* de a mai trăi, un imoral lipsit de ideal.

Săndel Mugur se îndreptă spre poarta cimitirului, cu gândul de a ieși dintre crucile grele. Ceva tainic îl îndemna să nu plece, să se reîntoarcă la mormântul lui Dorel. Vântul se întea, iar norii aduși dinspre nord, acoperiră cerul smălțuit cu stele. Gândurile lui Săndel se sbăteau într'un neastâmpăr nervos. Își duse mâna la buzunarul pantalonilor, și-și pipăi pistolul. Totdeauna și-l lua când pleca noaptea de acasă. Un tremur îl pătrunse, ca un curent electric, din tălpi până în creștet. De ce să se mai chinve în vleața pământească, să se târască ca un vierme în noroiu, căutând să-și îndeplinească poftele fizice și să-și pervertească și puținul cer albastru ce-l mai are în sufletul său ? În fața morții se simțea purificat sufletește. De ce să-l fie frică ! Să primească moartea cu curaj, să-l strige în față că nu-l pasă de ea, s'o înfrunte. Oare nu-l mai mare jertfa aceluia ce se duce singur la moarte, a aceluia ce vrolește moartea, decât a individului ce moare nevolt, la întâmplare. Vroia să fie tare, dar gândul morții, gândul la țeava rece a pistolului pe tâmplă îl înspălmânta. De ce vroia să-și justifice o lașitate, cea mai mare lașitate din vleața lui ? Își aduse aminte de versurile lui Vlăhuță : „Nu de moarte mă cutremur, ci de veșnicia ei“. Dar Vlăhuță își găsea esența vieții în natură. Pentru el, Săndel Mugur, fără niciun fel de țință în vleață, natura nu-l mai impresiona.

Incepu să bureze. Din norii negri, picurau stropi de ploale mărunță, care cădeau pe frunzele castanilor din cimitir, cu șgomot de plumb topit, stîns în apă. Săndel Mugur ajunsese în fața troștei, de unde plecaseră ca un laș. Se apropie de mormânt, îngenunchie, își făcu cruce, aplecându-se să sărute pământul, sub care dormea pentru totdeauna prietenul său Do-

rel Dimitriu. De ce pentru totdeauna ? Pentru *totdeauna*, ome-
nesc, nu-l de cât o secundă față de *totdeauna* al veșniciei. Se
ridică mult mai liniștit și-și scoase arma din buzunar. Se sim-
țea cu sufletul împăcat, gândindu-se că, prin gestul lui, face
cel mai mare act de curaj din viața lui. Ploaia se prelungea
pe față, amestecându-se cu două boabe de lacrimi. Câinii pe
un mormânt începu să urle tânguitor a moarte, în timp ce li-
lacul, în vârtejurile lui fără rost, se isbi cu putere de un clo-
pot, care scoase un vaer lung de durere. Săndel Mugur simți
țeava rece a revolverului pe tâmplă, vroi să apese pe tră-
gaci, când, deodată, violetele se dădură în lături, iar din
mormânt se ridică supt, palid, cu ochii stinși și mâna ridicată,
Dorel. — „Tu nu trebuie să mori acum, tu vei fi de-acum u-
til societății ; tu vei începe să trăiești pentru națiune din clipa
morții tale fizice”. Săndel Mugur căzu peste mormânt, în timp
ce șgomotul de tunet al armelor se pierdu în bezna nopții.

Șt. Verșescu-Sandomir

GOL

*Vieța-mi sbucimată — un talaz.
Valuri furioase ce se izbesc de-un zid.
Sufletu-mi un imens câmp arid,
Ochi-mi se întorc numai spre neaz...*

*Nu-mi pot îndrepta ființa spre soare
Am pierdut tot ce mi-a fost drag,
Și-am să plec în lume ca un mag,
Spre o lume ce ca și mine moare...*

*Imi pierd urma singurotică pe alei,
Mă chiamă înghețate luciri de rubin...
In seara care cade trist mă 'nchin,
Și mai departe mi-cud târâitul pașilor mei...*

Paul Dărmănescu

Cântecul legionarilor căzuți

Plânge printre ramuri luna, } *bis*
Noptile-s pustii,
Că te-ai dus pe totdeauna } *bis*
Și n'ai să mai vii.

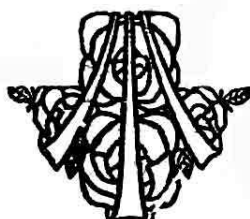
Pe cărările umblate
De noi, te-am cătat,
Te-au uitat pân' astăzi toate
Și-ai tăi te-au uitat.

Numai vântul mai suspină
Dulcele tău cânt,
Peste florile ce-alină
Tristul tău mormânt.

Ca o lacrimă de sânge
A căzut o stea:
Drum de foc și biruință
Pentru Garda ta.

Bate vântul peste ape,
Trece timpul greu...
Noi mereu te plângem, frate,
Iar tu dormi mereu.

(Simion Lefter).

T A R A

*Avem atâția morți, atâtea oseminte,
că fruntea-i grea de amintirea lor.
Purtăm în piept solarele morminte
și de lumină coastele ne dor.*

*Atâția morți, atâtea legăminte...
Cu smirna lor pe tâmpile ne sfințim.
Și de la noi la gropile lor sfinte
ne'ntinde luna tremurat chilim.*

*Fumegă lung valahale morminte,
din măguri dulci, din vinete colnice.
Atâția morți: albastre zăcăminte
și aur greu de oase mucenice.*

*Atâția morți, atâtea oseminte...
Vezi, sufletul lor vine din grădini
și ne sărută pleoapele fierbinte,
precum un vânt de seară plin de crini.*

*Ne pâlpâe pe mâini și în cuvinte,
ne tămâiază lin cu busuioc...
Atâția morți, atâtea jertfe sfinte
se varsă 'n noi ca bistrițe de foc.*

*Atâția morți, atâtea oseminte
ne cresc în vis ca o catapeteasmă.
Și umbra lor dumbravă de argint e,
și scutură crengi albe de mireasmă,*

*Atâția morți străfulgeră inele
pe fruntea zodiacului aprins.
Cu rănilor de s'au isbit de stele,
cu jertfele de ceruri s'au atins...*

*Cutremurați de-aducerile-aminte,
cu ochi incendiați de-un sfânt mister,
privim cum, zilnic, alte noi morminte
se'nalță — pajuri albe — către cer,*

să puni Țării temelii de fier.

Avem atâția morți, atâtea oseminte.

LINIȘTE

*... Se-așterne tăcut și dulce
o noapte minunată,
In vagi ecouri ce te duce...
în lumea 'ngândurată..*

*Și murmurul lin de isvoară
șoptește ne'ncetat:
Refrenuri sarbede de seară
se 'ndreaptă către saf*

*Iar stelele scântietoare
în zări întunecate,
Aprinse lumânări ne-apar
pe boltă împrăștiate.*

*In freamătul de codru vag
prelung tot mai răsună
Acel ecou de cânt pribeag:
o doină dela stână.*

Gheorghică Dumbrăveanu, VI n

LIRISM

*Plutesc miresme învechite
De sipet cu 'ncrustări de ceară;
In care ochii vin milogi să ceară,
Iertarea buzetor sulemenite.*

*Bluza cu monogramă neagră
Mănușa 'n care mâna-i mică,
Lăsase un parfum de levănțică,
Imi conturau ființa ei întreagă.*

*Plec fruntea istovit de amintire,
In suflet e tăcere de morminte.
Ochii, buzele, totul mă minte.
Nedreaptă și avară ești iubire.*

Const. Constantiniu

CADRU

---

*Brazii au furat albastru cerului,
Ingerii n'au aprins stelele gerului.
Pe pământ cad blăni de ninsoare.
Nici luna, nufărul nopții, nu mai apare.*

*Colibele, săni de zăpadă
Sunt triste și goale de lumină.
Ochii nimănui nu sunt să le vadă,
Reflexele vinete de lună și rugină.*

*Fulgii au acoperit toate urmele.
Din cer îngerii le alungă turmele.
Omului cu gândurile, visele, apele,
I-au închis pleoapele.*

Const. Constantiniu

NINGE

---

*Ninge gânditor,
ninge poate ca și la începutul pământului...
Fluerul vântului
ca o strună gemută,
obosit, adastă în pridvor...
Ninge pe sufletul închis
în scoica tăcerii...
Ninge ca un vis
cenușiu...
E cald în odaie
și ceasul macină timpul ticăit.
Felinarul — umbră tristă
aplecată la stradă,
plânge cu ochii închiși
de zăpadă...
Intr'o ogradă undeva
latră un dulău,
cu glas deșteptat...
De mult a 'noptat
e târziu
și ninge...*

Paul Dărmănescu

FAPTE — INSEMNARI

Masacrele maghiare **și actele de teroare.**

De îndată ce trupele maghiare au invadat în Transilvania, după arbitrajul dela Viena, intelectualii români și țărani au început să fie schingiuți și asasi-
nați de jandarmi, ofițeri și bandele înarmate ale maghiarilor, averile Românilor au fost prdate, iar satelor li s'au dat foc.

În comuna Trăsnea din județul Sălaj, comandantul trupelor ungare a ordonat executarea a douăzeci români și incendierea satului. Soldații au început să vâneze pe cei ce căutau să scape. Au fost împușcați astfel încă 76 români.

Invățătorul comunei, Cozma, a fost spânzurat de crucea bisericii iar preotul Costea a fost legat de un stâlp și clopârțit cu balonetele, până când a murit.

În noaptea de 13 spre 14 Septembrie un detașament maghiar a împușcat la Ip, județul Sălaj, 155 români, bărbați, femei și copii. A fost împușcat chiar un copil în leșgân. Victimele au fost aruncate într'o groapă comună.

În comuna Huedin, lângă Cluj, din județul Cluj, populația ungară a ars de viu pe rug, în piața orașului, pe protopopul Aurel Munteanu, după ce-l maltratase în mod îngrozitor, rupându-i brațele.

În aceeași localitate, locuitorul Vasile Fopa a fost spânzurat de picloare și s'a turnat var nestins peste rănille ce avea la cap.

În comuna Bellș, județul Treiscaune, populația maghiară a masacrat zece români.

În ziua de 7 Septembrie, locotenentul Mihail Părău, comandantul unui pluton de grăniceri, a fost răpit și asasinat de trupele maghiare.

Locuitorul Vasile Gurzău, fost primar al comunei Mureșeni de Câmp din județul Cluj, a declarat că în ziua de 22 Septembrie, un detașament de soldați unguri a masacrat în această comună trei familii de români: preotul Andrei Bujor, împreună cu soția, două fiice și un fiu, precum și servitoarea lui; învățătorul Gheorghe Petrea, împreună cu soția, mama și fetița lui, în etate de 4 ani; locuitorul Ion Gurgău cu soția lui. Susnumiții au fost împușcați după ce fuseseră supuși mai întâi la chinuri groaznice. Cadavrele au fost aruncate într'o groapă comună.

În ziua de 17 Septembrie, un preot a fost împușcat de bandele maghiare în fața catedralei greco-catolice. Tot la Cluj ungurii au măcelărit 8 sergenți

de stradă români. După ce le-au scos limbile, au purtat cadavrele prin oraș, pentru a intimida pe români.

Au mai fost asasinați: gardianul public Vasile Damian, locuitorii Vasile Albu, Ion Mureșan, gardianul Ilie Moldoveanu, gardianul Ion Pop, gardianul Alexandru Pop și Iosif Pop.

In ziua de 22 Septembrie ungurii au spânzurat chiar la intrarea bisericii pe preotul și dascălul comunei Irina, precum și pe notarul comunei, împreună cu fiul său, sublocotenent de rezervă.

Pe șoseaua Sânmihai, din Bihor, au fost găsite cadavrele a 20 soldați din armata română, împușcați de unguri.

Ei erau originarii din comuna Păușa și Trăsnea din județul Sălaj și se înapoiau acasă, fiind desconcentrați. În comuna Stolnești, județul Bihor, ungurii au împușcat un copil de 13 ani. În aceeași comună au mai fost împușcați Pavel Sas și Ion Mitruș cu soția, iar locuitorul Vasile Popa și un altul au fost grav răniți.

Tot în ziua de 22 Septembrie, ungurii au împușcat la Tg. Mureș 18 legionari români.

Intr-o comună, populația ungară a asasinat pe preotul greco-catolic în biserică, în timp ce oficia sfânta slujbă.

În comuna Armașul Mare, locuitorul Borza Gavrilă a fost împușcat, după ce fusese pus mai întâi să-și sape singur groapa.

În aceeași comună au mai fost asasinați doi români.

În comuna Budaș, județul Someș, populația ungară a devastat casele tuturor românilor. Fostul primar al comunei a fost asasinat.

Teroarea maghiară.

Pe șoseaua Răstoci, Huedin, s'au găsit 24 cadavre de români, printre care erau femei și copii: în comuna Șeredel, județul Sălaj, ungurii au împușcat 16 români, printre care și un preot român.

Notarul Victor Bart, din comuna Popești, jud. Bihor, a fost pedepsit în modul următor, pentru crima de a fi vorbit românește: i s'au tălat bucăți de carne din corp, punându-l-se sare pe răni.

În comuna Dragu, județul Cluj, autoritățile ungare au împușcat 14 soldați români desconcentrați.

La Oradea, în ziua de 9 Septembrie, ungurii au executat în curtea cazărnilor Regele Ferdinand 20 români, a căror identitate nu s'a putut stabili.

La Cluj, un țaran român, asupra căruia s'a găsit o panglică tricoloră, a fost înjunghiat pe loc.

La Beliș, ungurii au bătut cuie în corpul unui țaran român, în casa căruia s'a găsit un drapel românesc.

Ungurii au incendiat biserica românească din comuna Comălău, județul Treiscaune.

Primarul comunei Oșorhei, jud. Bihor, a fost maltratat în mod îngrozitor de unguri. Între altele i s'a țintuit cu cuie un tricolor românesc pe spate. Reușind să fugă în România, a fost internat la spitalul din Beiuș.

În după amiaza zilei de 23 Septembrie, la ora 5, au fost executat la Oradea 35 români, în majoritate legionari. La execuție ar fi asistat și publicul, plătind o taxă de spectacol de un pengoe.

La Tg. Mureș, autoritățile maghiare au executat pe studentul Alexandru Lupu din comuna Sângeorgiu de Mureș.

Marele luptător român Eugen Dunca, din Cluj, profesorul Vasile Popovici, canonicul Augustin și dr. Faragău din Oradea au fost asasinați. Profesorul Gh. Herdea a fost împușcat la Huedin. Familia refugiatului Octavian Costea a fost masacrată.

Membrii Gărzii de Fier sunt persecutați în mod special. Astfel, legionarul Ion Costelaș din Oradea a fost împușcat de jandarmii unguri, pentru că s'au găsit asupra lui cărți legionare.

În satul Baclu, județul Cluj, doi țărani români au fost maltratați în mod îngrozitor, având împunsăturile de balonetă pe frunte, la tâmplă și urechi.

Pe șoseaua spre Huedin s'au găsit cadavrele a trei țărani români.

(Discursul D-lui Horia Sima, la Brașov)

Măgheruș

Subsemnatul RUDOLF FODOR, român ortodox, locuitor din comuna Măgheruș, județul Treiscaune, pădurar de stat, de prezent refugiat, prin prezenta declar următoarele:

În ziua de 6 Septembrie a. c. după masă, locuitorul ungur Deneș Alexandru, din comuna Măgheruș, a rupt crucea, împreună cu tânărul Fodor Adalbert, fiu nelegitim, dela clopotnița ort.-rom. și a venit cu ea în fața primăriei, unde mă aflam eu. A aruncat cu crucea în mine și mi-a spus în unghurește „Ulte am rupt crucea voastră, român puturos, ține-o și dacă în termen de 3 zile nu vei distruge clopotnița și trolța, te voi omori”.

Din ziua aceea m'a urmărit încontinuu zi și noapte. În ziua de 10 Septembrie văzând că viața mea numai este asigurată, m'am refugiat în comuna Bicfalău, care se auzea că rămâne la noi.

În ziua de 11 Septembrie, comandantul grănicerilor români, anume lt. Mogoș Constantin, m'a luat și pe mine ca să arăt hotarul între comunele Lisnău, Măgheruș și Bicfalău și Valea Mare, eu fiind pădurar de stat și cunoșteam hotarele.

Am umblat 3 zile prin hotar și când m'am întors la Bicfalău, am aflat că și această comună a rămas la unguri. Am intrat în comuna Bicfalău ca să-mi iau bagajele, ce le luasem cu mine la refugiere.

Aici m'a prins feciorul lui Harko Francisc și ginerele lui, Geczi Francisc, împreună cu mai mulți unguri de acolo, la care nu le știu numele, m'au înjurat și au vrut să mă predea autorităților ungare din orașul Sft. Gheorghe, spunând că trebuie să fiu împușcat, fiindcă am arătat granța grănicerilor români și că eu am pus steagul românesc la granță.

M'am rugat de ei până mi-au dat drumul și eu imediat am fugit în pădure. Din nou s'au gândit ca să mă prindă și au fugit prin pădure după mine, însă m'au pierdut din ochi, iar eu m'am refugiat în comuna Dobârlău.

Din această comună, am aflat că garda națională maghiară a ordonat în ziua de 18 Septembrie românilor, care au rămas în comuna Măgheruș, ca să distrugă întreaga clopotniță și să scoată din pământ și fundamentul ce mai rămăsese din trolța

ort.-rom. Românii sub paza acestor unguri au executat cele de mai sus.

În noaptea de 22 spre 23 Septembrie, tot aceste bande au spart geamurile, uşile şi acoperişul caselor româneşti. Au arestat pe fratele meu şi soţla şi l-au bătut rău de tot.

Soţlel mele, l-a pus în vedere tot locuitorul Denes Alexandru, că în termen de 4 zile să părăsească comuna, căci în caz contrar o omoară.

De atunci nu mai ştiu nimic de soarta soţlel şi copilul meu. Asemenea tot avutul meu a fost prădat, jefuit şi distrus de aceste bande, eu rămânând cu nimic.

Sf. cruce, clopotniţa, clopotul şi sf. evanghelie dela Măgheruş au fost donate de şcoala normală de băieţi din Piatra-Neamţ, comuna fiind înfiată de şcoală. Ani de-a-rândul se cimenta legătura sufletească între absolvenţii normalişti dela Piatra şi Românii eliberaţi dela Magheruş. Azi am strâns durerea în inimi, până la apropiata zi a răzbunării.

Braşov, la 1 Oct. 1940.

*

Tot la prefectura judeţului Braşov s'au mai înregistrat următoarele declaraţii :

Subsemnatul IOAN N. CRISTEA, fost notar public în Miercurea Ciucului, cu ocazia ocupării oraşului Miercurea Ciuc m'am hotărît să rămân la Ciuc pentru termenul prevăzut în sentinţa de arbitraj din Viena, adică în timp de 6 luni să optez pentru naţionalitatea română sau maghiară şi să-mi pot lichida întreaga mea avere într'un chip civilizat.

Cu ordinul Nr. 17 din Sep-

tembrie 1940 al comandaturii militare Miercurea Ciuc, mi s'a pus în vedere că activitatea mea de notar public în Miercurea Ciuc s'a sistat, iar cu ordinul nr. 14 din 21 Septembrie mi s'a pus în vedere că în termen de 4 zile să părăsesc Ungaria; în caz contrar voi suporta consecinţele foarte neplăcute pentru mine.

Pentru care dau prezenta declaraţie semnată de mâna mea proprie.

Braşov, 30 Sept. 1940,

Subsemnatul GHEORGHE ARDELEAN, din comuna Dobârâu, jud. Braşov, în localul primăriei comunale şi în faţa martorilor, declar următoarele :

În ziua de 28 Septembrie 1940, am trecut cu bilet de liberă circulaţie în hotarul comunei Bicfalău, cedat Ungariei, unde mi-am cosit otava, ce o aveam cu arendă dela locuitorul acelei comune Pall Ludovic. Am cosit în linişte până la ora 14, când deodată s'a prezentat la mine pe loc un soldat grănicer ungur, m'a luat şi m'a dus în sat — la locuinţele parohiale. Ajungând acolo mi-a dat o palmă, de am căzut jos şi deschizând uşa m'a băgat în pivniţă, unde mai erau 9 înşi, unul din comuna mea şi 8 din comuna Băcel, jud. Braşov.

Ne-a arestat pe motiv că primarul comunei Bicfalău, cedată Ungariei, a trecut frontiera fără permis de liberă trecere, cu scop de spionaj.

Pe la orele 18, ne-a scos pe toţi din pivniţă şi ne-a luat la bătăle, cu palmele, apoi ne-a culcat la pământ şi pe rând ne-a bătut cu un clomag, până am rămas aproape în nesimţire. Apoi ne-a băgat în pivniţă din

nou, spunându-ne că dacă nu dăm afară pe primarul comunei ne va împuşca, luându-ne iarăşi la palme.

Dimineaţa, pela ora 5, ne-a dat drumul spunând că am avut noroc că a venit primarul acasă, altfel ne împuşca şi ne-a trimis acasă.

În urma bătăii primite, nu voi mai avea sănătate toată viaţa.

S'au purtat cu noi oameni nevinoşi, ca sălbatecii şi barbarii.

Dobârlău, 29 Sept.

Dintr'o singură trăsătură de condeiu

Ungurii au micşorat cu 300.000 numărul românilor din teritoriul răpit.

Presă maghiară, sărbătorind arbitrajul dela Viena, dă o serie de date statistice privind demografia teritoriilor smulse României. Aceste date nu corespund realităţii. Iată care era situaţia în ţinuturile ce pierdem, la 1 Decembrie 1939:

Totalul populaţiei 2.607.007 din care:

1.307.903 (sau 50.02 la sută) Români; 968.064 (sau 37.10 la sută) Unguri; 72.109 (sau 2.76 la sută) Germani; 148.649 (sau 5.7 la sută) Evrei; 115.271 (sau 4.42 la sută) diferite naţionalităţi.

Datele de mai sus au rezultat dintr'un recensământ a cărui valoare şi probitate constituie mândria ştiinţei noastre statistice. Comparând, putem face trista constatare, că a doua zi după rostirea hotărîrii dela Viena, Oficiul de propagandă maghiar nu se sfieşte să scadă cu peste 300.000 numărul Românilor şi cu peste 12.000 pe acela al minorităţii germane.

Românii din ţinuturile ardelenne pierdute

După situaţiunea statistică verificată la 1 Ianuarie 1940, populaţiunea Transilvaniei a cărei cedare către Ungaria a fost impusă prin arbitrajul dela Viena, se ridică în total la 2.609.007 locuitorii şi anume:

Români	1.304.903	(50 %)
Unguri	968.064	(37,1 %)
Germani	72.109	(2,8 %)
Evrei	148.649	(5,7 %)
Ruteni	28.098	(1,1 %)
Alte neamuri	87.184	(3,4 %)

Ca să fie redaţi Ungariei o jumătate de milion de săcul şi circa 400 de mii de unguri răzleţi cari nu constituie în toate ţinuturile sacrificate decât 37% iar în judeţele Maramureş 6,9% Năsăud 5,1%, Someş 15,4%, au fost readuşi în robia maghiară 1.304.903 români, constituind 50% din populaţia întregii regiuni sacrificate. Alături de aceste 50% procente româneşti, mai trec în robia ungurească 72.109 germani, 148.649 evrei (afară de cei cuprinşi în rubrica ungarilor), 28.098 ruteni şi 87.184 de altă naţionalitate.

Dintre cei 1.304.903 de români, peste un milion sunt de religie unită, aparţinând mitropoliei Blajului şi marelui Rome.

Se ştie că îndeosebi sunt ameninţaţi aceştia peste un milion de fraţi, întrucât până să se înfiinţeze atât de adăstata de unguri episcopie maghiară ortodoxă, există deja o biserică maghiară; greco-catolică de Haludorog şi cea similară dela Ungvar (Ujborod). Se vor reedita deci atentatele puse la cale în contra fiinţei noastre naţionale prin episcopia Haludorogului, fiindcă oricât de solemn s'ar fi

angajat Ungaria la Viena „să asimileze(?) întru totul pe românii cu ceilalți cetățeni”, noi știm că fostul prim-ministru Bethlen și că actualul prim-ministru Teleky s'au plâns prin presă că subalternii fac altceva decât ce vrea guvernul și mai știm că la fel, autoritatea maghiară supremă s'ar putea plânga de miniștrii săi că îi execută promisiunile solemne pe dos, ca bună oară, în cazul făgăduielilor făcute anul trecut slovacilor și rutenilor la Coștîșe.

Populația Transilvaniei

Totalul populației e repartizat astfel pe ținuturi:

Transilvania	3 217 988
Crișana-Maramureș	1.390.417
Banat	939.958

Total: 5.548.363 loc.

din care Unguri sunt numai 880.566, deci mai puțin de 1/6 din totalul populației.

Și iată acum și cifrele de amănunte, care nu pot fi infirmate de nimeni și prin nici o altă dovadă vrednică de crezământ:

Maghiarii sunt resfriți pe ținuturi în modul următor, nefiind nicăieri în masă compactă:

Transilvania	461.932 (c.14%)
Crișana-Maram.	320.795 (23,1%)
Banat	97.839 (10,4%)

In total 880.566

In afară de aceștia, mai sunt răspândiți în celelalte provincii 72.231 maghiari.

N'am socotit între maghiari cei 472.710 secui, din cele 4 județe transilvane, fiindcă ei nu s'au considerat niciodată unguri, și chiar știința istorică și etnografică maghiară l-a judecat totdeauna ca o națiune aparte de unguri, cum au fost de altfel în tot trecutul lor până la 1848.

Deci, maghiarii au o proporție redusă față de românii și celelalte minorități, care poate fi exprimată pe ținuturi așa:

In Transilvania sunt ceva peste 1/7 parte.

In Crișana-Maramureș sunt mai puțin ca 1/4 parte.

In Banat sunt ceva peste 1/10 parte.

Numărul populației băștinașă, al Românilor, e acesta:

In Transilvania	1.853.719 (57,6%)
In Crișana-Mar.	844.078 (60,7%)
In Banat	511.083 (54,4%)

Total 3 207.880

Să ne coborîm și la date de amănunte pe județe, în urma cărora ni se prezintă acest tablou al *Maghiarilor*:

I. Transilvania:

1. Alba	24.028 (11,3%)
2. Brașov	44.761 (26,6%)
3. Cluj	100.759 (30,1%)
4. Făgăraș	4.768 (5,5%)
5. Hunedoara	37.584 (11,3%)
6. Năsăud	7.476 (5,2%)
7. Sălaj	107.662 (31,4%)
8. Sibiu	9.085 (4,7%)
9. Someș	33.870 (15,4%)
10. Târna-Mare	17.419 (11,8%)
11. Târnava-Mică	35.306 (23,6%)
12. Turda	39.214 (21,4%)

Total 431.932

II. Crișana-Maramureș:

1. Arad	82.488 (19,5%)
2. Bihor	152.942 (30 %)
3. Maramureș	11.174 (6,9%)
4. Satu-Mare	74.191 (25,2%)

Total 320.795

III. Banat:

1. Caraș	5.032 (2,5%)
2. Severin	15.838 (6,6%)
3. Timiș-Torontal	76.969 (15,4%)

Total 97.839

Deci, maghiarii în cele 19 județe unde sunt, variază între 2,5% și 31,4%, neatingând nici într'un județ, nici măcar 1/3 din populație. (Universul, Oct. 1940)

Recenzii.

I. Didilescu. Priviri asupra filosofiei franceze contemporane. Ed. Soc. Române de Filosofie 1939. Prețul 60 lei.

Până de curând se găseau în românește, pentru cei dornici de a se instrui în problemele filosofice, două lucrări mai cunoscute: „*Introducerea în filosofie*” de Fr. Paulsen și „*Indrumarea în filosofie*” de Mircea Florian. A lipsit însă o operă care să lămurească marele public cititor, asupra problemelor ce și le pune în zilele noastre această quintesență a științelor, precum și asupra marilor cugetători contemporani. Era un gol pe care l-a umplut, în ultimul an, „*Istoria Filosofiei moderne*”, operă în 4 volume, scrisă — în colaborare — de cei mai buni profesori de specialitate din țară. Printre acești profesori se află și d-l I. Didilescu de la Școala normală de băieți din Piatra-Neamț. D-șă după ce și-a dat colaborarea care i s'a cerut, și-a extras studiile din volumul IV și le-a publicat în volumul „*Priviri asupra filosofiei franceze contemporane*”. În cele 140 de pagini, d-șă prezintă iubitorilor de filosofie pe Emile Meyerson, Leon Brunschweg, Eduard le Roy, o sumă de curente filosofice și câteva probleme culturale de actualitate. Cartea este scrisă într'un stil plăcut, atrăgător și cu o competență care se impune de la primele pagini. O recomandăm stăruitor cititorilor noștri.

Insemnări sociologice, anul IV, Nr. 7, 1 Decembrie 1940. Director Traian Brălleanu. Este o revistă bilunară de doctrină le-

gionară; folositoare camarazilor legionari pentru întărire în duh și'n nădejde, bună pentru prietenii noștri, pentru că îl lămurește asupra tuturor problemelor ce se pun, de la zi la zi, Legionii și scut în fața dușmanilor cu prejudecăți sau de rea credință. Numărul de față aduce următoarea contribuție: Partidul ca instrument de guvernare de I. Turcan; Universalitatea țărănească. Experiența dela Ungureni de Eugen Neculau; Viața legionară, Izvor de creație de Al. Basarab; Descifrarea unui sens de I. I. Imbrescu; Puterea socială muzicală de Liviu Rusu. La urmă revista cărților și revista revistelor.

Insemnările sociologice se găsesc la toate librăriile și regiele din țară. Și costă numai 7 lei numărul. Oamenii de bună credință o găsesc cu ușurință oriunde...

Vremea, anul XII, Nr. 581, 8 Dec. 1940. Este o publicație săptămânală plină de duh legionar și de adevăr. A avut colaborator activ pe martirul Neculai Totu și pe Mircea Eliade, ucenicul lui Nae Ionescu. În anul 1938 a fost suprimată. N'a mai apărut până după 6 Septembrie 1940; în biruința legionară a scos din nou capul la lumină. În ultimul număr colaborează d-na Vera Totu, Gr. Dănea, N. C. Angelescu și alții.

Citiți-o regulat și sprijiniți-o, pentru că este a noastră a tuturor celor cu dreptatea în frunte și cu dragostea de adevăr în inimă și în fapte.

Izvoarașul, anul XXI, Nr. 11-12. Nu este iubitor de folclor în România care să nu fi auzit de „Izvoarașul” părintelui

Dumitrescu dela Bistrița-Mehedinți, care apare cu o tenacitate și c'o regularitate care îți stârnește admirația. In fiecare număr găsești câteva cântece, un basm, strigături, descântece și alte producții populare strânse depe toate meleagurile Țării de iubitori de folklor și de pământ românesc. Nu vă îndemnăm numai să vă abonați la „Izvoarașul”, ci să-l deveniți și colaboratori. Puneți în felul acesta umărul la ridicarea Neamului.

Timpul Eminescian. Este tot o publicație cu duh naționalist. Acolo luptă, dă din coate și răzbește d-l Const. Cehan-Racoviță. Timpul Eminescian apare săptămânal. Este scris cu inimă; de aceea îl recomandăm călduros. Sprâjiniți-l.

M. Cojocaru

Locale

Ion Herghelegiu, martirul legionar de la Piatra-Neamț, ucis mișelește la închisoarea din Brașov, este cel dintâi legionar care a mai fost schinghit de jidovii din Piatra cu mai mulți ani în urmă.

In „Porunca Vremii” din 2 Oct. 1940, D-na Elena Niculescu Emanoil reîmprospătează amintirea neînfricatului camarad. Văduva îndurerată și cei șase copii ai lui Herghelegiu au fost luați sub scutul Legiunii.

Luchian Cozan, martirul legionar din comuna Dorna, jud. Câmpulung, a fost ridicat de șeful postului de jandarmi din comună, în ziua de 22 Sept. 1939, pe când omul se afla la lucru departe de vatra satului. Dus în orașul Câmpulung, a fost im-

pușcat; în urmă au rămas soția, copiii și un tată infirm alb ca neaua. Nefericitul părlate a fost și el purtat la Consiliul de războiu în Cernăuți, pentru că a îndrăznit să plângă.

Cine a ordonat din umbră săvârșirea acestor mișeli și pentru care vină? Fariseii se ascund zădarnic!

Asociația profesorilor secundari din localitate, cu noua conducere pe care a acceptat-o aproape unanim, a organizat o serie de conferințe culturale de actualitate: a) La 1 Decembrie 1940, a conferențiat d-l prof. Victor Țăranu, directorul Școlii Normale de băieți și vicepreședintele Asociației, despre *jertfa și biruința Transilvaniei*. Au urmat coruri și recitări ocazionale, precum și orchestra simfonică sub conducerea d-lui prof. Dobrovolschi.

b) La 5 Decembrie, 1940, d-l Ioan Băncilă, conferențiar universitar, și-a dezvoltat conferința cu subiectul „Cutremurele de pământ”.

c) La 8 Decembrie 1940, d-l Ioan Didilescu, profesor la școala normală de băieți, a ținut o conferință cu subiectul: „Filosofia românească”.

Venitul realizat dela ultimele două manifestări culturale a fost destinat sînistraților și ajutorului legionar.

Inmormântarea unui învățător

Dumînecă, a fost condus la locul de veșnică odihnă trupul neînsuflețit al învățătorului pensionar C-tin Lefter, din Ghlgoești, mort în urma unei grele suferințe.

Invățătorul Lefter a fost cu adevărat un apostol al satului.

și munca depusă de el a dat roadele cele mai frumoase posibile. Din școala lui au ieșit, în Ghilgoești, peste 150 intelectuali, ofițeri, preoți, învățători, etc. Viața lui a fost toată o operă creștină. Locul pe care se află ridicată școala satului a fost donat de el. A îndrumat și ajutat pe mulți fii nevoiași ai satului, în care a înființat bancă populară, cor sătesc și primul cămin cultural „Pomul”, a cărui președinte era și pentru care a lăsat însemnate fonduri. A muncit mult, cărând cu mâna lui platra și lemne pentru construcția școlii și a bisericii. A fost cenzor la Federația Piatra-Neamț și a contribuit mult la dreapta distribuție a împroprietăririi țărănilor din comuna sa. A fost decorat în mai multe rânduri pentru merite culturale și de muncă.

Iubit mult de intelectuali județului și de sătenii din împrejurimi, a fost un exemplu de bunătate și duloșie.

Înmormântarea s'a făcut în simplitate — așa cum a dorit el — cu un singur preot, plâns de întreg satul și de cele învecinate.

Învățătorul pensionar Ion Popa Șerbești, coleg cu defunctul, a ținut o impresionantă cuvântare evocând viața învățătorului Lefter. Au mai vorbit pr. Ungureanu, inv. director al școlii Ștefan Avram și inv. D-tru Mareș, toți evocând meritele defunctului.

(Universul, 10 Oct.)

Serbările dela Liceul Comercial din Piatra-N. Miercuri 11 Dec. a avut loc în sala de festivități a liceului „Petru-Rareș”, un program artistic-

cultural, executat de Frățiii de Cruce ale liceului comercial din localitate.

D. St. Verșescu și cu fratele de cruce Podoleanu Laurențiu, din cl. VII-a, au lămurit rolul F. D. C. în școală. A urmat apoi un program de coruri legionare, conduse de fratele de cruce Olaru din clasa VIII-a. S'a remarcat ca executare desăvârșită Imnul Sfântă tinerețe legionară, sub conducerea d-lui prof. Sâmbotin, care a organizat ansamblul coral al frăților.

A urmat apoi un quartet muzical executat de elevii Vasiliu I., Stângu, Bocancea și Popa.

Partea principală a programului a fost piesa de teatru „Un om cu reputație”, a cărei pregătire s'a făcut sub supravegherea d-lui I. Vasiliu — secretarul școlii. Piesa a fost jucată de elevii Vasiliu și Pavlov din cl. VIII, Ciubotaru cl. VI-a, cu concursul elevilor Mănescu, Purice, Sotreanu, Zăvat, Terleschi și Corljescu dela liceul de fete din localitate.

Direcția liceului comercial — prin d. director C. Borș — aduce mulțumiri d-nei Patraș, directoarea liceului de fete și d-lui V. Chirițescu, directorul liceului „Petru-Rareș”, pentru concursul dat.

Patronul școlii

Joi 12 Decembrie, s'a sărbătorit patronul liceului comercial din localitate. Au participat profesorii, elevii și o parte din părinții elevilor.

A vorbit d. director C. Borș accentuând că școala românească de azi va trece la înfăptuirii preconizate de Căpitau, din care a și citit câteva pagini.

A mai vorbit d. prof. Mircea Mrejeru, care a explicat rolul

F. D. C. precum și datorla lor față de școală.

S'a executat apoi un program de recitări și coruri.

(Cuvântul, 16 Dec. 1940)

Serbare

Duminică, la ora 4 d. a. s'a dat la școala normală „Gh. Asachi” o serbare pregătită de clasa V-a.

Venitul este destinat ajutorării studenților.

Dela Asociația învățătorilor

Adunarea generală anuală a asociației învățătorilor se va ține în ziua de 28 Dec. 1940.

Se vor discuta problemele la ordinea zilei și rolul școlii primare în noua orânduire a Statului național legionar și se va face o dare de seamă asupra căminului învățătorilor din jud. Neamț.

Sfințirea sediului legionar județean

Marți la ora 16 s'a făcut sfințirea apel la sediul mișcării legionare din județul Neamț, str. Alexandru cel Bun nr. 12.

Odată cu sediul s'au sfințit și două imense steaguri — unul tricolor și unul verde — care vor fâlfâi pe un catarg de 30 m.

Slujba a fost oficiată de preoții protoereu D. Nourescu, pr. Cojocaru, pr. Jilava și pr. Țefescu.

Au participat toate căpeteniile legionare și administrative din județ și oraș, în frunte cu d-nii: Silviu Crăciunaș, șeful mișcării legionare din jud. Neamț; Iftimie Galan, prefectul județului; Vultur Orendovici, primarul orașului; prof. Aurel Teodorescu

comandant ajutor; I. Buștan, șeful corpului muncitoresc legionar din județ; C. Grigoraș, primarul orașului Tg. Neamț, cu ajutorul său St. Butnaru, C. Fulger, ajutorul șefului județean al mișcării legionare; Șt. Vasilescu, fost magistrat; G. și V. Vlad, Achimenco, etc.

După slujbă, protoereu Nourescu a invocat ajutorul lui Dumnezeu asupra muncii legionare.

Asistența a cântat apoi cântece legionare.

(Universul, 15 Dec.)

Căminul cultural „Gh. Asachi” a organizat serbarea datinelor de Crăciun și Anul Nou, cu concursul școlii normale de învățători din Platra-N. În zilele de 14, 15 și 17 Dec. a. c. publicul pletrean a luat parte în număr impresionant la minunatele reprezentări ale obiceiurilor noastre strămoșești, care au avut loc prin stăruința depusă de d-nii prof. Victor Țăranu, Virgil Popescu și T. Sâmbotin dela Normala de băieți.

2. **Turneu artistic.** În seara de 15. Dec. 1940, s'a reprezentat în localitate comedia spaniolă Slutul, de Sabatino Lopez, cu următoarea distribuție:

Ferrante, bancher	D-l Ion Livescu
Mauriciu de Curtis	„ Al. Șerban
Armida, soția sa	D-na Dorina Demetrescu
Bertezi	D-l Șt. Carabin
Cecilia	D-na Adriana Șerban
Trombini	B-l Mișu Ștefănescu
Valentin	„ Casian

În partea I a programului artistic, a conferențiat d-l prof. Victor Țăranu despre viața și opera lui *Vasile Alecsandri*, după care s'a jucat plesa Barbu Lăutarul de către d-l Mișu Ștefănescu.

Patronul școlii normale de învățători a avut loc la 15 Noembrie 1940, cu care prilej a conferențiat Inspectorul general al învățământului regional d-l prof. Victor Andrei, după care a urmat programul artistic al școlii.

Patronul liceului de băieți „Petru Rareș“, s'a serbat la 27 Noembrie, 1940, cu un bogat program artistic. Au conferențiat prefectul județului, d-l Galan, și directorul școlii, d-l V. Chiștescu.

Cinematograful Scala s'a transformat în cinematograful legionar „Dolna“, inaugurat la 3 Dec. 1940.

A doua cantină legionară s'a deschis în sala Continental din Platra-Neamț. E. T.

Către Căminele Culturale

Fundația Culturală „Regele Mihai I“ își reîncepe activitatea în spiritul cel nou al Statului Legionar. În cadrul acestui Stat ea primește însărcinarea să se ocupe și să rezolve problemele de ordin cultural și gospodăresc.

Toate Căminele culturale din județ sunt deci rugate să înceapă imediat activitatea.

Astăzi Patria cere ca toți fiii ei să-și facă datoria deplină. Rog dar, pe toți acei care cu abnegație, dragoste și inimă curată s'au înrolat să muncească fără plată pentru temelnicia și îndreptarea vellei noastre, mai ales la sate, să fie astăzi, mai mult ca oricând, prezenți la datorie.

Conducătorii de cămine, luați imediat legătura cu primarii și șefii de garnizoane legionare, pe care, dacă nu sunt, cooptați-l în statul Căminului și lucrați mână în mână. Dacă e ceva de schimbat în Cămin, raportați

imediat la Căminul județean cu sediul în Platra-Neamț, la Casa Învățătorilor, (str. Petru Rareș Nr. 54) făcând totodată și propunerea.

Fundația, în colaborare cu Ministerul Educației Naționale și Comandamentul Pregătirii Premilitare, au hotărât ca de Crăciun și Anul Nou să se reînvie tradiția datinelor noastre străbune.

Organizați dar imediat, în înțelegere cu celelalte autorități, serbarea datinilor și plugurile de Anul Nou, fără a face pom de Crăciun.

Tot ce se adună dela aceste serbări și cu plugul se va depune la „Ajutorul Legionar“, de unde se vor alina suferințele fraților noștri refugiați, sinistrați sau în neputință a-și agonisi singuri hrana de toate zilele.

Ne veți trimite o dare de seamă asupra acestei activități și veți întocmi imediat un plan de lucru, pe care să-l executați cu Căminul.

Căminele care au, sau care ar putea să organizeze un cor, ne vor comunica această, în vederea unui concurs pe județ, pe care-l vom organiza în colaborare cu organele Ministerului Educației Naționale, la primăvară.

Pelângă aceste activități, legate de sf. sărbători, permanent și cu tot devotamentul Căminul Cultural trebuie să-și îndeplinească toată datoria față de țară, prin participarea, în rândul I, la organizarea și săvârșirea „Muncii Legionare“, în tabere și pe șantiere și la „Bătălia materilor prime“.

Increzător în simțul datoriei de care suntem cu toții pătrunși, să să pornim cu toții: *la muncă cu Dumnezeu înainte!*

MIHAIL AVADANEI
Inspector cultural

mărul familiilor deparazitate prin fierberea rufelor și a celor deparazitate prin etuvare, numărul persoanelor tunse și a celor deparazitate prin soluție de petrol și ulei. La fel se vor nota locuințele și persoanele rămase nedeparazitate, precum și cei recalitranti și de rea voință. La sfârșitul acțiunii în ziua de sâmbătă, 14 Decembrie se va face un control general și o verificare prin șeful garnizoanei locale care deasemenea va nota constatările sale. Toate datele se vor centraliza la șeful garnizoanei locale, care le va totaliza și le va înainta medicului de circ. primar județean, unde se va face centralizarea pe județ (Municipiu). Medicii primari de județe vor înainta întreaga lucrare Inspectoratului General Sanitar, care va prelucra din punct de vedere statistic întreg materialul.

Orice reclamațiune în legătură cu executarea „Săptămâna curățeniei” se va înainta pe cale ierarhică organelor în drept mai sus arătate, care vor soluționa imediat orice diferend sau neînțelegere.

Fiecare conducător rămâne personal răspunzător de executarea întocmai a misiunii ce i s'a încredințat.

„Săptămâna curățeniei” se va repeta după același program în lunile Ianuarie și Martie, la datele ce se vor fixa și se vor comunica din timp.

Având în vedere înaltul scop social și sanitar care se urmărește prin această acțiune, având în vedere că, pe lângă însemnatele rezultate practice, va avea și un rezultat de ordin educativ, asupra populației; sperăm și așteptăm ca tot Românii de bine chemați să colaboreze vor răspunde fără șovăire și vor contribui din toate puterile lor ca acțiunea să reușească pe deplin, îndepărtându-se o plagă, care azi este o rușine pentru națiune și un mare rău pentru sănătatea publică.

Abonamentele se încasează numai pentru anul expirat al revistei. D-nii abonați în restanță sunt rugați să se pună la curent cu plata abonamentului. Casierul revistei este D-l institutor Gr. Vlad, Piatra-Neamț. Numele abonaților care și-au achitat în întregime abonamentul pe 1939 s'a publicat în numerele 1—9 ale revistei și aceasta constituie completa verificare.

Abonamentul 100 lei anual
